

LAISVE



Ši met pavasaris ir vasara buvo iš ties darbingi: savo konferencijas ir studijų savaites ikagoje, Kaune, Lampertheime ar Miigano Dainavoje suvažiav bendraminčiai ir biuliai kartu band sprsti savo veiklos ir apskritai lietuviškas problemas, k l klausimus ir gal padar tam tikrus sprendimus. Dalel vis t pastang kaip tik ir atsispindi šio numerio puslapiuose. Redakcijai b t domu išgirsti ir skaitytoj nuomones bei pastabas d l kai kuri min i ar sprendim . Lauksime J s laišk .

LAISV leidžia Lietuvišk Studij Centras (Center for Lithuanian Studies, Inc.) ikagoje tris kartus per metus.

Redaktorius: Juozas Baužys

Redakcijos talkininkai: dr. Kazys Ambrazaitis, Paulius Jurkus ir Vidmantas Valiušaitis.

Redakcijos adresas: J. Baužys, 9240 Cliffside Ln., Orland Park, IL 60462-7790, USA.

Administratorius: Jonas Prakapas.

Administracijos adresas: J. Prakapas, 14 Thelma Dr., Bakersfield, CA 93305, USA.

Administratorius Lietuvoje:

Ignas Misi nas, tel. 734058, Kaunas

SL617. " LAISV " Fondo Lietuvos filialas. Spausdino "Spaustuv MORK NAS ir K°"

LAISV (TOWARD FREEDOM) — a journal dealing with issues pertaining to the cultural and social development of Lithuania and Lithuanians throughout the world. LAISV is published three times a year by the Center for Lithuanian Studies, Inc., Chicago, IL.

REZISTENCINĖS MINTIES IR KULTŪROS ŽURNALAS

TURINYS

Vedamieji.....	2
j.b. Sudiev, Lietuva!... Labas pasauli!	
Realybės šeši lyje	
Laiškai iš Lietuvos apie Lietuv	4
Vilius Bražnas, Laurinavainikas didvyriams.....	6
Bronius Kuzmickas, Dvasinis genocidas Lietuvoje.....	7
Gintė Damušytė, Pilnutinė demokratijos galimybė Lietuvoje.....	19
E. Šarūnas, Sėkmingo žygio seimo rinkimuose.....	24
Algirdas Štikonas, Prisikėlimo ugnys.....	27
Antanina Garmutė, Šešupis vingiuose.....	33
Zita Paulauskaitė, Mirusieji partizanas.....	41
Žodis iš Lietuvos Lietuvos fronto biulienai.....	44
Juozas Kojelis, Praeitį pareigoja.....	45
Kazys Ambrozaitis, Privalome dirbti ir toliau.....	49
Juozas Baužys, LFB konferencija šikagoje.....	53
LFB konferencijos nutarimai.....	59
Lietuva: valstybės ir visuomenės 1990-1995 (Ketvirtoji laisvės fondo studija savaitės Lietuvoje).....	61
Juozo Lukšos-Daumanto fondas ir jo statai.....	66
Nebesulauksime sugrįžtant	70
Atsiųsta paminėti, pranešimai ir kt.....	71

Viršelyje: Tremtinis takas Birštone. Kopyltas I. Nuotrauka Adelės Krutulienės

Autoriaus pavardė ar slapyvardžiu pasirašyti straipsniai nebūtinai atstovauja leidėjo ar redakcijos nuomonei ir yra atviri diskusijoms • Nepakeičiant autoriaus minties, straipsniai gali būti taisomi ir tvarkomi redakcijos nuožėra • Redakcijai siunčiami laiškai ir atsiliepimai pasirašomi tikrosiomis pavardėmis.

V E D A M I E J I

SUDIEV, LIETUVA!...LABAS, PASAULI!

Nelengvi pirmieji penkeri nepriklausomybės metai. Tebematome sunki ir nelengvi jėgi krašto ir žmonių ekonominį padėtį, buvusios nomenklatūros jėg vis dar tebetrukdomą demokratinį procesą, žmonių apatiją prarandant gyvenimo prasmę, neturint paskatos dirbti ir kurti tautai, valstybei ir sau. Matome kaip auga nusikalstamumas, mažėja gimstamumas, didėja emigracija, mažėja valstybės gyventojų skaičius. Atsiranda ir vis didėja ekonominis plyšys tarp paprasto piliečio ir to, kuris yra valdžioje; tarp gal su galu nesuvedančio kininko, darbininko, mokytojo bei pensininko ir to, kuris vairi suktybi ir kombinacijų pagalba perka ar stotasi "pilis" ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje.

Auga dvasinis plyšys tarp nuoširdaus lietuvių inteligento, kuriam lietuviškumas, lietuviška kultūra ir tautos rūpesiai visada buvo pirmoje vietoje, ir to naujai atsiradusio, o gal iš sovietmečio atėjusio, superkulturninko-intelektualo, kuris, neva Vakarų kultūros vardu, perša nevalyvi šlamštų televizijos programomis, knygomis ir abejotinos vertės teatro festivaliais. Deja, ia dar ne viskas. Iš tokių save intelektualais pasivadynusių asmenų dažnai ateina dar pavojingesni lietuvių tautai peršama idėja — kosmopolitizmas. Kosmopolitizmo idėjomis pasiimi filosofai, politologai ar rašytojai mandriais tarptautiniais žodžiais skelbia savo pragmatizmu paženklinintą išmintį, kalba apie globalinius (panašiai kaip sovietmečiu — apie "didžiosios tarybos") reikalus, nurašydami ir pajuokdami tautiškumą bei patriotizmą. Tad nenuostabu, kad daugelis tokių Lietuvos intelektualų-kosmopolitų tik ir laukia progos išvykti Vakarus. Sudiev, Lietuva!...Labas, pasauli!

Iš kur tokie kosmopolitai atsirado, paaiškina vienoje ikagos lietuviško radijo laidoje girdėtąs politikologas profesorius Aleksandras Štomas, piktokai atsiliepi apie didelę dalį išėivijusių lietuvių, anot jo, vis dar tebe gyvenančių kažkokiais prieškariniais Lietuvos idealais. Štai keli jo tiginiai, užrašyti besiklausant radijo. Es, su tarybine santvarka Lietuva žėngusi didelį žingsnį modernizmui, tapusi kosmopolitiška.... Tarybinė mokykla davusi daug pozityvaus... todėl Lietuvos lietuviai esą išmintingesni, kosmopolitiškesni už išėivijusių lietuvių, kurie užkonservavo savo sitikimus ir nepadarė pažangos. Išimty esančios tik "Metmenyse" ir Šviesos-Santaros organizacijoje, nes tai visai kitokia išėivija, tai ne tie "dipukai"... Juk Kavolis ar Greimas — tai kultūrininkai, keli Lietuvos mokslinių lygų; jie globalinio lygio.

Tokios mintys panašiai skelbiamos ne tik išėivijoje, bet ir Lietuvoje. Ta iau

kas iš tikrųjų yra tas kosmopolitizmas, mes skaitome Lietuvių Enciklopedijoje (XII t., 485 psl.): "Kosmopolitizmas yra pasauliui rintis nusistatymas, paneigiantis asmens ryšius su jo tauta, kraštu bei valstybe pilnutinio solidarumo su žmonija ir pasaulinio pilietiško idealo naudai". O Dabartinis lietuvių kalbos žodynas kosmopolitą aptaria kaip žmogų, neturintį patriotizmo jausmo, atitrukus nuo savo tautos interesų, svetim savo tautai, su paniekinimu žiūrint jos kultūrą. Todu dar, kad ir augalai bei piktžolės, augantys visuose pasaulio kraštuose, botanikai vadinami kosmopolitais.

Tad kaip apsispręsimė - išlikti lietuviams, ar tapti kosmopolitais?

j.b.

REALYB S ŠEŠ LYJE

Be aukos ir darbo jokie nors ir gražiausi planai ar projektai nebūtinai gyvendinami, jokios idėjos nerast atgarsio. Reikia tad pasidžiaugti tuo pasišventimu bei bendru darbu, kur atliekami bendraminčiai Lietuvoje, ugdydami ir vis plačiau skleisdami pilnutinį demokratijos idėjas. Gražius rezultatus ta kryptimi duoda ir „laisvų“ žurnalas, dabar jau perspausdinamas Lietuvoje, su kiekvienu numeriu pasiekiantis vis daugiau ir daugiau skaitytojų. Nėra abejonių, kad žurnalo populiarumui Lietuvoje augti padeda bendras ir sutartinis mūsų skaitytojų užsienyje ir laisvų fondo bendraminčių Lietuvoje rūpestis bei darbas.

Žurnalo administratorius kiekviename savo laiške džiaugiasi, kad štai ir vėl gavo keliolika ar keliasdešimt apmokėtų (po 5 US dol.) naujų prenumeratų Lietuvos skaitytojams. Tegu tai tįsiasi ir toliau, kol Lietuvos skaitytojai patys pajęgs ir nors žurnalą užsiprenumeruoti.

Deja, neretai administratorius savo laiškuose nusiskundžia ir mirtimi, kuri negailestingai nutraukia kai kurių žurnalo skaitytojų prenumeratas užsienio kraštuose. Tai neišvengiama realybė, gyvename jos šešelyje, jos nesusitabdysime. Tačiau ši realybė turėtų mus tikinti jog tolimesnė ateitis mūsų idėjomis augti ir realizuotis yra tik Lietuvoje. Ir tai iš dalies priklauso nuo mūsų visų. Prisiminkime šią realybę, bent savo penkiaais doleriais ir toliau užsakydami „laisvų“ Lietuvos žmonių, mokykloms, bibliotekoms. Nepamirškime jį, o taip pat ir savo pačią prenumeratas pratęskitiems metams, atsiškimė ir auk .

j.b.

LAIŠKAI IŠ LIETUVOS APIE LIETUV

Reikia tikros lietuviškos meilės

...Laisvė — tai Dievo sukurtos gyvybės gyvybė. Ir tos laisvės, tos gyvybės mintimi gyvenome mes ir jį s penkiasdešimt metų. Šiandien Lietuva jau laisva. Bet ar toki Lietuvi tikrieji lietuviai, mirusieji ir gyvieji, norėtų matyti šią dieną? Jums ir mums atsakymas aiškus. Dar reikia mums Lietuvoje teisingai suprasti, kas yra laisvė. Reikia nuveikti didelius darbus. Reikia tikros lietuviškos meilės, pasiaukojimo, kantrybės ir ištvermės...

O. B. — Kaunas
1995, balandis

„Amžinojo ekstremisto“ mintys

...Pakliuvo po ranka „Valstieji laikraštis“, kuriame skaitau straipsnį apie kun. Alfonsą Svarinską. Straipsnis pavadintas „Amžinas ekstremistas“, ir kelias jo mintis noriu jums perduoti. Kun. Svarinskas sako: „Mes žmonės — politiniai analfabetai. Labai mažai inteligentūs. Tikras inteligentus privalo turėti dvasinį išprusimą ir norėti vadovauti tautai. Mes inteligentai mieliau soduose... Aš ginu ties (dalyvau-

damas politiniame darbe), tegu rodo, kad klystu — atsiprašysiu... Dažnai mane klausia, kaip aš žiūriu komunistus. Kaip šie dvabalius! Reikia pašalinti mėsą — neliks ir ši dvabali... Greitai mirsiu. Iškilb visi organai. Juk gyvuliui taip niekas nemuša, kaip muš mane. Anais laikais kunigus skirstė lojalius ir ekstremistus. Ačiū Dievui, vis amžiai priklausiau prie pastarųjų...“

Kun. Svarinskas dar pastebėjo, kad greitas atsileistas iš kariuomenės kapeliono pareigų. Galvoju, kad jo vietą bus pastatytas koks nors „lojalus“ kunigas. Juk „ekstremistas“, arba tikras kunigas, anot šviesaus atminimo arkivyskupo Steponavičiaus žodžiu, belik pirštais suskaičiuojamas. Galbūt vysk. Tamkevičius dabar vėl išleidžia padoresnius jaunųjų kunigų, nes jis, kaip atrodo, linkęs klausyti garbiojo arkivyskupo patarimų: „Jeigu matai, kad kuris nebūtinai kunigas, iš karto vyk iš seminarijos“. Todėl tiesiog stebėtis reikia, kad vis dėlto jau atsiranda jaunųjų kunigų, kurie dirba atsidavę vaikams, jaunimui, katalikiškoms organizacijoms. Toki dar labai nedaug, bet tikimės, atsiras ir daugiau...

J.J. — Šiauliai
1995, balandis

Vertyb s, visuomen ir valstyb

...Prieš kok ger m nes klausiau sekmadienio radijo laidos „Žodžiai šird“, š kart kalb jo viena mokytoja iš periferijos, kalb jo tikrai skausminga tema apie m s dabart .

Vertybi skal apsivertusi aukštyn kojom. Kas seniau buvo g da, dabar gražu. Vagis kaime, pavyzdžiui, buvo žinomas per kelias parapijas. Dabar kuo daugiau vogsi, tuo b si garbingesnis, nes b si turtingas, o pinigas — visagalas. Ir priežod pasako: „Ko negalima už pinigus, galima už didesnius pinigus; ko negalima už didesnius pinigus, galima už labai didelius pinigus“. Kal jimuose 13,000 kalini , daugiausia smulki vagi . „Jeigu b t pasodinta ir nuteista 13 ,bos ', gražiai apsi-rengusi , dar gražiau kalban i , tai iš karto sumaž t vagyst s", — sak mokytoja. Kaip orientuotis jaunimui? Doras žmogus pažemintas, jeigu jis iš atlyginimo ar iš pensijos nebegali pragyventi. Verslas — virš vis kit specialybi . Visuomen je neb ra jokio tarpusavio pasitik jimo, tad kaip ji begali egzistuoti? Praneš ja per radij pasakoj o apie atvej , kai kažkokia mokytoja gamino pinigus, susid -jusi su pinig padirbin tojais. Ar galima j smerkti, jeigu jos šeima pri jusi prie bado slenks io? Bet kaip vaikams ži r ti toki mokytoj ? Ir dar — kitame kaime penktos šeštos klas s mokiniai kelia tok siaub , kad žmon s nebežino,

kaip nuo j gintis. Tai išaugs graži visuomen iš toki vaik !..

Tai štai, vienu kv pimu pripyškinau visai nelinksm dalyk . Taip nereik t , nes bijau, kad j s beskaitydami tikrai nugrimsite nevirt . O juk yra ir linksm dalyk : pavyzdžiui, ponas prezidentas labai skaniai mus prajuokino, kalb damas Mindaugo kar navimo dienos proga, kai jis pasak , kad buvo kar nuotas Gediminas, kurio kryžius kaip žinote, jis švaisto kair ir dešin , kepdamas it blynus. Ir dar keletas min i apie valstyb iš linksmosios pus s:

...Mokinukas s di, par m s galv , ir m sto. Motina klausia, ko jis taip susir pin s. Vaikas atsako: „Nesuvokiu, mama, kas ta valstyb ". Motina atsako: „Vok, vok ir suvoksi".

...Kaimietis, paklaustas poet s, kaip jam atrodanti dabar m s valstyb , atsak s: „Vaikeliuk, buvo šal iai. S klin s bulv s apšalo, pasodinau — jos m ir supuvo. Taip yra ir su m s valstybe".

...Pagrindinis prezidento Brazausko ir jo bi iul s Prunskien s š kis, kažkieno si lomas išrašyti per vis dang , yra toks: „Turtingas žmogus — turtinga valstyb !" O ar jis doras — turb t nesvarbu...

Z.S. — Vilnius
1995, liepa

LAUR VAINIKAS DIDVYRIAMS

...Laisv negaunama ir neišlaikoma be kovos, be ryžto, be auk . Nei Lietuvos valstybingumo 744 met sukaktis, nei 77 met sukaktis nuo Lietuvos Respublikos, kaip nepriklausomos valstyb s, atstatymo po I-jo Pasaulinio karo, nei prieš 5 metus paskelbtas Nepriklausomyb s aktas neatsirado be kovos. Iš tikr j lietuvi tauta, kaip papildom dr sos ir laisv s meil s rodym , tur t šv sti dar vien didvyrišk Nepriklausomyb s paskelbim —1941 m. birželio 23 d.

Pažym tina ir tai, kad visi trys šio šimtme io Lietuvos nepriklausomyb s paskelbimo aktai pareikalavo iš j skelb j nepaprastos valstybin s ir asmenin s dr sos. Visi trys buvo padaryti svetimai kariuomenei tebesant Lietuvos teritorijoje: 1918 metais tebebuvo vokie i kariuomen ; 1941 metais Soviet Raudonoji armija, prieš krašt užimant kitai svetimai kariuomenei — nacin s Vokietijos kariams; 1990 metais Lietuvos teritorijoje dar buvo Stalino okupacin s kariuomen s liku iai. T situacij ypa gali suprasti Amerikos patriotai. Juk ir Jungtini Amerikos Valstij nepriklausomyb 1776 metais buvo paskelbta Amerikos kolonijose tebesant Anglijos karaliaus „raudonšvarki " daliniams. Tad nereikia tur ti daug vaizduot s, ypa žvelgiant vykius prieš penkerius metus ir e enij šiandien, norint suprasti, kiek daug tie patriotai — valstybininkai rizikavo tokiose nepastoviose situacijose pasiskelbdami nepriklausomais. Tod l visai tikslu pasakyti, jog šiandien m s šven iami istoriniai momentai sudaro lyg laur vainik už laisv kovojusiai ir milžiniškas aukas paklojusiai lietuvi tautai.

Pra jus ruden , stov damas Vilniaus Antakalnio kapin se, šventoje Sausio 13-sios aukoms paminklo žem je, bandžiau suprasti, kas padaro paprastas moteris — didmoterimis, paprastus kasdieninius vyrus — didvyriais. T pat klausim bandžiau spr sti ir Utenos krašte prie paminklo paskutiniam Lietuvos partizanui, kuris išsilaik nepasiduodamas net 20 met . Tik išdaviko kulkos sustabd jo epin rezistencij . Vargu ar mums pavyks atsakyti šiuos klausimus. Vienok, jeigu kas jau iasi kada nusi-vyl s savo tauta, tebestovin ia ant komunistinio 50-me io griuv si , d l vienokio ar kitokio pabalsavimo, teprisimena tik šio šimtme io tautos didvyrius — Nepriklausomyb s kov savanorius, 1941-j met sukil lius, nenusakomos dr sos partizan kov dešimtmet , okupacijos met rezistentus, politinius kalinius, Sibiro tremtinius ir visus tuos, kurie, sunkiausiomis s lygomis nepal ž , prieš penkerius metus nustebino vis pasaul ir Geležinio Vilko staugimu iš l v l Gedimino miesto — Vilniaus gars pasaulio platyb se...

Vilius Braž nas

Ištrauka iš Viliaus Braž no kalbos Vasario 16 proga Ft. Myers, Floridoje.

DVASINIS GENOCIDAS LIETUVOJE

BRONIUS KUZMICKAS

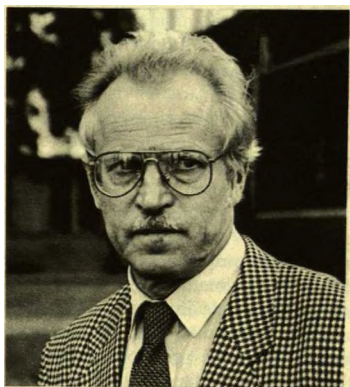
Penkeri Nepriklausomybės metai žadina mums ne tik džiaugsmą dėl išsilaisvinimo bei mintis apie ateitį, bet ir primena tai, ką mūsų tauta išgyveno ir patyrė per paskutiniuosius penkiasdešimt metų. Tuo labiau, kad ta patirtis nėra vien praeitis. Žymiu laipsniu tai yra ir dabartis, nes pdsakai, kuriuos mūsų žmonija šiandien paliko priespaudos dešimtmečiams, negali išnykti per penket nepriklausomybės metų. Tie dvasiniai žmonija bruožai, kurie šiandien stabdo tolesnį lietuvių tautos atgimimą, yra atėję daugiausia iš netolimos praeities. Sovietinis režimas totališkai siekė paveikti žmoniją, formuoti sau visiškai lojalų ir lengvai valdomą individą, reikia pripažinti, nemažai pasiekė. Vairiose gyvenimo srityse Lietuvoje šiandien skaudžiai juntame sovietizuoto žmogaus mstyosenos ir elgsenos liekanas. Norėdami nuo jų greičiau išsilaisvinti, turime jas aiškiai suvokti ir pažinti.

Šiame straipsnyje ketinama svarbesniais aspektais nušviesti sovietinės tikrovės poveikį žmonijai, kur apibendrintai galima pavadinti dvasiniu tautos genocidu.

...

Lietuvių tautinį savimoną buvo sistemingai slopinama ir naikinama nuo pat pirmųjų sovietinės okupacijos dienų. Savimoną, kaip žinome, slypi ne tik žmonija protuose ir jausmuose, bet taip pat ir kultūros bei istorijos paminkluose, meno kūriniuose, knygose, mokyklų programose. Šitai buvo neatidilijamai naikinama — deginamos mokyklų bibliotekų knygos, dalį slepiant specfonduose, griaujami istorijos paminklai, uždarinamos bažnyčios, naikinamos visuomeninės, kultūrinės, politinės organizacijos. Toki veiksmų tikslas — sudaryti dvasinį tuštumą, reikalingą atneštajai ideologijai.

Tačiau pats skaudžiausias savimonės ir tautinės tapatybės slopinimo būdas buvo fizinis žmonija naikinimas, vykusių sovietinės ir nacistinės



Prof. Bronius Kuzmickas.

Nuotr. A. Kairio

tos tapatybei buvo masiškas geriausi kinink tr mimas Sibir , o liku-
si j kinis žlugdymas, pradžioje apdedant nepakeliamomis pyliavomis
ir mokesiais, v liau — „nubuožinant“, nuvarant nuo žemės, varant
kolchozus. kininkai (arba vartojant platesn s vok — kaimas) tuo
metu, kaip ir Nepriklausomoje Lietuvoje, buvo pagrindinis socialinis tau-
tos sluoksniu, kin s gerov s šaltinis, dvasin s atsparos ir tautiškumo
pamatas. Iš kaimo kilusio jaunimo gausiausiai iš jo partizanus, kaip ir
naci okupacijos metais Vietin rinktin , ir žuvo nelygioje kovoje. Kai-
mo gyventojai skaudžiausiai kent jo nuo okupacin s kariuomen s
siau jimo, vietos viršinink ir sav išdavik savival s.

„Mas s kariuomen s jo per miškus ir kaimus, palikdami ištisus plotus,
nuklotus lavonais. Nepaisydami, ar turi kas dokumentus, ar ne, nušov
ir nu jo. ...Veiveri vals . II Girnink kaime sušaud dvylika jaun vyr ,
rad namuose dirbant. Apie Šilavot ir kituose kaimuose sušaudyta dau-
gyb žmoni ". Kn.: Povilas Pe iulaitis. Šit paimkite gyv . Kaunas, 1993,
p. 21.

V liau prievartin kolektyvizacija, kio nuosmukis ir nuskurdimas
suard tradičiškai nusistov jus kaimo mentalitet ir gyvenimo b d .

Skandžiausia tautin s tapatyb s netektimi, siekian ia net tautos gene-
tik , yra laikytina rezistencinio, ypa partizan jud jimo tragiška baigtis,
lydima t jud jim slopinusi , bet kartu ir j k lusi , okupanto represij .

okupacijos metais. Dvasinis
genocidas vyko neatsieja-
mai nuo fizinio Lietuvos gy-
ventoj naikinimo. Nacisti-
niai okupantai ir j talki-
ninkai išžud dešimtis t k-
tan i Lietuvos žyd , taip
pat didel skai i lietuvi
inteligent , kaimo ir miesto
jaunimo. Pirmosios ir antro-
sios sovietin s okupacijos
metais buvo planingai, fiziš-
kai ir morališkai naikinama,
žudant ir tremiant, veikliau-
sia ir s moningiausia tautos
dalis— kininkai, mokytojai,
dvasiškiai, kariškiai, versli-
ninkai, valstyb s staig va-
dovai, politini partij na-
riai. Neatitaisoma žala tau-

Partizanin kova, ap mus vis Lietuv ir trukusi apie dešimt met , yra steb tinas, dar gerai m s nesuvoktas, tik pradedamas tyrin ti reiškiny. Partizanai buvo ryžtingiausiai tautin s savimon s ir tautin s politin s tapatyb s, kuri galutinai sutvirt jo Lietuvos Respublikos metais, reišk jai. Kokios beb t buv konkre ios aplinkyb s ar asmenin s priežastys, nul m to ar kito partizano apsisprendim , pagrindinis daugumos ryžto motyvas buvo pasipriešinimas okupantui, kova už nepriklausomyb s atstatym , ištikimyb tautišcumui. (K stutis Girnius. Partizan kovos Lietuvoje, Laisv Fondas, Chicago, 1987, p. 107-119.)

Labai d mesio vertas yra bandymas, dar net neprad tas giliau pl toti, partizan kovos motyvus sieti su lietuvi tautinio charakterio ypatumais, nors tie ypatumai taip pat n ra tiksliau aptarin ti. Tok bandym randame V. Kavolio straipsnyje „Lietuviai, komunizmas ir tautinis charakteris". (1960). Autorius išskiria lietuvi tautiniame karakteryje apsauginio kiauoto kompleks , glaudžiai susijus su „lietuviuose vyraujan iomis kolektyvistin mis vertyb mis".

„Tre ias (ir jautriausias) pavyzdys: lietuviškoji 1941-1952 m. pogrindžio rezistencija buvo tvirtesn ir patvaresn negu daugelyje kit pereito karo metu pavergt j krašt . Bet jeigu rezistencijos heroizm b t l mus pati laisv s substancija, tai neb t galimas dabartinis daugelio laisv s kovotoj , išeivijoje atsid rusi j , išglėbimas. Laisv s kovos substancija gi ta pati šiandien, kaip ir tada. Tik forma kita, nebe tokios tiesiogios, nekomplikuotos akcijos reikalaujanti, nebeleidžianti apsvaigti heroj ais-tra. Ir forma, matyti, nulemia laikysen : buvo, atrodo, ir tuomet daugelio kovota ne d l laisv s, aiškiai suvokiant šios s vokos turin ir problematik , o tod l, kad nelaisv buvo brutaliai peršama, ir dar svetim j (domu, kad prieš sav j nešam politin ar dvasin nelaisv Lietuvoje rim iau, visos tautos mastu, nekovota)." — Kn: „Metmen " laisvieji svarstymai, 1959-1989, Vilnius, 1993, p. 326-327.

Galima sutikti, kad apsauginio kiauoto hipotez tinka aiškinant lietuvi nenor dalyvauti hitleriniuose SS daliniuose. Netenka abejoti ir d l to, kad vienas iš partizan kovos motyv buvo tai, kad „nelaisv buvo brutaliai peršama, ir dar svetim j ", ta iau labai abejotina, ar atitinka tikrov teiginys, jog „tuomet daugelio kovota ne d l laisv s, aiškiai suvokiant šios s vokos turin ir problematik "... Partizan kovos dokumentai dar renkami, kaupiami, tik pradedami tyrin ti, tod l šiandien sunku pasakyti, kiek tada tur ta laiko bendriems laisv s problematikos svarstymams. Ta iau sunkiai suvokiama, kod l laisv s s vokos turinio negal jo suprasti tie, kurie laisv s vardan kent vargus, kan ias ir didvyriškai pasitiko mirt . Turb t partizan kov l m ne tiek „pati laisv s substancija", kiek visai konkretus siekiai, kurie kovos pradžioje, tikint teisingumu

ir pasitikint Vakar demokratija, atrod manomi.

Nepriklausomybės atgavimas buvo suprantamas ne kaip grįžimas vien prie to, kokia buvo prieškario Lietuvos Respublika. Partizan dokumentuose ir spaudoje buvo aiškiai apibrėžiamas galutinis ginkluotos kovos tikslas — „atstatyti nepriklausomą, demokratiną Lietuvą ir sudaryti tautai sąlygas laisvai apsispręsti, o jos ateities gyvenimo gaires turi nubrėžti tautos daugumos paramurintieji ar {gausiantieji politikai ar kt. sąjūdžiai („Vy ir keliu“, Nr. 7). (Cit. pagal: Dalia Kuodytė, Partizan spaudvartant... — „Lietuvos aidas“, 1994-04-28, p.5.)

Kovos motyvai nesikeitė ir pasipriešinimui einant pabaigą. „Kiekvienas lietuvis šiandien turi būti tautini idealų karys. Niekas mūsų negali turėti asmeninių pirmenybių prieš visos tautos tikslus ir reikalavimus. Mūsų vis reikalai ir ambicijos turi nusilenkti tautos siekimams. buvo rašoma 1950 m. Kėstutis apygardos biuletenyje. (Cit. pagal: Nijolė Gaškaitė, Nepriklausoma Lietuva: partizan vizija ir tikrovė, — „Dienovidis“, 1994 rugsėjo 2, p. 5.)

Sovietiniai propagandistai nesitenkino partizan kovos judinimu bei šmeižimu, jie teigė, kad pokario metais Lietuvoje vyko „aršioji kova“, prilygintina pilietiniam karui, kada viena tautos dalis, skatinama klasinio motyvu, kovoja ir nugalėkitos pačios tautos dalį. Okupacinė administracija, vadovaujama iš Maskvos, iš tiesų stengėsi tautą supriešinti, primesti jai komunistinį klasinio kovos modelį, kas faktiškai reiškė pastangas tautą naikinti, kuopliau panaudojant jos pačios atskalonus. Negalime paneigti, jog buvo tarp lietuvių ir daugiau ar mažiau sitikinusi komunistai, kitoki kolaborantai, iš karto stojusi okupantopus. Bet tai nekiek nekeičia pasipriešinimo kovos pobūdžio, nes, viena, komunizmas visur pamina tautą interesus, o, antra, pokario metu Lietuvos komunistai diskreditavo save kaip neteisėtos prievartos ir žiauriausi nusikaltimų dalyviai. Pagal tarptautinius teisės normas, kaip žinoma, nelaikomas pilietiniu karu ginkluotas pasipriešinimas okupantkariuomenei ir vietiniams jos talkininkams.

Per ilgus kovos metus didžioji dauguma partizanų žuvo, kiti buvo nuteisti, nukankinti, ištremti. Taigi per palyginti trumpą laiką žuvo kelios dešimtys tūkstančiai (tikslaus skaičiaus nežinome) mūsų moningiausio, ryžtingiausio, patriotiškai nusiteikusių jaunimo. Skaičius padidėjo, pridėjus 1941 m. sukilimo, hitlerinės okupacijos metus aukas. Nra b d bent apytikriai vertinti k tokio skaičiaus geriausi žmoniai netektis reiškia negausios tautos ateitį, ypač kad ta ateitis tuomet buvo ne kas kita, o tik to paties, nors ir švelnėjančio okupacinio režimo dešimtmėčiai.



Prisiklimo apygardos, Mindaugo tvenijos partizanai kautynių pamokos metu. Nuotrauka daryta 1948 rugsėjo mėn.

Atkreiptinas dėmesys tai, kad partizanų kovų daugeliu atvejų buvo sitraukti ištisos šeimos — broliai, seserys, tėvai, giminiai ir t. t. Tai daugiausia buvo gausios ir vieningos šeimos, turinčios stiprią tautinio sąmoningumo ir Tėvynės meilės dvasią, šitokios šeimos buvo beveik ištiesai išnaikintos, sūnys ir dukros žuvo kovoje, tėvai išstremti Sibirį, vienas kitas išlikusių šeimos narys negalėjo gyventi net višyje, turėjo slapstytis. Tokių šeimų tragedijos yra aprašytos Antaninos Garmutės dokumentinėse apybraižose, grožinėje literatūroje. (Antanina Garmutė, Iš jo broliai, Kaunas, 1990. Antanina Garmutė, Motinėle, auginiai, Kaunas, 1993. Birutė Pečiokaitė-Adomienė, Penktas: Nežudyk, Kaunas, 1994.) Tai yra daugiau negu kiekybiniais matais vertinama žmonių netektis.

Daug kur nustojo gyvavusi gausi ir darni šeim tradicija, kaip tautos gyvastingumo šaknis. Tuo pačiu buvo sutrauktos šeimyninio aukl jimo b du palaikomos ir perduodamos tautinio s moningumo tradicijos, šeimyninis aukl jimas, kaip žinoma, yra emociškai bene veiksmingiausias.

V liau, sovietiniam režimui silpstant ir represijoms šveln jant, ištremtieji ir nuteistieji, ištv r ilgus vergiško darbo, bado ir pažeminim metus, prad jo išeidin ti laisv . Ta iau tai buvo laisv , liekant beteisias. Buvusiems politiniams kaliniams ir tremtiniams nebuvo leidžiama apsigyventi t višk je, jie nebuvo priimami darb , j vaikams ir giminiams buvo trukdoma stoti aukšt sias mokyklas. Jie buvo faktiškai paversti antrar šiais žmon mis, neleidžiami vieš j kult rin gyvenim . Tuo labiau netur jo joki galimyb i viešai kalb ti apie savo patirtas kan ias, išreikšti savo sitikimus. Viešajame gyvenime apie pasipriešinimo kov geriausiu atveju buvo tylima, bet taip pat niekada nesiliov jos šmeižimas ir juodinimas, pradedant perd m tendencingais rašiniiais spaudoje ir baigiant tokiais pat „klasi kov " vaizduojan iais, „buržuazinius nacionalistus" demaskuojan iais kino filmais ar grožin s literat ros k riniais. Tuo pačiu metu visomis ideologinio poveikio priemon mis buvo diegiama vadinamosios socialistin s nacijos s mon , stengiantis tautos tapatyb s samprat sieti su komunistiniais veik jais, laisv s kov slopintojais, kol kin s santvarkos k r jais.

Ta iau nepriklausomyb s atgavimo siekis, kaip ir teisingumo bei laisv s dvasia nebuvo nuslopinti. Ji laik si ir plito tarp žmoni , nors ir uždaruose rateliuose, pogrindžio spaudos d ka pasiekdavo Vakar šalis, iš ten radijo bangomis gr ždavo T vyn . Iš vienos pus s tai buvo pasipriešinimo pakitusiomis s lygomis t sa, o iš kitos, gali b ti vertintina kaip pradžia demokratinio atgimimo, atvedusio galiausiai Kovo 11-sios Nepriklausomyb s akt . Gaus janti pogrindžio spauda („Lietuvos Katalik Bažny ios Kronika", „Aušra" ir kt.), taip pat be valdžios leidimo sik rusios organizacijos (Lietuvos Helsinkio grup , v liau Lietuvos Laisv s Lyga ir kt.) buvo palaikomos ne tik tautini j g , bet ir plataus demokratinio jud jimo, kilusio Rusijoje ir kitose komunist valdomose šalyse.

Šie procesai reišk tautin s s mon s gyvastingum , ta iau vyko pogrindžio s lygomis, gana siaura t kme ir negal jo išlyginti pasekmi tokios netekties, kaip fizin ginkluoto pasipriešinimo ž tis, tautiškai s moningiausios tautos dalies išblaškymas ir atst mimas nuo visuomeninio gyvenimo.

Tai buvo netektis ne tik tiesiogine, faktiškai apskai iuojama, bet ir gilesni ja, moraline prasme. Partizano ar pogrindžio veik jo kelias didži ja

dalimi buvo pasirenkamas savanoriškai, laisvai apsisprendžiant, partizanai gal jo b ti prilyginami gan organizuotai ir disciplinuotai savanori armijai. Tiesa, kai kas pateko t armij tod l, kad nebuvo jam kitos išeities, „nebuvo kur d tis“. Vis tik dauguma gal jo rasti ir kitoki , taikaus gyvenimo, prisitaikymo, neb tinai kolaboruojant, išeit , ta iau rinkosi kovotojo dali .

„Kuopa tur jo sunkum su dideliu partizan skai iumi. Tai itin atsiliepi žiemos metu. partizan eiles d l bolševikinio persekiojimo ir teroro nuolat verž si nauji gyventojai. Ypatingai smarkiai prad jo miškus b gti gimnazij ir universitet aukl tiniai. ši kuop iš N. gimnazijos buvo at jusi beveik visa septinta berniuk klasTik trejet iš j tesugeb jom palenkti gr žti legal gyvenim ". — Kn.: Juozas Daumantas, Partizanai, „Vaga“, Vilnius, 1990, p. 172-173.

Partizanai nebijojo mirti vardan savo sitikinim , daugelis rinkosi geriau mirt , negu nelaisv ar išdavyst . Varg ir mirtinos rizikos motyvas buvo ne savanaudiški išskai iavimai, bet ištikimyb tautiniams idealams, pareigos jausmas nes d ti sud jus rankas, nusistatymas „okupantui netarnauti“. Taigi buvo vadovaujamas motyvais, kuriuos tikrai gal tume vadinti idealiais.

Partizan kovos, j silpn jimas ir ž tis paliko tautos s mon je gil , bet prieštarig sp d l. Žmoni atmintyje išliko pagarba partizan didvyriškumui, j tragiškam likimui, apie k liudija gausios liaudies dainos. Bet ta kova paliko ir skaudžias nusivylimo, bej giškumo ir beprasmyb s nuotaikas. Dar svarbiau, daugelio žmoni poži riu, neteko prasm s ir pati idealioji kovos motyvacija. Realyb buvo tokia, kad, nepaisant patriot pastang ir pasiaukojimo, faktiškai laim jo prievarta ir neteisingumas, okupacinis režimas sitvirtino ir metodiškai gyvendino savo siekius. Penkiasdešimtaisiais metais jau daug kam buvo akivaizdu, kad, vadovaudamasis vien laisv s ir teisingumo siekais, nieko nelaim si, tik savo galv pad si, artimiesiems pavoj užtrauksi, šitai sis moninant, lieka pragmatiškas taikymosi prie esamosios realyb s kelias.

Ta iau ta žmoni karta, kuri buvo tremiama, „nubuožinama“, prievarta varoma kol kius ir ver iama ten pusvel iui dirbti, taikym si prie realyb s išgyveno kaip skaudži moralin traum , žmogiškojo orumo trypim . Prisitaikyti prie pirm j pokario met tikrov s reišsk susitaikyti su neteisingumu, paklusti valdžios savivalei. Skaudžiausiai tai išgyveno kaimas, nes buvo nuosekliai ir be gailės io atimin jamas kinink ekonomin s ir žmogiškosios tapatyb s pamatas — žem s nuosavyb , sodyba, santaupos, darbas ir jo vaisiai. Buvo nuvertinamos ir neišgytos geriausios kininko savyb s — darbštumas, s žiningumas, tau-

pumas, kininkystės išmanymas. Darbšniausi kininkai — „buožs“ — buvo traktuojami vos ne kaip nusikaltėliai, smukdomi kiškai, nuvaromi nuo žemės, tremiami.

Būtinybė taikytis prie tikrovės, kurios žmogus nepriima moralškai ir politiškai, tuo pačiu paklusti statymams ir reikalavimams, kuriuos jis laiko neteisais, ilgainiui negali neturėti neigiamą moralinį pasekmę. Iš psichologijos žinome, kad asmenybės branduolį sudaro savosios tapatybės suvokimas. Gilusis tos savivokos sluoksnis yra sąžinė, o išviršinis, visuomeninai atgrąžtą jos pusę — asmenybės orumas bei savigarba, kas praktiškai beveik sutampa. Asmenybės tapatybė nėra kažkas uždara, tapatybė yra orientuota vertybės, kuri svarbiausios yra teisingumas, tiesa, garbė, grožis. Turbūt nerasime žmogaus, kuris neturėtų stipresnio ar silpnesnio orumo bei savigarbos jausmo, kylančio iš aiškesnio ar blankesnio vertybių suvokimo. Tuo suvokimu remiasi pareigos ir atsakomybės jausmai,sipareigojimas, pasirinkimas, angažavimasis, kitaip tariant, motyvacijos pobūdis, kas praktiškai pasireiškia kasdieniu elgesiu, tikslinga veikla. „Asmuo privalo žinoti, kas yra teisu ir derama, vertinti konkrečias sąlygas, kuriose jis yra, ir toms sąlygoms taikyti doros principus“. (Antanas Paškus, Sąžinė psichologiniu požiūriu, Chicago, 1991, p. 40)

Tačiau gyvenimo sąlygos klostėsi taip, kad daugelio žmonėjų orumo ir savigarbos jausmai negalėjo būti patenkami aukštesniosios motyvacijos lygmeniu, net negalėjo būti viešai pareiškiami, neužtraukiant pačių blogiausių pasekmių. Ypatingai užgaunama ir žeidžiama buvo moralinį savimonę žmonėjų, kurių orumo bei savigarbos jausmai yra orientuoti teisingumo ir tiesos vertybės. Ne tik poelgiai ir veiksmai, kylantys iš teisingumo ir tiesos paskatinti, buvo sunkiai manomi. Reikėjo gyventi, mąstant aplink neteisingumą ir girdint melą. Dauguma žmonių neteisėtai laikė ne tik valstybės okupaciją, nekaltai apie okupacinės kariuomenės darbus, bet taip pat ir daugelį sovietinės valdžios veiksmų, ypač privačių nuosavybės atėmimą, nepakeliamas pyliavas kininkams, jų „nubuožinimus“, nuvarymą nuo žemės. Tokie veiksmai buvo tytomis vertinami kaip akivaizdus brutalaus neteisingumo sivešpatavimas. Atimtinai iš kininkų gyvulių, pastatus, žemę, juos pačius tremdama, sovietinė valdžia ciniška neigė ir trypė asmens bei jo nuosavybės neliečiamumo principą, vieną svarbiausių socialinio ir moralinio stabilumo pamatų.

Taigi buvo pažeidžiama, iškreipiama ir slopinama teisingumo samprata, vienas giliausių idealinių elgesio motyvų. Teisingumo nuostata buvo manoma vadovautis tik siauroje profesinėje veikloje, gamtos ir technikos moksluose. Bet ji buvo menkai ar visiškai negyvendinama darbo ir atlyginimo, teis tvarkos, iš dalies švietimo sistemoje, socialiniuose

moksluose. Viešajame gyvenime buvo propaguojami politizuoti, „klasinio“ ar „socialistinio“ teisingumo principai, bet praktiškai teisingumo kriterijus buvo vietos kompartijos komiteto nuomonė ir valia. Autentiška teisingumo samprata, negalima būti realizuojama socialiniame sfere, užsisklendęs individas, monotonija, blankumas, daugeliu atvejų atrofavo. Tad nenuostabu, kad kasdieniniame gyvenime pamažu situotino statymų nesilaikymo, į „apeidinėjimą“, valdžios apgaulinėjimą, vogimo, nes žiningo darbo pateisinimo psichologija ir praktika. Iš pradžių nelaikant nusikaltimų valdiško turto vogimo (nes juk valdžia viską atima iš žmonių), ilgainiui buvo prarandamas sugebėjimas skirti, kada vagiama „valdžios“, kada „žmogaus“ turtas. Teisingumo samprata irimas pažeidžia kitas asmenybės moralines savimonės puses ir buvo viena giliausių dvasinio genocido apraiškų.

Tačiau tai buvo ne vienintelis asmenybės idealų motyvų slopinimo aspektas. Prisitaikant prie sovietinės tikrovės, teko rodyti jai lojalumą, vienu ar kitu laipsniu priimti ir oficialią ideologiją, kuri buvo be išlygų diegiama visiems ir kategoriškai privaloma švietimo, kultūros, mokslų darbuotojams.

Toje ideologijoje ypatingai svarbi vieta užima vadinamoji mokslinė materialistinė pasaulėžiūra, kurios išskirtinai sudarė „mokslinis ateizmas“, iš tikrųjų neturintis nieko bendro su mokslo pasiekimais ir mokslininkų nuostata.

Ateizmas ir materializmas, pakelti savotiškos „valstybinės religijos“ rangą, prievarta brukami nuo pat vaikų darželio, turėjo padidinti auklėti „naują žmogų“, atsikrauti „religinius prietarus“ ir išpažinti tik materialistinę pasaulėžiūrą. Ateizmas buvo pirmą kartą negatyvistinė ideologinė doktrina, kurios paskirtis — rodyti ir tikinti, kad „Dievo nėra“, kad religija yra „liaudies opijus“, o Bažnyčia — „išnaudotoj rankis“. Dar daugiau, stengiamasi diegti neapykantą religijai, Bažnyčiai, kunigams, tikintiesiems. Kompartijos nutarimuose, raginančiuose be paliovos stiprinti ateistinę propagandą, reiškiamas nepasitenkinimas dėl to, kad dalis inteligentų yra tik abejingi religijai, bet nėra nusiteikę su ja kovoti ir jos neapkeisti. Panašią ideologinę funkciją turėjo atlikti ir materializmas (tiksliau, sovietinis jo variantas), prisiskiriantis sau išimtinę teisę kalbėti mokslo vardu ir neigti dvasinę realybę kaip substancinį pradą, kvietis kovoti su bet kokių idealizmu. (Pranas Vytnas, Materialistinis nužmoginimas, — „Tėviškės Žiburiai“, 1986, Nr. 16,17,18,19,20).

Atkaklus religijos neigimas ir nirtingas Bažnyčios persekiojimas sunaikinami politiniais ar socialiniais motyvais. Tuo, matyt, buvo siekiama kur kas giliau — paneigti žmogaus kaip asmens neįstingumą, vertę,

palaužti jo dvasin atsparum ir nepriklausomyb , suardyti asmenyb s integracij . Giliai religingas žmogus yra dvasiškai ir morališkai laisvesnis, savarankiškesnis valstybini bei politini institucij atžvilgiu, o tai visiškai nepriimtina bolševikinei santvarkai, siekusiai totalitarus pilie ir paklusnumo. Sovietiniai „naujas žmogus“ tur jo b ti toks, kurio poreikiai apsiriboja medžiagini mis reikm mis ir valstybine ideologija bei ideologizuota kult ra ir kuris, tod l, neturi joki dvasin s atsparos tašk , nesani i valstybin s kontrol s akiratyje. Sovietiniai ideologai gerai suprato, kad religija yra vienas gyvybingiausi tautin savimon palai kani i veiksmi , kad tautiš kumas visur Europoje formavosi vienokios ar kitokios religin s tradicijos kontekste, kad d l to sovietizacijai ir rusifikacijai lengviau pasiduoda ateizuoti žmon s. Tod l ateistin propaganda buvo skleidžiama tampriame s ryšyje su „buržuazinio nacionalizmo“ kritika, internacionalizmo diegimu.

Ta propaganda, kuriai buvo pajungta mokykla, spauda, radijas, televizija, nebuvo per daug veiksminga, bet vis tik be atosl gio vesta penkiasdešimt met , daugelio žmoni s mon je paliko ženkl p dsak . Tiksliau pasakius, poveik ilgainiui dar ne tiek pati propaganda tiesiogiai, kiek ta aplinkyb , kad Bažny ia, izoliuota nuo viešojo gyvenimo, labai ribotai gal jo vykdyti savo misij . Vidurini ir aukšt j mokykl jaunimas neži r jo rimtai ateistinius renginius, ta iau tuo pat metu jie nedaug k teisingo gal jo išgirsti apie krikš ionyb , jos istorij Lietuvoje ir pasaulyje, Bažny ios ir dvasininkijos misij . Iš bibliotek ir muziej buvo išimta ir spescyriuose susl pta visa, kas bylojo apie religij grožin je ir mokslin je literat roje, tapyboje. Iš kontroliuojamos ir ideologizuojamos kult ros nyko s vokos, tokios kaip „Dievas“, „dvasia“, „nuod m“, „atgaila“, „atpirkimas“, „atleidimas“, išreiškian ios krikš ioniš k j dvasin žmogaus b ties dimensij . Prie to netiesiogiai prisid jo gyvenimo sekuliarizacija, kuri visur lydi tokius socialinius reiškinius kaip miest augimas, pramon s ir technikos plitimas.

Veikiant šitokioms aplinkyb ms gaus jo žmoni , besilaikani i pasaul ži ros, tiksliau gal — pasaul jautos, kada be aiškesni argument teikiama pirmenyb medžiaginiams veiksniams, interesams ir motyvams. Formavosi žmogus, kuris orientavosi tai, kas daiktiška, juti miška, medžiagiškai ap uiopiama ir kuriam mažai k reiškia ar visai nesuprantami idealieji motyvai. Toki orientacij palaik ir materialiniai gyvenimo sunkumai, kada net b tinausi buit ies reikmenys buvo deficitas. Nesibai giantys tr kumai savaip skatino „daikt kult“, tvirtino pla iai praktikuojam ir legaliai pusiau toleruojam vogim , kyšininkavim , „blat“, „ranka rank plauna“ princip .

Šitokia pasaul jauta, esant ribotoms kitokios veiklos galimyb ms,

daugeliu atvej praktiškai gavo siaurai pragmatišk , hedonistin nuostat . Daug kam elgesio norma tapo daugiau ar mažiau s moningas poži ris, kad netenka prasm s visa, kas n ra medžiagin gerov , komfortas ir malonumai, jeigu n ra nieko aukštesnio, prasingesnio ir švento, o reali yra vien tik „amžinai judanti materija“. Hedonistin nuostata, neatsveriamai ideali j motyv , buvo viena iš psichologini alkoholizmo priežas i , nes ši yd žmones st m ne tik dvasin tuštuma, nepasitenkinimas, bet taip pat ir savaip suprantam malonum troškimas.

Besaikis girtavimas sovietiniais metais tapo gr smingas dvasinio ir fizinio tautos genocido veiksnys ir, deja, toks išliko iki šiol. Tod l nedera nekreipti d mesio tai, jog istorijoje b ta tragišk atvej , kada g rimo protis, tapdamas masiniu girtavimu, per palyginti trump laik pražud išstis gentis bei tautas.

Sovietiniais metais alkoholizmas buvo deklaratyviai smerkiamas, laikas nuo laiko prabildavo šokia tokia antialkoholin propaganda. Bet b davo pabr žiama daugiausia tai, kad, žalodami savo dvasin ir fizin sveikat , žmon s daro žal liaudies kiui, šalies ekonomikai, nes žmogaus sveikata buvo laikoma tik j gos šaltiniu ir visuomen s, o tiksliau valstyb s turtu. Retai teb davo užsimenama apie žlugdant alkoholizmo poveik žmogui kaip asmenybei, jo gyvenimui ir likimui. Faktiškai alkoholizmas buvo tydomis valstyb s palaikomas ir toleruojamas, išgeriantis žmogus buvo „savas žmogus“; alkoholyje sk stan i taut ar tautas lengviau valdyti. Buvo varžoma ir slopinama tokia blaivyb s propaganda, kuri kildavo pa ios visuomen s iniciatyva ir nebuvo valdžios kontroliuojama. Žinomi atvejai, kada gamykl administracija pagal nurodym „iš aukš iau“, neleisdavo surengti blaivyb s id jas skiepijan i rengini .

Girtavimas Lietuvoje plito sitvirtinant vadinamajam tarybiniam gyvenimo b dui, plito tarp vairi socialini sluoksni . Plitim palaik manymas, kad alkoholio taurel pa vairina laisvalaik , padeda pails ti, sušvelnina nervin tamp , palengvina bendravim . Išg rimas buvo laikomas svarbiausiu vaišingumo požymiu, draugiškumo išraiška, gerov s ir net prestižo dalyku. Bet, sitvirtinant tokiems poži riams ir pro iams, gaus jo žmoni , geriau linkusi gyventi ne autentiškais tikrov s sp džiais, o iliuzijomis, prarandan i tikrov s jausm , nusišalinan i nuo savo gyvenimo problem sprendimo, nuo atsakomyb s už savo, tuo labiau kit žmoni gyvenim . Gaus jo asmen , kuriems alkoholinis apgirtimas tapo prastine b sena, subjektyviai reikšmingesne už blaivi . Tik išg r s toks individas jau iasi gerai, gyja pasitik jim , „gali dirbti“. Toks individas anks iau ar v liau tampa savo pro io vergas, degraduoja

kaip asmenyb , lieka abejingas savo gyvenimo prasmei ir laimei. Iš to kyla dvasinis žmoni silpnumas, emocinis nesubrendimas ir skurdumas. Sovietinis alkoholizmo palikimas tvirtino t žaling prot ir dabarties kartose, gal b t „užprogramavo" ir atei iai, nes alkoholik šeimose, kaip žinoma, dažnai ir vaikai sociališkai (ar biologiškai) paveldi polink ši blogyb .

Nereikia pamiršti ir tos aplinkyb s, kad žmoni savimon , j asmenybės slopino sovietinei santvarkai b dinga visuotin lygiava, gyvenimo reglamentavimas ir galimyb i ribotumas. Kol kietis ir darbininkas, tarnautojas ir inteligentas aiškiasi jaut savo socialini galimyb i ribas. Ribos — darbas, nereikalaujantis dideli pastang , ir kuklus atlyginimas, kuklus butas, kelet ar keliolika met stov jus eil je, galb t dar nuosava lengvoji mašina, kaip prabangos dalykas, ir finalas — kukli pensija senatv je. Tiesa, nomenklat ros atstovai, dalis mokslin s ir k rybin s inteligentijos tur jo geresnes galimybes, bet tos galimyb s, ypa pastar j atveju, labai priklauso nuo partin s vadovyb s malon s ar nemalon s. Net jeigu geresnio kol kio narys arba apsukrus šeš lin s ekonomikos atstovas šiek tiek praturt davo, jis negal davo savo turtu laisvai naudotis, nesijaut pilnavertis šeiminingas, nes daug k reik jo sl pti. Ypatingai sunkiai buvo pasiekama, o eiliniam pilie iui iš viso ne manoma, tokia pilnaver io gyvenimo pus , kaip galimyb laisvai išvykti užsien ir v l gr žti. Ir pasiekus santykin s materialin s gerov s, dažniausiai nekilo žmogaus gyvenimo kokyb , nes buvo suvaržyta asmenyb s saviraiška. Tokia gerov kartais b davo pasiekama nemaž moralini nuostoli kaina. ia, matyt, slypi ir dabartin s korupcijos šaknys.

Svarbiausia tai, kad sovietin mis s lygomis negal jo laisvai pasiekti ir b ti ugdomos tokios individo savyb s, kaip iniciatyva, išradingumas, veiklumas. Dažnas individas jaut si atsid r s prieštaringoje b senoje — išoriškai varginamas buitini sunkum , jis tuo pat metu jaut vidin neužimtum , nuobodul ir nepasitenkinim , nes negal jo produktyviai realizuoti savo j g , pagerinti savo materialin s pad ties. Tokios prieštaringos savijautos pasekm s asmenybei yra neigiamos, kaip savotiškas dvasinio slopinimo b das. Žmon s su „blokuota" iniciatyva ypatingai sunkiai jau iasi dabar, kas sudaro rimt visuomenin problem .

PILNUTIN S DEMOKRATIJOS GALIMYB S LIETUVOJE

GINT DAMUŠYT

Kai 1989 metais Ryt Europos horizonte komunizmas prad jo žlugti, kartu su ten atsiradusiu ekonominiu nuosmikiu iškilo spontaniški visuomeniniai jud jimai. Nors atskiruose kraštuose tokie jud jimai — revoliucijos ir skyr si savo kryptimi, juos visus ta iau vienijo bendras siekis — pilietin s demokratijos vedimas. Galima džiaugtis, kad tada Baltijos valstyb se ir visoje Ryt Europoje intelektualin s j gos išk l pilietin s visuomen s (civil society) id j kaip ideal , o šis idealas sugriov marksistin s-leninin s-komunistin s sistemos monolit . Pilietin visuomen nugal jo valstyb .

Norint realizuoti dabartin je Lietuvoje pilnutin demokratij , tur tume v l atgaivinti t nuostabi idealistin dvasi , kuri tuomet skatino taut žengti nepriklausomyb s atgavim . Tai buvo pirmosios politin s visuomen s apraiškos, kada žmon s pajuto savo gali , panaudodami laisv spaud ir demonstracijas. Vienas iš svarbiausi reiškiniai valstyb je yra asmens santykis su visuomeniniu idealu, nuo kurio priklauso ir asmens vieta toje visuomen je.

Kurdami teisin valstyb , turime neišvengiamai kurti pilietin visuomen , kurios centras b t pats žmogus, formuoj s savo gyvenimo tiksl . Deja, formuojant gyvenimo tiksl neužtenka vien idealistin s dvasios. Reikia dar ir aukštos dvasin s kult ros, politinio ryžto bei brandumo. Reikia istorin s atminties ir ateities vizijos. Reikia tam tikr taisykli , pagr st tikrinimo ir balanso (checks and balances) principais.

Kaip dr. Vytautas Vardys savo paskaitoje „Lietuvos politin kult ra ir laiko reikalavimai“ 1993 metais pažym jo, „valstybin santvarka ir politin sistema glaudžiai rišasi su pilie i ir visuomen s charakteriu. Platonas, Aristotelis ir kiti valstyb s id jos filosofai, ypa pabr ž politin s sistemos priklausomum nuo žmoni elgesio ir sitikinim , nuo j charakterio ir vertybi sistemos. Politin kult ra — tiek seniau, tiek ir dabar — iš tikr j nurodo priežastin ryš tarp pilietin s visuomen s ko-kyb s ir politinio elgesio bei valstybin s santvarkos pob džio.“

Pilietin s visuomen s s vok ia noriu iškelti d l keli priežas i : a) manau, kad išeivijos organizacijos, j tarpe ir Lietuvi fronto bi iuliai, gali tur ti šioje srityje didel poveik ; b) per dažnai d mesys yra kreipiamas virš n , valdžios aukš iausius sluoksnius, o ne tautos šaknis, pilietin s visuomen s ugdym ; c) stambiausia užsienio parama

dažniausiai eina ekonomini reform programoms, kas, neabejotinai, yra svarbu, bet politini reform programos susilaukia mažiau dėmesio. Pavyzdžiui, USAID 1994 m. paskyrė 2 milijardus dolerių Rusijos techninės pagalbos programoms. Iš tos sumos tik 30 milijonų buvo skirta demokratinio pliuralizmo ugdymui. Yra naivu teikti milijoniškas sumas privatizacijos programoms remti, kai teisingas valstybės vaidmuo dar nėra išsiaiškintas, kai dar neegzistuoja struktūros, kurios apgintų vien iš svarbiausių asmenų laisvę — teisę privačiai nuosavybei. Baisu net pagalvoti apie autoritarinį ir imperialistinį Rusiją, kuri būtų pagrįsta stipriai ir energingai laisvos rinkos ekonomika.

Jei paklaustume, ar pilietinis visuomenės dabar Lietuvoje egzistuoja, atsakymas būtų teigiamas, tačiau būtina jį dar reikia ugdyti ir stiprinti. Nors žmonių išsilavinimo lygis yra gana aukštas, infrastruktūra išsivysčiusi, tačiau visuomenės tiek Lietuvoje, tiek ir kituose Rytų Europos kraštuose, tebėra kažkaip pakibusi sunkiame pereinamajame laikotarpyje tarp komunistinės praeities ir kapitalistinės ateities.

Mūsų silpnoji vieta — pliuralizmo stoka. Dažnai keliamas valdžios kultas ir teigiama, kad Lietuvoje galimi tik du keliai — su Landsbergiu, ar su LDDP — kai, iš tikrųjų, tūkeli yra daug. Antra vertus, LDDP vadovaujasi savo klišė politika: užmiršusi, kad buvo išrinkta ne vienbalsiai, save ir savuosius iškelia aukščiau kitų, leidžia sau kalbėti visų vardu, bet kokią opoziciją vadina priešais. Reikia pastebėti, kad tiek pozicija, tiek ir opozicija, valdinio klusnumo vertina labiau už protą.

Alternatyva būtų konstruktyvūs bendradarbiavimo santykiai, kurie padėtų pilietinės visuomenės formavimuisi ir turėtų teigiamą taką demokratijos tvirtinimo procesui. Kai dauguma Lietuvos žmonių pradės balsuoti „UŽ“ pozityvias programas ir platformas, o ne tik „PRIEŠ“ bet kokią valdžią, — tik tada pajusime, kad žygiamonius pusis.

Paramos iš užsienio teikėjai turėtų suprasti, kad pirmiausiai reikia stiprinti pilietinį visuomenę: remti laisvą ir nepriklausomą spaudą, pala-



Gintė Damušytė. Nuotr. K. Ambrozaičio

kyti ryš ne tik su vyriausybe, bet ir su opozicija, teikti param pilietin s visuomen s institucijoms. Reikia pad ti išvystyti labdaros ir kitokias savanoriškas organizacijas, kad gyventojai netur t remtis vien valdžios duodamomis lengvatomis, o išnaudot ir savo pa i galimybes bei potencial priva iame sektoriuje. B tina stiprinti visuomenini organizacij vaidmen , skatinti kult rinius ir švietimo mainus. Norint ši reform proces ir demokratijos tvirtinim sustiprinti, pati visuomen privalo ieškoti partneri už valstyb s, valdžios aparato ir partij rib .

Kitaip sakant, vien demokratijos princip paskelbimo neužtenka. Demokratija lengvai gali pavirsti autoritariniu režimu ar populistini jausm politika, jei n ra autentiško bei demokratiško atvirumo svarstant, k reikia daryti, bandant organizuoti ir konkre iai gyvendinti kin ar kitok šalies gyvenim . Pagrindinis pilnutin s demokratijos d snis, kad asmens pasaul ži ra yra faktorius ne politin ms kovoms, o žmogaus s žinei ir jo bendruomeniniam gyvenimui, tur t Lietuvoje b ti nuolat kartojamas ir ginamas.

Nors Ryt Europoje daugel pokomunistini režim ir laikome demokratiškais, ta iau valdžia daug kur yra išlikusi buvusios nomenklat ros rankose, o t krašt ekonomijos teb ra strigusios tarp valdžios ir mafijos raizgyn , nors kartais ir bandoma orientotis laisv j rink .

Be stiprios pilietin s visuomen s su išsivys iusia opozicija ir konkurencija, galin ia atsverti nomenklat r , autentiška demokratija sunkiai sitvirtins. Pilietin s visuomen s institucijos, kaip pavyzdžiui laisva spauda, universitetai, darbo unijos, bankai, komercin s mon s, leidyklos ir pan. išugdo demokratin samprat ir demokratin s visuomen s vadus. Be sveikos pilietin s visuomen s demokratija gali likti tuš ia fraze, laisvoji rinka gali tapti mafijos rinka, o pati aplinka pavirsti džiungl mis.

Ta iau tokiai demokratinei sampratai ir pilietinei visuomenei išvystyti reikia laiko. Vakar Europoje tai truko šimtme ius. Tad pereinamojo laikotarpio valstyb ms reikia prad ti demokratijos k rimo darb kuo skubiausiai. Be energingos pilietin s visuomen s sunku sivaizduoti, kaip bus galima atsilaikyti prieš politin demagogij ir ekonomini poky i šok . Prisiminkime žmogaus teisi ar kitus panašiai spontaniškus visuomen s jud jimus, kurie komunistin je aplinkoje per kelis dešimtme ius išsivyst pilietin s visuomen s embrionus. Ar tai nebuvo stebuklas, rod s, kad net ir sunkiausiomis s lygomis atsiranda žmoni , norin i ir galin i pasiekti ne sivaizduojam tiksl ir rezultat ?

* * *

Min jau, kad norint sustiprinti reform proces ir demokratijos tvirtinim , pilietin visuomen privalo ieškoti partneri . T privalome



LFB konferencijoje kalba prof. Ignacas Uždavins. S di iš k.: Povilas Žumbakis, Gint Damušyt , dr. Antanas Razma, Antanas Sabalis. Nuotr. K. Ambrozai io

daryti ir mes — užsieniuose gyvenantys lietuviai, o taip pat ir Lietuvi fronto bi iuliai — kaip tos pa ios visuomen s dalis. Per dažnai mes veikiame ir dirbame kaip atskiri vienetai, tuo tarpu vieni kit darbus gal tume papildyti ir praturtinti. Negalime gyventi, lyg demokratijai dar neb t at j s metas, negalime s d ti ir laukti, kol dabartin valdžia subyr s, kol atsidarys durys teisingiau galvojantiems. Šis momentas — mums gyvybiškai svarbus.

Kalb jome apie paramos organizavim „Kauno laikui“ ir kitai Lietuvos spaudai. Ar neb t Lietuvi fronto bi iuliams manoma toki param organizuoti kartu su Lietuvi Fondu, arba su Atviros Lietuvos fondu, kurie taip pat rodo palankum atviro žodžio ir minties skleidimui Lietuvoje. Kult ring j spaud ugdyti ir j palaikyti yra bendras vis m s r pestis. Norint pad ti tokioms visuomenin ms strukt roms, kaip pavyzdžiui, religin ms institucijoms, organizacijoms, unijoms ir pan. ir jas sustiprinti, reikia atsiminti ir paveld tas komunizmo pasekmes bei per daugel met padaryt psichologin žal individui ir bendruomenei. Lietuvi tautai reik jo nugal ti ne tik komunistin partokratij ir imperijos metropolij , bet ir verg savyje. Komunizmas buvo sutrikd s asmens ir bendruomenini grupuo i galimybes paveikti savo aplink . Šie normalioje visuomen je nat ral s bendruomeniniai ryšiai komunistin s sistemos buvo sunaikinti. Juos b tinai dabar reikia atstatyti, ypa vystant privat sektori .

Šalia visuomen s ugdymo per spaud b tina veikti ir asmenini kontakt metodu. I laisv fondo iniciatyva rengiamos studij savait s ar sa-

vaitgaliai. Ar nebūt manoma tai išplėsti, pritaikyti dabartinės Lietuvos sąlygoms ir, pavyzdžiui, pasiūlyti parinktus prelegentus iš užsienio ar pačios Lietuvos kaimus, jaunimo stovyklas ar katalikiškas mokyklas su pilnutinės demokratijos paskaitų ciklu? Panašiai jau taip veikia Lino Kojelio vadovaujamas US — Baltic Foundation su to fondo savivaldybių stiprinimo ir demokratizacijos programomis.

Vertėtų taip pat pagalvoti ir apie Lietuvos fronto biurolio bendro darbo galimybes su Lietuvos katalikų religinės šalpos organizacija, parengiant ar finansuojant radijo bei televizijos laidas, specialiai skirtas jaunajai Lietuvos kartai. Atsižvelgiant mūsų ribotus resursus ir įsigalas, partnerystė su kitais vienetais pasidaro itin svarbi, norint turėti didesnę poveikį pilietinėms visuomeninėms Lietuvoje formavimui.

Nors ir daug faktorių prisidėjo prie komunizmo žlugimo Rytų Europoje, skaitant tik kraštutinai ekonominį ir technologinį atsilikimą, Vakarų valstybių spaudimą, ir pan., tačiau svarbiausi ir lemiamieji reikšmę tam žlugimui turėjo visuomeninė pasireiškusi dvasios revoliucija. Žmonėms nugalėjus baimę ir jausmą, drąsiai stoti prieš tankus ir tvirtai pasakyti „ne“. Dvasios revoliucija tiesiog galino politinę revoliuciją. Dabar tautai vėl atsidrus tam tikroje kryžkelėje, mūsų paskirtis yra visais galimais būdais padėti jai vėl atgaivinti naują dvasinę revoliuciją, kuri nugalėtų be situotinančius apatijos, nuovargio ir neviltingus jausmus ir galint žmones tvirtai pasisakyti už demokratijos principų pirmumą.

Tridešimt devintosios Lietuviškų studijų savaitės, surengtos Lietuvos fronto biurolio rugpjūčio 20-27 d. Dainavoje, pagrindinė tema buvo "Lietuva: jos ateities vizija". Bemaž visos paskaitos bei pranešimai glaudžiai rišosi su šia pagrindine tema, analizavo dabartinę Lietuvos padėtį, nagrinėjo pastebimų problemų priežastis, ieškojo kelių atkurti morališkai tvirtą Lietuvos žmogų. Buvo labai malonu studijų savaitę išklausti svečių iš Lietuvos — Vido Abraimo ir Petro Plumpos — geras paskaitas, davusias rimtos medžiagos diskusijoms. Apie šią savaitę plačiau bus parašyta kitame žurnalo numeryje.

S kmingo žygio seimo rinkimuose!

E. Šar nas

Ši met kovo m n. 25 d. Lietuvoje vykusiuose savivaldybi rinkimuose buvo išrinktos 12 miest ir 44 rajon savivaldybi tarybos pagal proporcin sistem , balsuojant ne už atskirus asmenis, bet už partijas. Iš šalies esan i 19 partij bei visuomenini politini organizacij rinkimuose dalyvavo 17-ka. Varžytasi d l 1488 nari viet . Daugiausia bals laim jo T vyn s s junga — Lietuvos konservatoriai (TSLK), gav 426 vietas arba 29,1% bals . Antr j viet už m buvusieji komunistai, pasivadin dabar Lietuvos demokratine darbo partija (LDDP), užsitikrin 297 vietas arba 19,9% bals . Krikš ionys demokratai (LKDP) liko tik tre ioje vietoje su 247 nariais arba 16,9% bals . Neseniai sisteigusi Valstie i partija, glaudžiai susijusi su LDDP, gavo 105 vietas arba 6,9%. Kitos partijos laim jo po keliasdešimt arba net tik po kelet bals . Dešiniosios opozicin s partijos surinko du tre dalius bals .

Manoma, kad T vyn s s junga rinkimuose peln laim jim d l ši priežas i : 1) ji, ruošdamasi rinkimams, pareng ir deklaravo ne tik atitinkamus konkre ius pasi lymus — model , kaip gelb ti Lietuv nuo nuosmukio, bet šiuo atveju neužmiršo pateikti ir dalykišk min i , kaip gerinti savivaldybi tarnyb strukt r ir darb ; 2) rink jai par m šios partijos iš dešini j opozicijos suburt koalicij .

Lietuvos krikš ioni demokrat partija min tuose rinkimuose pasirod blogiau nei buvusioji komunist partija. Kod l? Juk Lietuvoje beveik 80% gyventoj sudaro lietuviai, o iš j dauguma krikš ionys ir katalikai. Tad ieškokime nes km s priežas i . Pirmiausia, matyt, nepakankamai buvo padirb ta su rink jais. Antra, ši partija priešrinkimin je kampanijoje ir per rinkimus nepagr stai laik si separatizmo ir izoliacijos nuo T vyn s s jungos ir kit dešini j partij . Manoma taip pat, kad šios partijos (LKDP) dvasinis ramstis — Lietuvos Katalik Bažny ia — savo bendramin i efektyviau nepar m , o gal net tur jo ir neigiamos takos rink j nuomon . Paaiškinti tai galima taip. Katalik Bažny ios vadovyb Lietuvos Respublikos vyriausybei vis pirma k l jai priklausan io bažnytinio turto gr žinimo problemas. Tai nepaneigiama jos teis . Ta iau toki pat prigimtin teis nuosavyb turi visi lietuviai — išeiviai, tremtiniai, j vaikai ar p diniai ir pa ioje Lietu-

voje gyvenantieji. Tod l Bažny ios vadovyb lygiagre iai, o gal net ir pirmiausia, tur jo matyti Lietuvos žmoni superskurd , varg , moralin nuopol , nesuvaldom nusikalstamum ir nepasitenkinti tik trumpu ir ne pareigojan iu priminimu. Juk Lietuvoje vien pensinink ir invalid yra apie 900 t kstan i žmoni ... O kur dar bedarbiai, sociališka remtini asmenys. Pagaliau skurdo paliesta yra ir dalis darbinink , eiliniai tarnautojai, švietimo ir kult ros darbuotojai ir net medikai. Sistemingai didinamos b sto išlaikymo, paslaug , preki , energijos, transporto, vaist ir kt. kainos.

Kad priverst valdan iuosius iš esm s pagerinti tautos ir jos žmoni egzistavim ir sumažinti degradacijos pad t, laikantis krikš ioniškosios moral s princip ir Kristaus mokslo, Bažny ios vadovyb prival jo tai aiškiai ir išsamiai vyriausybei iškelti, o ne apsiriboti vien turto gr žinimo reikalavimais. Gausiausios ir galingiausios savo taka žmogui organizacijos — Lietuvos Katalik Bažny ios — vadovyb toki pad t tur jo suprasti, nes „vox populi, vox Dei" (liaudies balsas, Dievo balsas). Bažny ios SOS signalai valdantiesiems yra b tini ir skelbtini „urbi et orbi" (miestui ir pasauliui), atseit vis žiniai. Tad atverkime akis ir suprasime, kod l krikš ionims demokratams buvo toks didelis rink j abuojumas, kod l net Kauno mieste iš 41 savivaldyb s nario buvo laim tos tik 4 vietos? Tai rodo tam tikr nusivylim Krikš ioni demokrat partija, kurios veikla artimai rišasi su Katalik Bažny ia, deja, ne visais varpais padedan ia kovoti prieš bais superskurd , varg ir žlugdom žmoni dvasin gyvenim . Ar šiuo metu LKDP gali likti tam šalta ir abejinga?

LDDP (buv komunistai) rinkimuose už m antr j viet . Kaip jiems tai pavyko? Ogi už juos balsavo bendraminiai. Taip pat manoma, kad j neužmiršo tie, kurie pusvel iui sigijo Lietuvos valstybin turt — kapital , tai yra, vis tip mones ir kuriems nusišypsojo laim steigti kai kuriuos bankus bei kredito staigas. Nepaslaptis, kad ne tik m s šalyje, bet ir visame pasaulyje bet kokia kapitalo forma vairuoja politik ir pritraukia rink jus. tai tur t atkreipti d mes opozicija, besiruošdama seimo rinkimams. Tai rodo, kad dabar valdan ioji partija dar turi pasek j , nors jos bej giškumas jau aiškiai pasireiškia net ir finansin je srityje tuo, kad nesugebama surinkti iš vairi kini subjekt mokes i . D l to biudžeto pajamos nepadengia išlaid , sutrinka vis strukt r finansavimas. Ekonomistai prognozuoja, kad Lietuvos skola užsieniui art ja prie milijardo doleri . „Ši met vasario 1 d. skola vairiems pasaulio bankams ir kt.

kredito organizacijoms buvo 639 milijonai doleri . Vis naujos kredito sutartys pateikiamos ratifikuoti seimui..." (Lietuvos aidas, 1995.III.31, nr. 63). Be paskol išsiversti sunku, tačiau jos turi būti efektyviai naudojamos.

Manoma, kad šios paskolos bent dalinai galėtų būti apribotos, jei tik lietuviams išsiviams ir jėginiams būtų pašalintos kliūtys atgauti Lietuvoje savo nuosavybes ir būtų sudarytos jiems galimybės investuoti savo kapitalą, vystant ir modernizuojant gamybą, plečiant verslą. Jau ilgą laiką patirtis Vakaruose ir konkrečios investicijos būtų reali pagalba mažinant nedarbą, skurdą ir vystant rinkos ekonomiką. Kodėl taip vengiama lietuvių išsiviams ir tremtiniams? Ar jie tik užarna ir pelen sauja laukiami sugrąžtant?

Savivaldybių rinkimuose tam tikrą pergalę opoziciniams jėgoms ir apskritai dešinioms partijoms pasiekė. Dabar svarstomos padarytos klaidos ir pasiruošimo darbo trūkumai. Jau šiandien būtina pradėti ruošti 1996-aisiais metais vykstantiems seimo rinkimams, visų pirma išaiškinus nepanaudotus rezervus. Teigiamas reiškinys, kad Lietuvos darbo federacijų sąjunga Profesinių sąjungų bendrija, šiam junginiui vadovauja krikščionys demokratai. Jau galima prognozuoti, kad naujojo Lietuvos seimo rinkimų organizavime galėtų pasireikšti tokie variantai. Pirma, bandant sutelkti koalicijon daugumą opoziciniams ir visuomeniniams politiniams organizacijoms. Tačiau šis variantas gali susidurti su sunkumais, nes kai kurios mažosios partijos bei visuomeninės politinės organizacijos, nors buvusios rinkimų metu ir tesurinkusios labai mažai vietų, ateityje vistiek gali laikytis separatizmo ir savo idėjų. Todėl realiausiai galėtų būti panaudoti kitas variantas: suburti dešinioms partijoms koaliciją, parenkant jai atitinkamą pavadinimą. Tai užtikrintų vienybę ir neišbarstytų balsus. Ši koalicija turėtų nedelsiant parengti visą Lietuvos struktūrą ir jos žmonių atgavimosi detales, pozityvią, realią ir pagrįstą programą be filosofijos ir gražbylystės, su kuria reikėtų kantriai ir sistemingai supažindinti visus šalies gyventojus, o taip pat lietuvių išsiviams ir tremtiniams. Mūsų tauta ir jos žmonės bunda. Stiprinkime jėgą, viltis, telkime vienybę!

Tada skmingo žygio 1996 metų seimo rinkimuose!

PRISIK LIMO UGNYS

Partizan apygard spauda

ALGIRDAS EKYS

Ilg laik okupuotoje Lietuvoje apie partizan spaud buvo nutylima. Tuo tarpu „Laisv kov archyvo“ duomenimis 1944-1945 metais buvo leidžiamas net 51 partizan laikraštukas.

V lyv 1947 met ruden Liaudiški miške tarp Radviliškio ir Baisogalos pas eigul Petr Samuel rinkosi ginkluoti vyrai. Tai u ne tik nam šeimininkas, bet ir jo dukt Liuda „Ramun“, partizan ryšinink, nežinojo, kas privert pas juos susiburti vyrus iš gana tolim apylinki. Atvyko keturi partizan rinktin vadai ar j pavaduotojai: Lietuvos Žaliosios rinktin s, Kunigaikš io Žvelgai io, Vytauto Didžiojo ir Maironio rinktin . Nebeliko šiandien nei vieno gyvo to susitikimo liudininko, nesurastas nei vienas to vykio dokumentas. Tai u pasak Prisik limo apygardos vado adjutanto Viktoro Šniuolio („Gir nas“, „Vaidievtis“, „Vytvytis“, kil s iš Miežai i km. Radviliškio r.) b tent tada ir buvo kurta paskutin , devintoji partizan apygarda Lietuvoje — Prisik limo apygarda. Jai vadovauti buvo paskirtas Pe-

tras Bartkus „Žadgaila“, žuv s 1949 m. rugpj io 13, kil s iš Raseini raj. Pakabumio km., dirb s jungtin s K stu io apygardos štabe. Tuo metu be kit klausim buvo nutarta steigti ir apygardos organ — laikrašt l „Prisik limo ugnis“.

Tiesa, pastaruoju metu d l Prisik limo apygardos k rimo kilo painiava. „Laisv kov archyvo“ 8 numeryje Dalia Kuodyt , komentuodama 1991 metais Aukštelk kaime (Radviliškio r.) rast Lietuvos Žaliosios rinktin s archyv teigia, jog min ta apygarda buvo kurta 1949 metais. Galimas daiktas, jog tokiai išvadai padaryti j paskatino sakymas apygardai Nr. 1, datuotas 1948 m. balandžio 1 d. Tai u pirmojo sakymo parašymo ir rinktin s k rimo datos ne b tinai, ypa partizanin s kovos s lygomis, gali sutapti. Antra vertus, tokiai išvadai prieš-

tarauja Visvaldžio „Žaliosios rinktinės istorija“, rasta tame pačiame archyve. Joje teigiama, jog šios rinktinės branduolys — Margio kuopa prie Prisiklimo apygardos prisijungė 1947 metų balandžio mėnesį. Tai dar syk patvirtina, jog Prisiklimo apygardos kaimas vyko nelengvai ir ne vienu metu.

Iki šiolei nepavyko surasti pirmąjį „Prisiklimo ugnies“ numerį. Seniausias iš žinomų pažymtas 1949.III-IV data. Jo numeris 2/11/. Iš šių žymimų galima daryti išvadą, jog laikraštio periodiškumas tais metais buvo kas du mėnesiai, o iš viso išleista 11 numerių. Todėl tikėtina Viktoro Šniulio „Girnos“ teigimu, jog pirmasis „Prisiklimo ugnies“ numeris išleistas 1948 metų pradžioje po eglės. Vilius jis buvo leidžiamas bunkeryje Minai ikm. (Radviliškio r.) pas Miknį, ir Mumšelio miške, ant Šušvės upelio kranto rengtame bunkeryje.

Tais metais Prisiklimo apygardos vadovybė vyko pasikeitimui: apygardos vadu buvo paskirtas Leonas Grigonis „Žvainys“, kilęs nuo Rokiškio, buvęs gimnazijos direktorius. Tai, pasak Viktoro Šniulio, buvo susiję su tuo, jog pirmasis apygardos vadas Petras Bartkus savo pareigų faktiškai nėjo. Buvo paskirtas ir „Prisiklimo ugnies“ laikraštio redaktorius: juo tapo Viktoro Šniulio „Girnos“ brolis Vytautas Šniulis „Vytenis“.

Redaktoriaus pasirinkimas ne-

buvo atsitiktinis. Vytautas Šniulis „Vytenis“ buvo baigęs Šiaulių valstybinį berniukų gimnaziją, rašė eilėraščius, domėjosi krašto istorija, gerai mokėjo vokiečių kalbą. Turėjo ir žurnalistinio darbo pogrindyje patyrimą — „Geležinio vilko“ t. v. nijoje leido humoristinį laikraštuką „Nykštis“. Kaip prisimena t. v. nijos partizanų ryšininkas Julijus Bajurnienas „Astros“ sūnus Vytautas, mama jam apie 1947 metus parodžiusi nedidelį, kaip vokas žurnalą spalvotu viršeliu, kuriame buvo nupieštas virš iškeltas nykštis. Kupletus šiam laikrašteliui rašė Vytautas Šniulis „Vytenis“, o partizanų šaržus piešė vienas iš trijų brolių Minglų — Laurynas „Arnas“, „Džiugas“. Šiems partizanams teko kurti ir „Prisiklimo ugnį“. Laurynas Minglas „Džiugas“ nupiešė vinjetą (jį buvo kelios), o straipsnius, politinių vykių apžvalgą daugiausia rašė Vytautas Šniulis „Vytenis“. Pirmieji žinomi „Prisiklimo ugnies“ numeriai padauginti rotatoriumi. Matricas jam parpinusi partizanų ryšininkė Izabel Vilimaitė „Stirna“, „Sparnuote“.

Slygos darbai, atrodo, buvo pakenkiami. Bunkeryje, glaudūs 5 vyrai: apygardos vadas Leonas Grigonis „Žvainys“, Vytautas Šniulis „Vytenis“, laikraštio redaktorius, vado adjutantas Viktoras Šniulis „Girnas“, Laurynas Minglas „Džiugas“ ir Kazimieras Laužikas „Briedis“, atsakingas už

Atiduosk Tėvynei, ką privalai!



PRISIKĖLIMO UGNIS



LLKS PRISIKĖLIMO APYGARDOS ORGANAS

1951. gruodis. № 5 (21).

GIMĖ KRISTUS — žmogaus sveikint broliu.

Kaip iškirstų girių vieniša pušis baltųjų pataių apsupta gaudžia: dejuoja — dejuoja prie baltai užlieso kūčių stalo motina — sūnų dukrų: jie Partizanais kavodami už tėvų šalį krito...

— Jie — Partizanai! — tik sau taria — benamis tėvas motina.

Neverki, nedėjuoki mano tėve, motin! Dangaus ir žemės Viešpaties Sūnus nužengia iš Aukštybių nušluostyt tau ašarą, tau pasakyti: — Tavo sūnus — dukra karžygiais atėjo Man paliūdyti, kad juos tėvai išmokė didžiūotis savo Viešpaties keliu!

Lietuvi, kūčių naktį iš Dangaus Viešpats Dievo balsu kalba:

Tavo sūnų — dukrų kova šventa. Tik ji gražins ir iš svečių šalių lietuvius į laisvą Lietuvą didžiūotis kankinių, didvyrių garbe.

Ar vien karžygių tėvai kūčių naktį dejuoja? Ne! Kaip peralkus vilkė miškų kirtininkai slinkdami ties sk...
tik... auk...

Partizan laikraštis „Prisikėlimo ugnis“ faksimil.

ryšius. Ten buvo ir rašomoji mašina, ir net vokiškas radijo imtuvas. Rotatoriumi daugint laikraštis tiražas nebuvo didelis — apie 200 egz. Juos ryšininink Izabel Vilimait „Stirna“, Julija Bajurienė „Astra“, Juozas Raugas ir kiti išnešiodavo visoms keturioms rinktinėms, platino Legi, Mažuoli, Miežai ir kituose kaimuose (Radviliškio r.).

Partizan spaudos pobūdis, jos

lygis, poligrafinis dauginimo galimybės bei tiražai priklausė nuo to, kokiam koviniam vienetui ji priklausė. Todėl pagal šį rodiklį spauda lyginant galima skirstyti 4 kategorijas: kuopar tvinij, rinktinė, apygarda ir vadovybės spauda.

Savita vieta tenka apygardai kaip didžiausi kovini junginiai spaudai. Apžvelgdamas rezistencijos laikraštinius VLIK'o ir Lietu-

vi rezistencinis santarvis narys Stasys Žymantas „Santarvis“ žurnale 1954 m. (Nr. 4) vienu svarbiausi priedais nurod (straipsnis 1990 m. kovo 17 d. buvo perspausdintas „Literatūros ir meno“ savaitraštyje), jog „maža vieta savo spaudoje tegal jo skirti laisv kovotojai atstatysimos Laisvos Lietuvos planams“, nors es apie tai jie „svajoj ir galvoj“.

Neaišku, kaip atstatysimos Lietuvos planus suvoktų min to straipsnio autorius, tačiau b tent valstybingumo atstatymas buvo svarbiausias pokario rezistencijos tikslas ir svarbiausia „Prisiklimo ugnies“ tema. Antai 1949 m. kovo-balandžio mėnesiais (Nr. 2/11) išleistame laikraštyje spausdinamas „Lietuvos Laisv Kov S j džio Tarybos Kreipimasis“, kuriame patvirtinama, jog min to S j džio tikslas — atstatyti laisv , nepriklausom , demokratin Lietuvos respublik . Toliau pakankamai smulkiai laikraštio puslapiuose aiškinama, kaip šio tikslo reikt visiems siekti, koki žal rezistencijai atneš Lietuvos Judo — dr. J. A. Markulio ir KGB provokacijos.

1950 m. lapkričio 1 d. išleistame „Prisiklimo ugnies“ Nr. 4 (17) skaitytojais supažindinami su VLIK'o veikla d l Lietuvos laisv s. Tokia informacija šiaip geležinis uždangos stiprino žmoni pasipriešinimo vali , rod , jog savo kovoje jie ne vieniši. Charakteringas ir 1952 m. sausyje (Nr. 1/22) perspausdintas iš „LB biulete-



Vytautas Šniuolis „Vytenis“.

nio“ straipsnis „Lietuvos sien klausimu“. Tenka tik stebėtis autoriaus žvalgumu, kuris jau anuomet spėjo, kokie sunkumai m s laukia su lenkais ir gudais, ypa Vilniaus krašte.

Vykstant žtb tinei kovai didesn s reikšm s tur jo straipsniai, kaip saugotis provokatori , k daryti kilus kariniam konfliktui. B dingas yra Prisiklimo apygardos vado straipsnis „Pasirengti vykiams“, PU, 1951 m. Nr. 5 (21), sovietizavimo proces Lietuvoje vertinimas (Alkupniškio str. „Nauj j bajor kasta tariam j

socializm kurian ioje valstyb je", PU, 1952 m. Nr. 1 (22). Aštriai buvo keliama ir inteligent vieta kovoje d l valstybingumo atstatymo (str. „Lietuviškoji inteligenti-ja", PU, 1949 m. Nr. 4 (13).

Šiuo metu žinomi 5 išlik „Prisik limo ugnies" numeriai. To neužtenka platesniems žurnalistiniams tyrimams, ta iau pakan-ka susidaryti vaizdai apie laikrašt li pob d , orientacij , tiks-lus... Nepavyko atskleisti vis „Prisik limo ugnies" bendradar-bi pavardži , bet, atrodo, didžioji darb našta teko Vytautui Šniuoliui „Vyteniui". Daugelis straipsni , ypa v lesniuose nu-meriuose, buvo perspausdinta ir iš vadovybinio žurnalo „Prie Ry-man io R pintoj lio" ir specialios paskirties leidinio „Tarybos Biu-letenis". Tai dalinai susij su tuo, jog 1949 m. vasario m nes vykus visos Lietuvos partizan vad suvažiavimui, Vyriausiosios vado-vyb s Generalinio štabo virši-ninku buvo paskirtas Prisik limo apygardos vadas Leonas Grigonis „Žvainys". Senoje b stin je si-k r Vyriausiosios vadovyb s Vi-suomenin dalis, kuri per jo min tos apygardos štabo darbuo-tojai, taigi ir Vytautas Šniuolis „Vytenis".

Tuo metu visos Lietuvos parti-zan generolas Jonas Žemaitis „Vytautas" Prisik limo apygardos vadu paskyr Maironio rinktin s vad Povil Mork n „Rimant ". Jis ir susitar su Vyriausiosios vadovyb s Visuomenin s dalies

viršininku Juozu Šibaila „Mie-rainiu" d l „Vytenio" talkininka-vimo leidžiant „Prisik limo ugn ". Susitarimo buvo laikomasi. „Vyte-nis" tuo metu paskirtas „Prie Ry-man io R pintoj lio" redaktoriu-mi, neužmiršdavo ir apygardos laikraštuko. Deja, vos pusme iui pra jus nuo visos Lietuvos parti-zan suvažiavimo, „Vytenis" 1949 m. rugpj io 13 d. kartu su Petru Bartkumi „Žadgaila" žuvo. Parti-zan spauda neteko ne tik gabaus žurnalisto, bet ir dr saus kovotojo. Vytautas šniuolis buvo apdovano-tas III laipsnio Vy io Kryžiumi, jam buvo suteiktas kapitono laips-nis, o už paskutines kautynes pa-gerbtas aukš iausiu Pirmojo laips-nio Vy io Kryžiumi.

Vadovaujant Povilui Mork -nui „Rimantui" gerokai pasikeit laikrašt lio poligrafim išvaizda. Vado pastangomis buvo gautas raidynas, rengtos spausdinimo stakl s ir laikraštlis imtas leisti iškili ja spauda. Tai vyko 1950 m. Kur buvusi ta spaustuv l — kol kas nenustatyta. Galimas daiktas, jog ji buvo rengta netoli Grin-kiškio (Radviliškio r.) Geru i -Kair n km. pas kininkus Siu-dikus, kur buvusi ir Povilo Mork no „Rimanto" b stin .

Deja, netrukus ir Povilas Mork -nas „Rimantas" buvo perkeltas

Vyriausi j vadovyb , o Pri-sik limo apygardos vadu paskir-tas Maironio rinktin s vadas Juo-zas Pali nas „Rytas", toliau leid s „Prisik limo ugn ". Tai b ta dr saus ir sumanaus partizan



Prisik limo apygardos, Maironio rinktinės vadas Viktoras Bakanauskas „Vytautas“ (dešinėje) priima žinias iš savo adjutanto „Jaunojo“. Toliau matosi Stasio Setkaus „Narėno“ galva. Nuotrauka daryta 1949. IX 29 d. Tautuši miške, Betygalos viš.

vado, beje turinio potraukis ir literatūriniam darbui. Prieš trejetmet „Laisvės kovų archyvas“ atskira knyguote išleido jo atsiminimų knygėlę „Partizano keliu“.

Kas toliau redagavo „Prisiklimo ugnis“ — nėra žinoma. „Laisvės kovų archyvo“ 12 numeryje nurodyta, jog paskutinis šio laikraščio numeris išėjo 1952 metų spalio mėnesį. Minėtame leidinyje Algis Kaštas ir Dalia Kuodytė teigia, jog „Prisiklimo ugnis“ nebu-

vo paskutinis periodinis Prisiklimo apygardos laikraštis. Paskutinysis iš jo 1957 metais. Tai buvo Juozapavičiaus tvenkijos laikraštukas „Partizanas visi aidai“. Jis buvo dauginamas rašomajame mašinoje, platinamas Žagarės bei gretimuose rajonuose. Laikraštuką leido Stepas Erštikis „Patašonas“ ir Kostas Liuberskis „Žvainys“, buvęs lakūnas, beje sugebėjęs dingti iš KGB akiraiko. Jo likimas nežinomas.

ŠEŠUP S VINGIUOSE

ANTANINA GARMUT

LAISV S Angelas išties sparnus saul . Amžiaus stebuklas — antr kart atgauta Lietuvos nepriklausomyb — suk l mums, gyviems istorini l ži liudininkams neapsakom džiaugsm , pripild sielas jaudinanio virpulio, troškimo ir ryžto skirti visas j gas savo T vynei. Atstatyti valstyb . Restauruoti skuban i neb tin Atmint . Plevenan i ia pat, už gimtojo namo slenks io. Suskatome. Sujudome. Puol me vykdyti slaptus savo širdies sakymus. „Aš galiu! Sugebu! Reikia!" Toki ir panaši min i genami pasklido visuose okupacij nualintos Lietuvos kampeliuose t višk nai-entuziastai. Laisv s kov istorijos baltieji metraštininkai. J darbai, paženklinoti pagarbos, ištvėrm s ir vilties ženklų, kvie ia ir kvies Atminties šal , kurioje pabuvojo ir jie patys. Kalnus istorin s medžiagos, keliaudamas per gimtin , surinko marijampolietis, paprastas Suvalkijos darbštuolis, šaulys Vitas Akelaitis, šioje apybraižoje dal savo lobio Vitas nuoširdžiausiai patik jo man ir skaitytojui.

ATVYKSTAME eilin lietuvišk kaim . Lygumos. Sodai. Miškai tolimuose ir artimuose horizontuose. Kartais gyvenimas prasideda kaip pasaka.

...Gyveno 3 broliai ir sesuo. Aišku, su t veliais. Broliai labai myl jo savo sesut Elzyt , kuri buvo šeimoje jauniausia. Jie — dr s s, vikr s, nenuoramos berni kš iai — visoki vaikišk gudrybi steng si išmokyti ir ses . „Gyvenime pravers" — sakydavo vyriausiasis. Vešlios, dr gnos lygum pievos. Tod l Prajeros savo kyje laik šimtus paukš i : ž s , an i , kalakut . Visiems vaikams teko juos ganyti. Nuobodus tai darbas — mažus ž siukus saugok, kad varnos neišnešiot . Paaugusius — kad jav neišmindžiot .

..Ta iau jau nebe pasakoje art jo raudon j slibin frontas. Okupacijos keit viena kit . Kadangi Prajeros buvo tvarkingi ir pasiturintys kininkai, j lauk Sibiras. 1945 m. liepos 10 d. atvažiavo j šeimos išvežti. Visi namiškiai spruko iš nam , kas kur gal jo. Nesitik jo pagalbos nei iš 3-j išslapstyt rus belaisvi , nei iš vieno išgelb to žydo: žmoni d kingumas yra arba bej gis, arba toliau slenks io nesiekia.

Elzbieta Prajerait — Stankevi ien dabar prisimena:

— Raita ant arklio pasprukau nuo srib . Jie išpl š sodyb ,

išsigabeno gyvulius ir vis turt . Namus padeg . Didelis gaisras buvo: plešk jo visi 6 m s pastatai. Jie dar sudegino kaimyn Saduk sodyb , Kami ai i tvart ir kluon . Savojo likimo žmon s neišveng . 1945 m. rugpj io 29 d. Elzyt su t vais, be maisto ir drabuži , tik kaip stovi išvež Šiaur s Ural .

—Su rusais at jo 2 sribai, — pasakoja moteris, — Juozas Živelis ir Juozas P stininkas. Skubiai išvar mus iš nam . Kaimyn Sakalauskien dav duonos, sviesto ir pieno butel . Aš nusiskyniau sode obuoli — maniau, kai gerti nor siu, pravers. Iglišk liuose viena moteris, nusiavusi medines šliures, atidav mamai apsiaut. Toliau vyko prastas sovietin s vergijos ritualas: gyvuliniai vagonai. Tremtis. Vargas. Ligos. Prisimena Elzyt , kaip gyn si nuo ruso, kuris „piršosi“:

— Broliai iš mažens mok : apsigink save ir kit apgink! Saugojau tuomet kolchozo šien . Po ranka papuol toks gelžgalys, gal pusmetro ilgio. Tai užpuolikiui ir jo s brui — juo per galvas! Tvojau tiek, kiek j g tur jau.

V liau, kai dirbo plytin j, kažkoks politinio humoro m g jas ant plytos užraš : „Kai Stalin kars, visa liaudis pritar!“ T užraš viena lenk rusams išvert .

—Komendantas, net neišsiaiškin s, mane nežmoniškai muš . Buvo pakor už plauk .

Paskui ji b go Lietuv . Sugavo. V l muš . Panages bad : vien nag po 6-7 kartus.

—Kod l b gai? — vis klausin jo.

—Valgyti nor jau. Lietuvos pasiilgau. Senel s, gimini .

Girtas komendantas jai suš r per veid . Prakirto skruost ir antak . Nušauti grasino.

—Nušaukit, — praš mergait .

—Vaik mes nešaudom!

Mat, kokie geru iai. Nešaudo. Tik kankina. Už T vyn s meil . Už troškim gyventi laisvai, kaip žmon s.

Gr žo Lietuv Elzbieta Prajerait -Stankevi ien 1966 m. T vai akis užmerk . Vyras mir .

O broliai? Elzyt prisimena juos...

Juozas Prajera-Erelis (g. 1924 m.) Igliaukos apyl., Pavasak s km. Kalvis. mišk iš jo 1945 m. Žuvo 1947 m. Prien rajono Skrynupio km.

Vincas Prajera-Meteoras (g. 1926 m.) Pavasak s km. Kalvis. mišk iš jo 1944 m. Žuvo 1948 m. netoli Kauno.

Petras Prajera-Berželis (g. 1928 m.). kininkas. Partizanų tapo 1945 m. Žuvo tais pat metais, liepos m n., po m šio Dambavoje, sužeistas mir namuose.

Taiigi Elzyt s, jauniausios šeimoje, gyvenimo pasaka buvo li dna: ji

neteko vis trijų savo brolių. Savo jaunas galvas jie padėjo kovose už Tautą su laisvę.

Tokia eilė su Suvalkijos šeimos dalia, žmoniai atmintimi rašyta garbingame su Tautos istorija.

* * *

SUSTOK, valandėlė! Nors prabėgomis susipažinkime su kitais šio krašto didvyriais.

Netoli Marijampolės, Dambraukos kaime gyveno gausi neturtingo kininko (8 ha) Andriaus Popieros šeima. Joje augo 9 sūnų ir 3 dukterys. 1943 m. mirė tėvas, ir motina Magdalena Popierienė liko su pulku mažų ir didesnių vaikų. Vertėsi labai sunkiai. Vyriausiasis sūnus Jonas (g. 1923 m.) išvengė vokiečių kariuomenės ir su kitais broliais padėjo motinai kininkauti.

Vokiečiams traukiantis iš Lietuvos, kitas sūnus Klemensas (g. 1926 m.) bandė pasitraukti Vakarais. Nesukmingai. Vokietijoje pateko bolševikų nagus, buvo paimtas Raudonoji armija. Aprenktas rusišką uniformą, 18 metų jaunuolis buvo stumtas pirmosios fronto linijas. Du kartu sužeistas, 1945 metų rudenį Klemensas grįžo gimtąjį kaimą. Jauną vaiką ekstatui nepaliko ramybė. Jonas ir Klemensas suimami. Tardomi. Trumpam paleisti, vyrai nutarė stoti partizanų gretas.

—Aš išėsiu tiesiog mišką, — kalbėjo Jonas, — o tu dar pabėk namie. Reikia padėti mamai. Mums būtis vertingas ryšininkas: juk esi kovojęs sovietinės armijos gretose. Frontininkas. Tavo sūne tars. Brolis sutiko. Jonas išėjo mišką, pasirinko Šalmo slapyvardį. Ryšininkas Klemensas pasivadino Jupiteriu. Gyvendamas legaliai, jis buvo aktyvus partizanų pagalbininkas. Nešiojosi ginklą.

Brolis Andrius Popiera-Naktis (g. 1927 m.) partizanavo nuo pat pirmųjų antrosios rusų okupacijos dienų. Žuvo jis 1946 m. rugsėjo 20 d. prie Šunskų miestelio. Jo kaimo partizanai paslapčiomis palaidojo Šunskų kapinaitę. Jonas Popiera-Šalmas žuvo 1947 m. liepos 30 d. Raišupyje.

mišką išėjo ketvirtasis brolis — Antanas Popiera (g. 1929 m.). Jis tapo Žilviniu. Žuvo 1948 m. birželio 9 d. Nendrinikių km. Daminai išsodyboje.

Pagaliau 1948 m. suimamas ir kankinamas Marijampolės kalėjime Klemensas-Jupiteris, nuveiktas ne mažiau už miškuose kovojusius brolius. Jis nuteisiamas 25 metams. (Po 12-ųjų metų grąžta iš lagerio, apsigyvena Alytuje. Ten 1980 m. kovo 10 d. mirė.) Partizanų motinai su trimis mažiausiais vaikais okupantai 1946 m. ištrėmė Sibirą. Kokiais žodžiais galima būtų apsaityti jos vargo kelius, ginantis nuo bado, saugant savo mažuosius ir kaskart skaudžiai pergyvenant kiekvieno, likusio Lietuvoje sūnaus — partizano žuvimą? Veltui ieškotum, žmogau, toki žodžiai ...

Kryžiaus kelius jo ir T vyn je pasilik šios šeimos mažameiai vaikai. Tai buvo tikri Motinos Lietuvos našlaičiai. Slapst si, kur be manoma. J visi bijojo sileisti namus, — kad neišvežt Sibir . Apiplyš ir alkani, vaikai pasibelsdavo svetimas duris: vieni duodavo duonos kriaukšl , o kiti išvis ne sileisdavo. Miegodavo šaltose daržin se, ant tvart , kur tik berasdami nors ir nesaug prieglobst . Enkavedistai susek ir areštavo vyresni j — Julij Popierait . Sugavo ir jos seser Viktorij . Mergaites tard ir kankino Marijampol s saugumo r siuose. Sadistai reikalavo:

—Sakykite, kur slapstosi broliai? Nuveskite ir parodykite partizan bunkerius!

Mergait s iškent jo pragariškas kanias. Broli neišdav . Jas nuteis ir išvež lagerius.

Šios didvyriškos šeimos kov kronika raš naujus Tautos istorijos puslapius. 1951 metais, kai nukraujav s partizaninis jud jimas jau silpo, Geležinio Vilko rinktin s gretas stojo Kazys ir Bronius — penktas ir šeštas broliai Popieros. Kazys (g. 1931 m.) pasivadino Gegužiu, o Bronius (g. 1933 m.) pasirinko Meškos slapyvard . Broliai nepalaužiamai tik jo Lietuvos laisve! Neilgai kovoti prieš raudonuosius okupantus buvo lem ta šiems tauriems jaunuoliams. 1952 m. sausio 30 d. jie abu žuvo narsi j mirtimi Kurtini miške, apsupti gausaus rus kariuomen s b rio.

Broli Popier k nai buvo niekinami Marijampol je ant grindinio. Juos atpažinti budeliai atvar broliuk Kost , si l jam tapti saugumo informatorium. Paskui teik šaukim rus kariuomen . Kostas buvo priverstas užsivilkti nekeniam okupant uniform ir tarnauti paverg jams. Tiems, kurie išjud jo šeim , išdrask t višk , motin ištr m Sibir , seseris uždar lagerius. Koks dvasinis ir fizinis išniekinimas, neger tas nužmoginimas ir cinizmas! Kas suteik j g ir ištverm s min tos šeimos motinai Magdalenai Popierienei, kuri paaukojo ant T vyn s laisv s aukuro 6 s nus? Be abejon s, gilus tik jimas kan ios prasme ir laisv s ryto aušra, kaip ir daugeliu panaši atvej , gaivino ši Suvalkijos partizan motinos, tarsi šv . Marijos, septyniais kalavijais pervert šird .

TAUTA kovojo. Liepakoj tragedija — viena iš daugelio Suvalkijoje. Liepakoj kaimas išsid st s Marijampol s ir Alytaus rajon sand roje. Netoliese plyti Žuvinto ežeras ir jo pelk s, vadinamos Paliomis. (M šiai su okupantais jose pla iai aprašyti kituose šaltiniuose).

1945 m. vasario 21 d. 40 partizan b rys apsistojo Liepakoj kaime pas 3 kininkus: Gauli , Kiver ir Palek . Mergina, gr žusi iš Simno, praneš jiems, kad pasteb jo kariuomen , traukian i nuo Simno pus s. Vyrai nepanoro atsitraukti klampias Palias. Rusus, supan ius kaim , pamat Stadali berniukas. Jis b go apie tai pranešti partizanams, bet

buvo kareivi nušautas.

Keletos valand m šyje rusai nukov 22 partizanus. Kelias prie Žuvinto jau buvo atkiristas. Beveik visas b rys, daugiausia vietiniai žemdirbiai, be didesnio patyrimo ir silpnai ginkluoti, negal jo atsilaikyti prieš kelis šimtus reguliarios, išmuštruotos prieš armijos kareivi . Liepakujoose žuvo broliai Paršeli nai, Kušliai, Šerkšnai, Ber i nai ir kiti kovotojai. Nukautus partizanus nuvež Simn . Niekino ant grindinio. Atgimimo metais Simno kapin se jiems pastatytas paminklas. Netoliese ilsisi tais paiais metais Kalniški m šyje žuv 54 partizanai. Žvakii liepsnel s plevena prie paminkl : lietuvi, neužmiršk!

IŠTIS dešimtmet trukusi Lietuvos partizan kova — unikalus reiškinys pasaulin je rezistencijos istorijoje. Ši kova tur jo galias istorines šaknis ir tvirt atram : ryšininkus, r m jus, maitintojus. Partizanus išlaik ir gelb jo Lietuvos kaimas. Kovotoj gretas pastoviai papild užaugantys jauni vyrai, daugiausia žemdirbiai, kurie nenor jo vergauti Ryt at j nams. Gražiam Šešup s vingyje, Liepyn kaime netoli Marijampol s cukraus fabriko up žvelgia Gumausk sodyba. Šeima augino 3 s nus ir 2 dukteris. Tai buvo patriotiškai nusiteik kininkai. ia prieglobst visada rasdavo Lietuvos partizanai. Pakaln je, ties Šešupe, dviej rinktini — Vytauto ir Geležinio Vilko — keliai.

Šeši partizanai 1947 m. liepos 9 d. apsinakvojo Gumausk sodyboje. Šeimininkai suguld juos kluone. Švito. Atsik lusi šeiminink iš jo apsidairyt. Pamat parug je perb gin jan ius rus kareivius.

—Kelkit s, vyrai! — pažadino partizanus.

Sodyboje užvir m šis. Penkiolikmetis Gumausk Petriukas prav r trobos duris. Virš jo galvos sutrat jo automato š vi serija. Visa kininko šeima sukrito ant grind . Kulkos kapojo duris, langus, sienas. Kai Petriukas žvilgter jo per išmušt lang , sode pamat 2 negyvus rusus. Gale kluono gul jo nukautas partizanas Delfinas. Šaudymas t s si gal valand , o gal ir ilgiau, š viams nutilus, patek jusi saul išvydo 3 nukautus partizanus. Tai buvo Petras Medelis-Delfinas iš Patašin s kaimo, Vincas Žvilgila-Šar nas iš Baragin s kaimo ir Juozas Senkus-Leninas. Visi vietini kaim vyrai. Likusieji 3 partizanai prasiverž iš apsupties. Egzekutoriai žiauriai tard j rankas pakliuvusius Gumausk šeimos narius: t v , s n Vit ir seser - Motinai, Algiui ir Romutei per sumaišt pavyko pab gti. Suimtuosius išvež Marijampol , v liau — Sibiran.

Algis su broliu Petru kur laik slapst si. Paskui Algis Gumauskas stojo partizanus. Pasirinko Balandžio slapyvard . Po trejeto su puse met , 1951 — siais, Balandis žuvo Igliaukoje.

Petras sijung partizanin kov dar b damas nepilnametis. 1952

metais, po susišaudymo Kurtini miške Petras Gumauskas ir partizanas slapyvardžiu Kelevis pateko rus nelaisv. Iš golgotos keli gržo po 10 met, be sveikatos. Gyvena Marijampol je, kuklus, geras žmogus, karštas T vyn s patriotas. Patik kite: jis žino laisv s kain ...

SOCIALIZMO k r j praktika visada laik si ant trij bangini : keršto, teroro ir melo. Atvyk s Lietuv Suslovas nustebo, iš kur partizanai gau- na radijo aparatus, medikamentus, maist . Ir jau tiek met ! „Mes skel- biame, kad juos išlaiko Amerikos, Anglijos imperialistai, bet tikrumoje... Man rodos, Lietuvoje.... n ra partizan , visas kraštas partizanai," — steb josi budeli ideologinis kv p jas.

Jis neklydo. Ta iau n ra tautos, kurioje neb t padugni , degradavu- si visuomen s sluoksni . Enkavedistams tai buvo puiki „žaliava". Kaip ir sovietin j Rusijoje, jie skatino pastar j žemus instinktus. Ir veik išdavikai — be joki skrupul , nesiskait su jokiomis priemon mis, — už Judo grašius, už teis apipl šin ti aukas. Nesivarž , jokios s žin s nepri- paž stantys skundikai. Iš džiaugsmo tryn kruvinas rankas kolaborantai; galvodami, kad j „darbeliai" iš tamsi praeities gelmi niekada neišplauks pavirši !

Dar 1945 m. spalio 12 d. soviet imperijos vidaus reikal komisaras Berija pasiraš direktyv , kuri pareigojo Lietuvoje dislokuotus enkave- distus likviduoti „nacionalistin pogrind " trimis pagrindiniais b dais:

1.Ple iant agent -informatori tinkl vietose, 2. Ruošiant pasalas, 3.Pagal agent pranešimus vykdyti karines operacijas.

Ši patirtis jo Rusijos karo meno — taut „išvadavimo" (pavergimo) istorij . Pra jus 50 met , 1995-j sausio 24 d. Rusijos kontržvalgybos viršininkas Stepašinas spaudos konferencijoje pareišk , jog e nijoje bus taikoma „kovos su bandit gaujomis Pabaltijje patirtis." Kaip ir Lie- tuvoje, ten buvo tikimasi sudaryti agent tinkl , analogišk spec. žudik „sokolovinink " b riams, kurie Lietuvoje veik partizan vardu: žud nekaltus gyventojus, nes tur jo tiksl sukompromituoti partizanin jud jim , supurvinti laisv s idealus.

NEMAŽAI išdavys i , partizan tragedij , kaip ir j žygdarbi , pa- teikta Vito Akelai io surinktoje medžiagoje. J vis išnarplioti ir aprašyti ne manoma. Tod l prašau uolaus metraštininko:

—Mielas žmogau, užverk savo „kraitin skryni ". Pakaks. Tegul prie jos jaunieji istorikai pasidarbuos. — Ir klausiu: — Kas paskatino, Vitai, imtis šio darbo?

—Pats gyvenimas. Mano t vas buvo ra ius. Tur jome bak ž l Ig-

liaukoje. Joki politik nesikišom. Neži rint to, ir t vas, ir dar du jo broliai žuvo.

—Kada ir kaip tai vyko?

—1945 m. balandžio 13-j žaliakepuriai azijatai be jokios priežasties išsivar t v pamišk ir sušaud . Du mongolai ir mane, penkiolikmet , sergant plau i uždegimu, ištemp iš lovos. Likau per plauk gyvas. Tada jie jo per kaimus ir šaud nekaltus žmones. Širdyje liko skausmas ir neapykanta paverg jams.

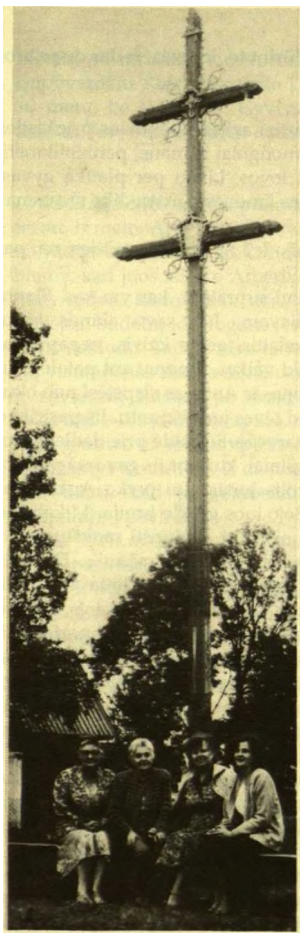
—O jeigu bolševikai neb t t vo nužud ? Ar b tum myl j s, na, pakent s taryb valdži ?

—Vargu bau. Mes dar vaikai b dami supratom, kas yra kas. Slapta kabinom trispalves, atsišaukimus klijavom. Juk savo akimis visk mat m! Štai mano d d — Petras Akelaitis, geras kalvis, nepaprastai darbštus žmogus. Gyveno kukliai. Penki vaikai. Žmona, ant patalo reumato prirakinta jau 30 met . Jo s n s Jonas ir Antanas slapst si nuo okupant armijos. Raudonieji reikalavo, kad t vas juos išduot . Jis pasirinko mirt ... Sušaudytus d d ir mano t v parvež . Suguld prie d dien s lovos. mano t vo bum buvo sugr sti lašiniai, kuriuos jis gavo už padirbtus ratus... Po m nesio žuvo ir pusbrolis Jonas. Tai vyko Aukštosios kaime. Krito dar penki partizanai. Laidojo juos ginklo broliai Mikališkio kapinait se, prie koply ios. Partizanai jojo raiti, perjuosti rankšluos iais per pet . Kariškai saliotavo. Buvo rami naktis, šviet m nulis. D dien nebuvo s naus laidotuv se: ji tik s d jo lovoje pasodinta ir varst rožan i . Meld si. Betgi ir v liau, tiek ji, tiek mano pusseser s globojo partizanus. Vien šalt 1946-j žiemos nakt pas jas nakvojo 4 partizanai: Klemensas Radzevi ius-Mindaugas iš Dambrovkos km., Gustaitis-Karvelis nuo Leipalingio ir 2 vokietukai. Kiem apsupo baltai apsireng rus kareiviai. J kulkosvaidži serijos suvarp sienas ir langus. D dien liko gyva. Žuvo jauni vyrai. J k nai buvo niekinami Iglišk liuose. Pas-kui gul jo numesti prie Pali , šun apgraužti.

—Visa tai apraš te Akelai i tragedijos skyriuje. Be abejo, visk tu-rime prisiminti. Ypa dabar, kai komunizmo recidyvai v l atgyja: atsiranda individ , kurian i pseudoistorij . Partizanai v l vadinami banditais, o kolaborav su paverg jais v l eina aukštas valstybines pareigas.

Vitas Akelaitis li dnai šypsosi. Jis v l gr žta praeitin:

—Neken iu bolševik nuo pat mažens! Prašiausi partizan priima-mas b r. Buvau ir automat sigij s. Bet vadas Skroblas sakydavo: „J s b sit naudingesni namie, o ia ž sit, nieko gero nenuveik .” Skroblas greit žuvo. Taip aš ne gyvendinau savo svajoni su ginklu ginti T vyn . Bet aš vis gyvenim buvau su tais, kurie kent jo Sibire ir kal jimuose, kuri kauleliai išdrabstyti šiukšlynuose ir žvyruob se. Vis nelemt bolševizmo laikotarp laukiau ir šventai tik jau: Tauta atgims! Lietuva



Dvigubas kryžius partizanams ir žuvusiems tremtyje Kabeli km., Varėnos raj. S di iš k.: neatpažinta, šios nuotraukos autor Antanina Garmut, A. Bėmotavi len ir žurnalist B. Jonelien.

v l bus laisvai!

—Ir ši svajon išsipild ...

—Tod l esu laimingas! Kai pa-
ma iau Marijampol s stadione
laisvai plev suojan ias trispalves,
verkiau kaip vaikas. Nežinojau,
ko griebtis, kad tik prisid iau
prie brangios T vyn s atgimimo.
Jau 1988 m. ruden puoliau atsta-
tyti sugriaut Mikališkio koply i .
Sutvark me šalia jos esan ias par-
tizan kapinaites. Iš šiukšlyn
kaulelius atkasin jom. Partizan .
Motociklu, per žiemos purv ir
snieg daugyb kilometr išvaži-
n jau: rinkau medžiag . Stat me
paminklus Igliaukoje, Puskel-
niuose, Raišupyje. Tai buvo mie-
liausias širdžiai darbas!

—Gird jau, buvo asmen , ku-
rie apvyl ?

—O taip! Kai kuri žmoni pa-
triotizmas praktikoje išgaruodavo.
Atsisakydavo veltui talkininkauti.
Betgi dirbau ne sau. Kai kam at-
rodžiau keistuoliu. Skaudžiausia
yra gird ti kalbant, kad partiza-
nai... žuvo beprasmiškai!

—Taip kalba tik žmon s, kurie
nevertina laisv s. Vakarykš iai
vergai. Mankurtai. Laisv , vieno
filosofo žodžiais tariant, yra žmo-
gaus esm . Laisv yra tai, kas
žmog padaro žmogumi.

T vynei aukojasi tik didžia-
dvasiai žmon s. Kova. Darbu. Gy-
venimu. Visur. Ir susim s iusios
lygum gražuol s Šešup s vin-
giuose.

Plungėje yra leidžiamas Kultūros laikraštis Žemaitijai ir visiems žemaičiams „Žemaičių saulut“. Jo 1994 m. gruodžio 23 numeryje buvo išspausdintas Zitos Paulauskaitės straipsnis apie partizaną Vytautą Slapšinską. To straipsnio truputį sutrumpintą tekstą ir pateikiame savo skaitytojams. (Red.)

MIR PARTIZANAS

Zita Paulauskaitė

Buvęs Kėstutis apygardos partizanas Vytautas Slapšinskas (1921-1994) mirė jau laisvoje Tarybų Lietuvoje. Jis — vienas iš nedaugelio, praėjusių mirties kelius ir sulaukęs laisvės. Tiek pat jo likimo broliui savo jaunas galvas paguldė už Lietuvos prieš kelias dešimtis metų, o jį išniekinti kadaise buvo mirtimi miesteli turgavietės aikštės. Vytautą palaidojo iškilmingai, plakstantis viliavoms, skambant giesmėms šilto ir šilto gruodžio pirmą penktadienį.

Ant stalo gulė keturi stori siuviniai, kuriuose Vytauto ranka surašyta kruvinosios mūsų tautos istorijos dalis. Tos istorijos dalyviu teko būti ir jam nuo pat 1941 metų birželio sukilimo. O 1944 metais, antrą kartą Lietuvai užplūdus bolševikams, Vytautas išėjo partizanuoti. Beveik aštuonerius jaunystės metus praleido su ginklu rankose. 1952 metais sausio 25 sunkiai sužeistas pateko nelaisvė. Viliavai — 25 metai katorgos. Tokie sausi faktai. O rankraštyje pirmą puslapyje rašyti pranašingi žodžiai: „Kai nebus nei

kovų, nei pavojų, atsiras daug herojų, kurie sieks pinigų ir dvarų...“ Tai žodžiai, kažkieno ištarti dar 1949 metais, kai partizanai kraujuje mirko gimtoji mūsų žemė.

Man teko laimėti susipažinti su tuo žmogumi vos prieš kelerius metus, kai 1993 metų rugpjūtį Ariogaloje vykusiam Lietuvos partizanų, ryšininkų ir rėmėjų susitikime gerai žmonėms mane supažindino su Vytautu. Viliavai Šiauliuose teko aplankyti Vytautą Slapšinską bei jo žmoną Stasę. Jau tada žinojau, kad Vytautas Slapšinskas yra surašęs prisiminimus, kuriuose minimi bendražygiai ir išdavikų vardai, pavardės, pasakojami likimai, yra daugybė nuotraukų.

Jo rankraštyje likimas tragiškas, kaip ir paties partizano. Daugelį metų jie buvo rašyti, slėpti nuo negerų žmonių piktą akį, o laisvoje Lietuvoje dalis jų buvo pavogta. Kaip teigė pats Vytautas, buvo pavogti tie užrašai, kuriuose kaip tik minimi svarbiausi vykiai, datos, pavardės... Teko dar kart



s sti prie stalo ir nemigo naktimis po kruopelyt v l visk rašyti iš naujo. Su giliu li desiu Vytautas sak , kad po tiek met jam jau buvo sunku visk tiksliai atsiminti. Manau, kad tas, kuris taip negarbingai pasielg su tiek daug kent jusiu ir jaunyst Lietuvai paaukojusiu žmogumi, tas, kuris klastingai išpl š dal širdies, taip pat netur s ramyb s. O pats Vytautas ir artimiausi jo draugai žinojo pavard to žmogaus, kurio ranka nesudreb jo išniekinti partizano tragiškos jaunyst s atmint .

Vytautas Slapšinskas nebesulauk to laiko, kai bus išspausdinta jo knyga, kurioje jis mažai pasakoja apie save, o daug kalba apie K stu io apygardos partizanus — visus tuos, kuriems nebuvo



Viršuje—K stu io apygardos partizanai: guli Vytautas Slapšinskas, stovi Juozas Kisielius ir Vladas Mišeikis. Apa ioj—1992 metais Radviliškėje, prie perlaidot partizan kapo: penktas iš kair s — partizanas Vytautas Slapšinskas, ketvirtas iš dešin s—Prisik limo apygardos partizan vadas Viktoras Šniuolis.



Prie partizano Vytauto Slapšinsko karsto. Stovi vidury jo našl St. Slapšinskien .

lemta gyventi. Iš nuotrauk žvelgia jaun ir graži vyr veidai. Tos knygos išleidimas buvo pats svarbiausias Vytauto paskutini j met gyvenimo tikslas.

Dar taip neseniai, 1994 rugs jo m nes , ilgai vaikš iojome po Vilni , ieškodami , kas gal t pad ti išleisti knyg . Susitikome su vairiausiais žmon mis, kalb jome, rodin jome, gin ijom s. Juk žuvo t kstan iai, gyvieji prival t amžinti žuvusi j atmint . Po ilg klajoni sutikome žmog , kuris atidžiai išklaus ir pažad jo r pintis išleisti Vytauto Slapšinsko atsiminim knyg . Ma iau, kaip nušvito pavarg s ir li dnas buvusio partizano veidas. Lyjant lietui, l tai jome stot, geru žodžiu min dami geradar iš tolim krašt . Vis karto jau, ramin-

dama Vytaut , kad dabar viskas gerai, kad knyga tikrai pavasar pasirodys. Geležinkelio stoty viltingai atsisveikinome. Nueidama dar gr žteliu li dn žmog , parimus ant lazdel s — tok vieniš minioje, lietui pliaupiant. Mostel jau ranka: iki pasimatymo Šiauliuose... Tada dar nežinojome, kad mirtis taip arti.

. . .

Taip Zita Paulauskait baigia savo straipsn apie dabar jau mirus partizan Vytaut Slapšinsk . Jis mir Šiauliuose 1994 met lapkri io 29 dien , taip ir nesusp j s užbaigti savo knygos. Kaip teko sužinoti iš Zitos Paulauskait s laiško, rašyto š pavasar artimiesiems Amerikoje, ji pati dabar m si darbo paruošti spaudai partizano Vytauto Slapšinsko atsiminimus ir juos išleisti. (Red.)

LIETUVI FRONTO BI IULI SUVAŽIAVIMUI

ikagoje

Leiskite nuosirdžiai pasveikinti Lietuvį fronto bi iulį suvažiavim . Galvojame, kad šia proga vien tik palink ti suvažiavimui s km s b t per mažą.

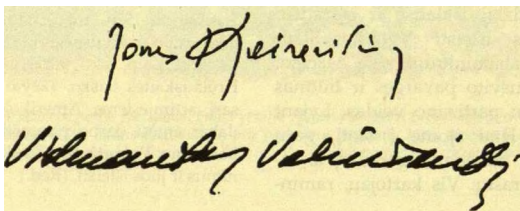
Prisimintina, kad Lietuvį frontas kilo kaip tautos rezistencijos uždavinio vykdytojas — neleisti lietuvį tautai sunykti pavergime. Jis ryžosi šiam uždaviniui tuo metu, kai kova atrod nepabaigiama ir beviltiška. Tes jo tada, kai visos viltys atrod žlug .

Šiandien, kai Lietuva v l atgavo valstybin nepriklausomyb , kova už dvasin tautos laisv ir valstybingumo tvirtinim teb ra nepaprastai sunki bei tempta. Pavojai j pralaim ti šiandien yra gal didesni nei bet kada. Rezistencine patirtimi sustiprintos LFB organizacijos pareigos netur t pasibaigti su formaliu valstybingumo atstatymu. Be tvirtos tautos dvasios ir gilaus tik jimo savo valstyb s ateitimi toks valstybingumas nebus patvarus.

Lietuviškosioms ir krikšioniškosioms vertyb ms priešiškos j gas T vny je yra labai stiprios, gerai organizuotos, didžiai aktyvios. Jos visiškai valdo Lietuvos politin , kin ir kult rin gyvenim . Vien idealistinis ryžtas prieš tas j gas dažnai pasirodo es s bej gis. Tod l Lietuvį fronto bi iulį ilgamet s ir pasig r tinai nuoseklios pastangos puosel ti ir ugdyti valstybingumo s mon bei lietuvišk pasipriešinimo dvasi , kuri šiandien gali atsiremti politini srovi blaškomas Lietuvos žmogus, yra didžiai brangintina ir saugotina vertyb .

Prof. Antanas Maceina Lietuvį fronto bi iuliams kodais yra iš k l s tris dešimtme io uždavinius, kurie kaip niekad yra aktual s šiandien. Tai rezistencija prieš melo dvasi , prieš intelektualin nerangum , prieš Vakar iliuzijas.

Tai gi, Lietuvį fronto bi iulį veiklos baras ir šiandien tebelieka platus, labai reikšmingas Lietuvos atei iai. J s ryžtas ir apsisprendimas tes ti laiko iškeliamus uždavinius — visiems mums gerai žinomas. Tikime, kad ir šis suvažiavimas priims nutarimus, vertus laikme io išš kio.



Jonas Šveinilas
Ukmuotis Valisvicius

TOLIMESNĖS LFB BIŪLIŲ VEIKLA

Mintys svarstyboms LFB konferencijoje ėkagoje
1995.V.12

PRAEITIS PAREIGOJA

JUOZAS KOJELIS

Kai kuriuos savo teigimus, kuriuos formuluosiu vėliau, remiu tokia pagrindine teze: Lietuvi fronto 50-ties metų praeitis mus pareigoja ateities. Taigi, kokia mūsų praeitis?

Lietuvi frontas gimė Lietuvos laisvei apginti ir vėlyvesnė veikla rėpinosi atstatyti Lietuvos valstybinę nepriklausomybę. Ši misija LF prisiėmė okupuotoje Lietuvoje, o vėliau kaip Lietuvi fronto biūriai sėkmingai išmisijė prats išėivijė. Tik ėia prie pagrindinio uėzdavinio pridėjo ir kulturinė: krauti išlaisvintai Lietuvai kulturinė kraitė ir išėivijoje išėaikyti gyvėjė lietuvybė. Juozas Brazaitis 1958 LFB aptarė kaip „savanoriėkos aukos ir savanoriėko sipareigojimo lietuvi organizacijė, kad laisvė kovos dvasia bei darbais ir broliėko solidarumo bei pagalbos ryėšiais nuolatotė bėtė susiriėusi su Lietuva, kad per Lietuv palaikytė gyvė išėivijos tautinė sėmonė ir kad laisvajame pasulyje tarnautė Lietuvai“.

Tarnybė Lietuvai, kaip aptarė Brazaitis, per 50 metų buvo pagrindinis ir tikrasis LFB egzistavimo tikslas. Kiek mes padėjome Lietuvai, tiek buvome gyvi ir tiek pateisinome savo egzistavimė.

Pats didėiausias, mano nuomone, politiniame rezistencijos sektoriuje LFB nuopelnas yra tai, kad išėivija atsispyrė Maskvos grasinimams ir gundymams nusilenkti ir pagarbinti Lietuvos okupantė. Jau nuo šeėtosios dekados pabaigos išėivijos laivėkė sinosė Skilė ir Charibdė: išėairė sė — balsėli kovė prieš okupacijė apėaukė kova prieš „broliė lietuvė“. Tuobė du sė moningai ar nesė moningai buvo lengvinamos sė lygos priešė agentams ir jė idėjoms skverbtis mė tarp ir slopinti kovė dėl laisvė sė. Iš antro šono, archaiėkose formose sustingė vad. „laisvinimo veikėsniai“, ypa pasėtaraisiais deėimtmeėiais, stengėsi uėzsisklėsti nuo tautos Lietuvoje, o pasitėkėjimo neturėtė „veikėni“ vadai, norėdami išėilaikyti val-

džioje, stabd bet koki priva i iniciatyv .

Aštuntosios dekados pradžioje buvo vykdomas stiprus spaudimas net ir LFB s j d. Buvo bandoma ir m s tarpe tikin ti, kad Lietuvai atgauti laisv prošvais i nematyti ir 30-ties met išeivijos vedama kova d l Lietuvos laisv s konkre i rezultat nedavusi. Kai tikslai nereal s, tai ir priemon s netinkamos. Cituoju oficialiose m s svarstybose kart pasakytus žodžius: „Vadavome Lietuv , bet neišvadavome, 416 rezoliucija siek iškelti Lietuvos byl Jungtin se Tautose, bet neišk l ". Reikia atsisakyti ir siekiam tiksl ir priemoni . D l nauj tiksl ir priemoni (v l cituoju) „reikia atsi-klausti tautos". m s studij sa-vaites Dainavoje tada kartais buvo vežami vad. „intelektualai" iš at-viro žodžio m nraš io, kurie mus band indoktrinuoti, kad tik jimas Lietuvoje nykst s ne d l Bažny- ios persekiojimo, bet apskritai d l Katalik Bažny ios pasaulyje ne- gali , kad Lietuvos Katalik Bažny ios Kronika netolerantinga netikintiesiems, kad veiksniai, ku- rie apsprendžia žmogaus elges es — nauda, garb , baim , esteti- ka (koks b si „intelektualas", jei t „veiksni " eil ne rikiuosi este- tikos), o išbraukiamas idealizmas, patriotizmas, pasiaukojimas, arti- mo meil , religija.

Nors v liau LFB eiles tokios id jos atneš tam tikr komplika- cij , bet apskritai m s s j dis ne- nuklydo nuo originalaus rezisten-

cijos kelio. M s s j dis iki Lietu- vos nepriklausomyb s atgavimo, nors ir su mažais nukrypimais, lie- tuvišk sias problemas sprend so- lidarumo su okupacijai rezistuo- jan ia lietuvi tauta dvasioje, pasi- sakydamas prieš konservatyvios dešin s politin s veiklos suvulga- rinim , bet nesusižav jo liberalios kair s išradingai sur stais, ta iau be gilesnio turinio „mokslini me- tod ", „moralini impuls " ar „k rybingos intelektualin s ma- žumos" argumentais.

Apibendrinamas dr s iau pa- sakyti, kad m s oponentai iš kair s, neigdami rezistencij , o iš dešin s, kovodami ne tiek d l Lie- tuvos laisv s, kiek nenor dami persiorganizuoti ir neigdami pri- va i iniciatyv , siek tremties ke- liu žygiuojan iai išeivijai ampu- tuoti sveik j koj . Priešingai m s s j dis rezistencin s dva- sios stiprinimu ir priva ios inicia- tyvos ugdymu steng si pagydyti sergan i j . Toki klaid , kaip žinome, pasitaiko ne tik visuome- niiniame-tautiniame gyvenime, bet ir medicinoje.

Tik pagalvokime, kokių skur- džių kapitalu Lietuvos nepriklau- somyb b t pasitikusi išeivija, jei b t pri musi „Akira i " ar „re- org " d jas!

Kokia gal t b ti LFB ateitis?

Savo vad svarstyboms pra- d jau teigimu, kad Lietuvai fronto 50 met praeitis pareigoja mus atei iai. Bet prieš konkretizuojant



LFB konferencija ikagoje. Svarst /bus d l LFB veiklos. Kalba Jozas Kojelis, toliau—dr. Kazys Ambrozaitis, dr. Zigmas Brinkis, Juozas Artylys. Nuotr. J. Urbona.

si lymus ateit iai, noriu apie ši ateit trumpai pateikti žodžius iš praeties. Pra jusiais metasi Dainavoje citavau Antano Maceinos testamentin pavedim tiems biuliams, kuriems bus lemta sulaukti nepriklausomos Lietuvos atkimo. Jis dar 1953 metais sak: „M s kraštas, atgav s laisv ir b damas nuniokotas ne tik kiu, bet ir dvasia, netur s tradicinio valstyb s idealo... Valstyb s ideal reik s skelbti, skleisti, aiškinti, už j kovoti“.

1960-siais apie išeivi pareigas išsilaisvinusiai Lietuvai kalb jo Juozas Brazaitis: „Kai mes didžiuojam s Basanavi ium, Maironiui, mes užmirštam, kiek toki pat kaip jie jaunuoli sutirpo Rusijoje, Lenkijoje. O Lietuva k l s ir be j . Jei ilgamet tremtis gr žins Lietuvai por trejet šimt jaun , puikiai kvalifikuot žmoni , prisi-

taikiusi prie nauj s lyg , tai jiems bus pakankama tremties duokl laisvai Lietuvai“.

Brazai io tuo metu svajot 2-3 šimt kvalifikuot idealistin s dvasios žmoni Lietuvai, sulauk jos laisv s, duoti turb t negalime. Oficialiai esame pareišk solidarum su T vyn s s jungos ir Krikšioni demokrat partijos Lietuvoje idjomis. Iki šiol iš t partij m s „prisipažinim meil je“ atsiliepimo nesulauk me. Bet jei ir pakviest , ar paj gtume b ti jiems partneriais? Kai prieiname prie konkre i si lym d l LFB ateties, naudinga v l prisiminti du Juozo Brazai io patarimus:

1. „Ne tai svarbu, kad organizacija svarstyt , ar tai jai b ti politinei, ar kult rinei, o svarbu tai, kad ji matyt , kas šiuo metu yra lietuviškam reikalui reikalinga, ar yra kas reikal tenkina. Jei n ra

tam darbinink , tai savas j gas atiduoti tai sri iai".

2.,.... reikia pramatyti konk- re ius uždavinius kiekvienam me- tui, kiekvienam kartui..."; „...nau- jos id jos, naujas galvojimas, nauji keliai gimsta atskir asmen pas- tangomis. Jie eina savo keliu, dažnai partizaniškai, nepaisydami mas s traukimo atgal. Kai t bendro galvojimo ir bendro veikimo asmen susidaro ne vienas, o bent maži b reliai, jie virsta mas ke- lian iu raugu, jie virsta garsty i gr du..."

Si lymai

I. Svarstant LFB s j džio ateit- ties veiks , gal t b ti trys atsaky- mai: 1. Veikla sustabdoma, taigi LFB ateities nebeturi. 2. LFB per Laisv fond Lietuvoje ir išeivijoje vykdo kult rinius uždavinius.

3.LFB s j dis nuo rezistencini uždavini išeivijoje, kuriuos iki Lietuvos nepriklausomyb s atga- vimo vykd , savo veikl perkelia politini uždavini vykdym Lie- tuvoje.

Si lau: 1-j variant be disku- sij atmesti. 2-sis ne gyvendina- mas ir prarad s aktualum . Moks- l , men , literat r , muzik kuria individai. Materialines s lygas kult rai vystyti sudaro specialios organizacijos: aukštosios mokyk- los, kult ros draugijos ir t.t. Kad LFB išeivijoje vykd svarbi kult rin misij , l m ypatingos s lygos. Dabar s lygos pasikeit . 3-j variant priimti.

II. klausim , kokia forma LFB reiškiasi Lietuvos politiniame gy- venime, gal t b ti du atsakymai:

1. Iš rezistencinio Lietuvi Fronto s j dis virsta politine par- tija, sakysime, Lietuvi vienyb s partija, kartu su bi iuliais Lietu- voje paruošia program ir pasi lo tautai. Aš link s manyti, kad nau- ja partija susilaukt d mesio, kaip išeivijos produktas.

2. Pilnutin s demokratijos id - jas, pritaikytas naujoms laiko s lygoms, LFB derina su jau vei- kian ia id jiškai artima Lietuvos partija ir j silieja arba susilieja.

Si lau antr j variant su papil- dymu, kad iki 1996-j met seimo rinkim „susiliejiimo" ar „silie- jiimo" sprendim atidedame, o talkiname TS ir KD partijoms, jei jos to panor t .

III. Žingsniai Lietuvos politin gyvenim .

Si lau:

1.Konferencija deklaruoja, kad LFB dalyvauja 1996-j met seimo rinkim kampanijoje ir remia tvirt demokratini princip , krikš ioniškos moral s ir su savo politine praeitimi s skaitas, jei toki b t , suvedusius kandida- tus.

2. Konferencija pareigoja LFB Taryb sudaryti 5-7 asmen poli- tiniam darbui Lietuvoje organizu- oti komisij . Komisija savo nuoži ra kvie ia konsultantus iš išeivijos ir Lietuvos.

PRIVALOME DIRBTI IR TOLIAU

KAZYS AMBROZAITIS

1. Kur buvome ir kur einame?

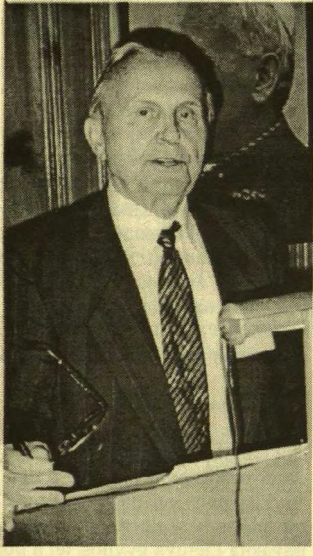
Mūsų svarstybos ir 50 metų veiklos apmąstymas sutampa kaip tik su II pasaulinio karo laimėjimų ir veteranų suvažiavimais atšvęsti 50 metų pergales sukakt. Prisi pažinkime, kad ir mes esame veteranai, atlik savo pareigt vynei. Okupacij metais turjome kveikti. Užsieny taip pat nesnaudme, dalyvavome lietuviškame gyvenime, neišskiriant nei vienos srities. sijungme bendr srov , stiprindami bei ugdydami išeivijos tautin ir rezistencin s mon . m m s iniciatyvos palaikyti išeivijos dinamišk mint , skatinome k rybin individualizm . Savo ankstesniuose suvažiavimuose žvelgme ir toliau, pasisakydami juose už bendr j žmoniijos ideal kaip taut solidarumo, laisv s, lygyb s ir taikos siekim .

Baisiusis II pasaulinis karas pasibaig , bet pasaulin s taikos konferencijos dar ir nebuvo. Nors nepriklausomyb atgavome, ta iau sovietin s priespaudos antspaudas Lietuvoje dar neišbl so — tiek valstybiniame, tiek ir priva iame žmoni gyvenime. Garsiai kalbama apie taik , bet senais ir pridengtais b dais tebekurstoma nesantaika. Lietuvis, ištr k s iš

Maskvos vergijos, vis dar b ga atbulas ir baiminasi, ar Maskva jo nesiveja. Dar ir šiandien, po penkeri nepriklausomo gyvenimo metų , valdan ioji Lietuvos klas , užsilikusi nuo okupacijos laik , yra matomai ryški ir visuomen padalinusi valdžios žmones ir paprastus, neprivilegijuotus pilieius.

Nors m s s j dis gim priespaudoje, ta iau mes tiek okupacij metais, tiek ir v liau begyvendami užsienyje, žvelgme ateit , studijavome valstybinio gyvenimo id jas ir skelb me, kad m s išsvajota Lietuva gyvuos, jei ji bus atstatyta ant pilnutin s demokratijos pagrind . Nauji gyvenimo reikalavimai ir pokarin realyb dabar mus ver ia tos pilnutin s demokratijos d snius pritaikyti ši dien Lietuvai.

1941 metų tautos sukilimo dvasioje formaliai gim m s organizacija ir s j dis. Ta pati sukilimo dvasia ved ir prie aktyvaus partizaninio karo, ir prie pasyvaus pasipriešinimo. Ilgamet je nelygijoje kovoje didelis m s bendramin i skai ius žuvo. Tik maža dalis patekome Vakarais. Šiandien, žvelgdami Lietuv , su šia realybe turime skaitytis. Ar nesteb tina, kad svetimuose kraštuose užsimojome dirbti b simai



Dr. Kazys Ambrazaitis Nuotr. J. Urbono

Lietuvai, tapome lietuvi išeivijos visuomenės aktyvistais, nors už tai kartais tos pačios visuomenės ir nebuvome glostomi. Nežinau kitos organizacijos, kuri net savo statutą būtų sirašiusi pozityv. Lietuviai Bendruomenės rėmimais. Tai rodo, koks platus buvo mūsų žvilgsnis tautos reikalus. Reikia pripažinti, kad ir dabar, penkerius metus iš arčiau stebdami atsikariusios Lietuvos gyvenimą, tebesame nemažiau susirpinę Lietuvos valstybės ir lietuvių tautos reikalais.

2. Veikl sustabdome ar tsiame?

Manau, kad jį privalome tsi. Pagal rašytojų ir biulion Aloyz Baron, mes „mirti visuomet suspsime“. Šiuo momentu tad svartytina, kaip tsi pratsi msi veikl pateisinsime. Iš kovos lauko už Lietuv, už lietuviyb ir jos kult r jokiū bdu neturime pasitraukti. Jeigu ir ne su arkliu pirmyn važiutume, tai bent sulintu žingsniu, manau, vistiek dar eisime. Neseniai Dainavoje buvo priimtas pataisytas ir šioms dienoms pritaikytas organizacijos statutas, pagal kur tikrai dar kelet met galime gyventi.

Lietuvi fronto biulioni veikla visuomet buvo sintez dviej keli: politinio ir kult rinio. Tuos kelius laikas nuo laiko paryškindavome pagal reikal. Turiu priminti, kad kult rinis kelias kovoje už laisv, bent išeivijoje mums gyvenant, buvo itin svarbus. Tai pabr ždavo ir tokie msi pirmtaikai kaip Brazaitis, Ivinskis, Maceina ir Girnius. O Vardys visai dar neseniai skelb, kad Lietuvai labiausiai reikia politin s kult ros. J paruošti veikalai kaip „Tauta ir tautin ištikimyb“ arba kitos filosofin s bei literat rin s studijos, o taip pat vis msi pastangos nuolat kelti partizan kovos reikšm, — visa tai pagelb jo išeivi veikloje ir kovoje už Lietuvos laisv. Kartu tai buvo ir atspara prieš negatyvias msi kairi j liberal ir marksist teorijas.

Buvau ir esu sitikin s, kad

m s gr žimas nepriklausom Lietuvos noru ir mintimi perkelti iševijoje m s sukaupt kult rin krait buvo svarbus žingsnis. Tad mes pirmiausiai ir išskub jome ten su knyga. Tiesa, lietuviai, šiuo momentu prispaustas ekonomini sunkum , knyg kartais turi pad ti šal ir pasišv sti duonos ieškojimui, bet tai tik laikinai. Matome, kad po 50 okupacijos met Lietuva yra visai kita. Kol naujojo lietuvio pilniau nesuprasime, jo nepažinsime, ir kol jis mus supras, tol Lietuviai fronto bi iuli kult riniis sektorius privalo toliau veikti ir bud ti.

Aišku, kad kult r kuria atskiri individai. Ta iau individas pliuralistin je visuomen je yra bej gis; jam reikia pagalbos atidaryti duris visuomen , o tai galima padaryti tik organizuotai, tik jungtin mis jgomis. Šiuo metu tik per kult rin sektori galime išugdyti naujus politikus, kult rininkus. B tinai reikia daugiau studij apie rezistencij , reikia t istorin Lietuvos palikim atkasti, raginti, kad t darb kas nors vykdyt , nes visa tai ir pa iai tautai gali duoti dvasin s naudos. Kol partizano vardas nebus rašytas aukso raid mis visur Lietuvoje, tol privalome kalb ti apie rezistencij . Juk šiandien Lietuvai ir kiekvienam geros valios lietuviui yra daromas didelis žeidimas ir paniekinimas, kai dabartin s valdžios atstovai srib laiko aukš iau ar lygiu su partizanai, kai si lo statyti sribui paminkl , kai išimties keliu didina

sribui pensij . Lietuviai tauta visada liks skolinga partizanai už jo ne kainojam auk , o sribu likim tegu sprendžia teismai.

3. Ar kreipiame veiki politik ?

Kol esame s j dis, turime žymiai platesn dirv veikti tiek kult rin je, tiek ir politin je srityje. Kai kurie bi iuliai si lo labai radikal m s veiklos l ž : virsti politine partija Lietuvoje. Sutinku, kad yra pribrend s laikas tok klausim diskutuoti, ta iau šiuo metu m s s j džio pavertimas grynai politine partija yra per ankstyvas. Tai, žinoma, gal t nuspr sti tikrai Lietuvoje gyvenusieji. Ta iau s j džiui, gimusiam rezistencijoje ir nedalyvavusiam valstybiniame darbe, tok žingsn b t sunku padaryti. Tai juk tikinan iai rodo ir atkurtos tautinink partijos, nors ir tur jusios didel patyrim valstybiniame darbe, pavyzdys. M s apsisprendimas neskub ti išeiti Lietuvoje su formalia partija buvo teisingas ir pagr stas realybe. Tokiam jimui reikia paruošti ir žmones, ir s lygas. Reikia pilnutin s demokratijos id jas pritaikyti dabartin ms Lietuvos s lygoms, o tai galime atlikti per m s kult rin sektori .

Masinis savanoriškas gr žimas Lietuv ne vyko. Komunist pali kuoniams pavyko toki lietuv repatriacij jau pa ioje pradžioje sustabdyti tiek iš Ryt , tiek ir iš Vakar . Iš m s bi iuli gal tik



LFB tarybos pos dyje kalba Vytautas Volertas, Šalia—tarybos pirm. Vytaas Petrulis.

Nuotr. K. Ambrozai jo.

kokie penki procentai turime Lietuvos pilietyb . Nenor kime sukurti situacij , kurioje simfonin orkestr dirigentas diriguot iš balkono. Ta iau pritariu Kojelio pasi lymui sudaryti pastovi komisij dabartinei pad iai studijuoti ir rasti b dus pasi lyti Lietuvoje suinterasuotiems jau seniai m s išstudijuotus pilnutin s demokratijos principus. B sime patenkinti, jeigu kiti tuos principus priims. Partijos kaip Krikš ionys demokratai ir T vyn s s jungos Lietuvos konservatoriai yra mums

gana artimos, bet „siliejim " jas šiuo metu atmetu: tur tume b ti tam formaliai pakviesti. Ta iau ir dabar galime bendrai dirbti su tart darb . Viena tokio bendro darbo galimyb —labai reali: visomis išgal mis pad kime mums id jiškai artimiems žmon ms ateinan iuose seimo rinkimuose. Per t laik iki rinkim ir po to paašks, ar mes paj g s patys išeiti su savo vardo partija, ar gal geriau pritariu kai kuri id jiškai artim partij programoms ir eiti politin veikl su jomis.

LIETUVI FRONTO BI IULI KONFERENCIJA

Trys pagrindinės temos:

Tolimesn Lietuvi fronto bi iuli
veikla • Nepasaul ži rin s politikos
klausimai • Pilnutin s demokratijos
galimyb s Lietuvoje

1995 geguž s 12-13 d. savo konfe-
rencijon ikag buvo suvažiav Lie-
tuvi fronto bi iuliai, nor dami ap-
svarstyti šias tris pagrindines temas.
Pentadien Ateitinink namuose, Le-
monte, pos džiavo JAV ir Kanados
LFB taryba kartu su Laisv fondo.
Lietuvišk studij centro ir vietinio
ikagos LFB samb rio vadovyb mis.
Pos džiui vadovavo LFB tarybos
pirm. Vytas Petrulis iš Detroito. Buvo
išklaustyti vairi komisij pranešimai,
pasiinformuota apie veikal Amerikos
žemyne ir Lietuvoje. T pat vakar
Ateitinink namuose vyko pob vis,
kuriame dalyvavo bi iuliai ir j kvies-
tieji sve iai. Buvo malonu matyti
sve ius ir iš Lietuvos: prof. Ignac
Uždavin , Lietuvos seimo nar , vien
iš Krikš ioni demokrat partijos va-
dov ; ir Olit Dautartait , aktyviai
dirban i su T vyn s S junga, žinom
aktor ir poezijos interpretator . Abu
sve iai savo kalbose pla iai pasakojo
apie politin ir ekonomin Lietuvos
pad t. Olita Dautartait atliko taip
pat ir lietuviškos poezijos re ital .

Geguž s 13, nuo pat ryto, konfe-

rencija vyko Marijon sal je, ikagoje.
Reng j vardu dalyvius pasveikino
ikagos LFB samb rio pirm. dr. Pe-
tras Kisielius. LFB tarybos pirm. Vytas
Petrulis invokacijai pakviet kun. dr.
Vytaut Bagdanavi i . Susikaupimo
minute buvo prisiminti mirusieji
bi iuliai ir bi iul s, perskaitytas iš Lie-
tuvos gautas Laisv fondo filialo
sveikinimas, sudaryta nutarim komi-
sija.

Juozas Ardys, LFB tarybos prezi-
diumo narys, pateik susumuotus
apklausos duomenis, surinktus iš
bi iuli atsakym anks iau išsiun-
tin tas anketas. Nors ir ne visi bi iu-
liai anket atsiliep , ta iau gauti pa-
sisakymai yra gan dom s. Pa-
vyzdžiui, net 55% pasisak už bi iuli
aktyvesn jungim si politin veikal
Lietuvoje, 62% — už asmenin
r mim Lietuvos krikš ioni demo-
krat partijos, o 45% nor t remti ir
T vyn s S jung . Laisv fondo filia-
lo Lietuvoje veiklai pritar net 83%,
laisv " žurnalo leidimui dviem lai-
dom (Amerikoje ir Lietuvoje) — 86%.
domu, kad už iševijijos lietuviuo kandi-

dat r Lietuvos prezidentus pasisak tik 41%, nepritar 45%. Ta iau jau 52% galvojo, kad pritarimas tokiai kandidat rai pareit nuo paties kandidato asmens.

...

Svarstyboms d l tolimesn s Lietuvi fronto bi iuli veiklos krypties vadovavo LFB tarybos prezidiumo narys Vytautas Volertas. Pagrindiniai referentai buvo Juozas Kojelis, Juozas Ardys, dr. Zigmās Brinkis ir dr. Kazys Ambrozaitis. Juozas Kojelis, pažym j s, kad Lietuvi fronto 50 met praeitis pareigoja mus ir ateiai, išk l mint , jog yra b tina šiuo metu didžiausi LFB d mes kreipti politini uždaviniai vykdyti Lietuvoje ir dav kelet konkre i si lym . J. Kojelio pranešimas spausdinamas šiame numeryje.

Juozas Ardys pabr ž , jog visada yra lengviau nutarimus padaryti, negu juos gyvendinti. Jis dav kelet konkre i pavyzdži , kur LFB planai ir užsiangažavimai tokiais ir liko: nesuorganizavome jaunosios kartos, nesuorganizuojame profesional , nesuk r me politinio centro ir kit darb neatlikome. Tod l ir š kart , kalbant apie LFB veiklos krypties pakeitim , reikt pirmiausia, bent iki sekan i rinkim , rimtai sutvarkyti savo politin program . Padaryti nutarimai reikalauja darbo iš visos bendramin i grup s. B tina taip pat konkre iai išsiaiškinti ir m s santykius su grup mis, kurias nor tume remti Lietuvoje.

Dr. Zigmās Brinkis savo kalboje nenor jo pilnai sutikti su J. Kojeli d l jo si lomo politin s veiklos primato.



*JAV Lietuvi Bendruomen s pirminink Regi-
na Narušien kalba LFB konferencijoje.*

Nuotr. K. Ambrozai io

Jo nuomone, joku b du negalima iš m s veiklos išjungti kult rinius veiklos bruožus.

Dr. Kazys Ambrozaitis, kurio pranešimas taip pat spausdinamas šiame numery, pasisak už LFB veikloje iki šiol pasireiškusiai kult rinio ir politinio darbo sintez ir atkreip ypating d mes lietuviškosios rezistencijos istorijos atskleidim .

konferencij atvykusi Lietuvi Bendruomen s JAV krašto valdybos pirminink Regina Narušien pasveikino konferencijos dalyvius ir ragino visais b dais jungtis Lietuvos politin bei kult rin gyvenim . Ji taip pat išk l atsiradusias sunkenybes, palietusias sudarym išeivijos atstov ir Lietuvos seimo bendros komisijos svarstyti ir spr sti užsienio lietuvi problemas. Konferencijoje taip pat dalyvavo Lietuvos Respublikos konsulas ikagoje Vaclovas Kleiza ir LRK Federacijos pirm. Saulius Kuprys.



Simpoziumas „Nepasaul žirin politika“. Kalba dr. K. Stutis Skrupskelis. Toliau—moderatorius dr. Petras Kisielius, Juozas Baužys, dr. Adolfas Damušis ir Jonas Pabedinskas. Nuotr. K. Ambrozai

Antrą svarstybą tema buvo „Nepasaul žirin politika“. Svarstyboms vadovavo dr. Petras Kisielius, o savo mintis tuo opiu katalik tarpe klausimu pateikė dr. K. Stutis Skrupskelis, Jonas Pabedinskas, Juozas Baužys ir dr. Adolfas Damušis.

Dr. K. Skrupskelis pirmiausia paržė, kad Lietuvi frontas yra kaip tik labiausiai žinomas dėl savo nepasaul žirins politikos teorijos. Dažniausiai visos partijos yra pasaul žirins. Juk pasaul žira mums pasako, kas yra tikrai vertinga žmogaus gyvenime. Ji pasireiškia ir politikoje, nes ir joje visuomet yra tam tikras vertybi pasirinkimas. Iš istorijos žinome, kad visos Lietuvos partijos buvo išaugusios iš pasaul žirini bruož, ir toks susigrupavimas nebuvo geras: vyko nuolatinis rungtynis. Prelegento nuomone, valstybėje yra geriau remtis kiniais, politiniais bei sociali-

niais reikalais. Tai au nepasaul žirin politik reikt žirti kaip metodin princip, o ne kaip pasaul žiros išskyrim iš politikos. Reikia sis moninti, kad valstybės valdyyme yra bendr interes, kurie netur būt rišami su asmens pasaul žira. Įstatym sfer negalima perkelti net ir kai kuriuos moralinius klausimus, todėl, prelegento nuomone, politin se programose netur būt specialiai pasaul žirinius sitikinimus lie ian i nuostat.

Jonas Pabedinskas pastebėjo, kad lietuvi katalik tarpusavio nesutariamai kenkia visai lietuvi katalik visuomenei. Tuos skirtumus reikia išsiaiškinti, nes, jo manymu, jie greičiausiai ir nra dideli... Reikia tik sumažinti pasaul žirinius argumentus, kai sprendžiami viešieji krašto reikalai. Asmeniškai niekas negali išsivaduoti iš ideologiškai-pasaul žirini savo nusistatym, ta iau j

negalima primesti kitaip galvojan-tiems. Kaip teigiam politikos pa-vyžd prelegentas iš l Vokietijos krikš ionis demokratas, kurie krašto valdyne stengiasi krikš ioniškosios pasaul ži ros išvengti.

Juozas Baužys tvirtino, kad kiek-vieno žmogaus pasaul ži ra arba sa-vo vertybi spektro susik rimas nu-spalvina ne tik jo gyvenim , bet ir vis jo k ryb , o tuo pa iu ir vis žmonių sukurt kult r , kurios dalis yra ir politika. Tad „nepasaul ži rin s“ nei kult ros, nei politikos n ra. Net ir pats šio nelaimingo termino autorius prof. Antanas Maceina v liau to ter-mino vietoje vartojo jau „kult rin au-tonomij “. Dar 1951 m. prof. Maceina savo laiške prel. Ladui Tulabai raš , kad nepasaul ži rin politik jis su-prant s tik kaip politini institucij nesikišim asmens pasaul ži ros rei-kalus. Atseit, jis tik nor jo, kad politi-koje visoms pasaul ži roms b t tei-kiamos lygios teis s ir laisv s. Tod l dabar ir mums gal neberek t kalb ti apie nepasaul ži rin s politikos teo-rij kaip toki , bet apie asmens ir jo k rybinio pasireiškimo apsaugojim nuo valstyb s noro primesti savo paži ras pilie iams, organizacijoms ir net religin ms institucijoms.

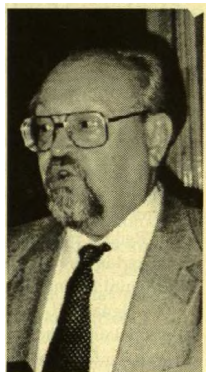
Dr. Adolfas Damušis pasteb jo, jog ši tema iš ties yra jautri, bet ir pats terminas n ra teisingas. Visa kontro-versija tod l ir atsirado ne d l turinio, bet d l vardo. Svarbiausia, kad vals-tyb je visiems pilie iams b t garan-tuotas laisvas apsisprendimas. Juk tik iš prievartos iškilo ir komunizmas, ir nacizmas.

Diskusijose buvo iškelta domi

papildym . Dr. Skrupskelis pasteb jo, kad tuo metu, kai nepasaul ži rin s politikos terminas buvo paskelbtas, jis lietuviams katalikams dav s tam tikr nauj veiklos erdv . Svarbu atsiminti, kad ši id ja lietuvi katalik buvo paskelbta pirmiau, negu ji atsirado Vatikano II suvažiavimo nutarimuose. Juozas Kojelis teig , kad krikš ionys demokratai per siaurai ši teorij su-prato ir klaidingai tvirtin , kad LF nor s eliminuoti iš viešojo gyvenimo pasaul ži r . Jadvyga Damušien at-kreip d mes , kad reik t kalb ti ne apie katalikišk j , bet apskritai apie krikš ioniš k moral . Prof. I. Už-davinys prisipažino, jog jam ir dabar dar ne visai aišku, kas ta nepa-saul ži rin politika esanti. Jam at-rod , jog tai vis d lto kvepia liberaliz-mu. Antanas Sabalis papild , kad Vatikano II suvažiavimo nutari-muose buvo aiškiai pabr žta, jog valdžioje esantys katalikai neturi teis s versti ir kitus panašiai galvoti.

...

„Pilnutin s demokratijos gali-myb s Lietuvoje“ — buvo tre i j svarstyb tema. Savo mintis pateik Povilas Zumbakis, Gint Damušt , Antanas Sabalis ir prof. Ignacas Uždavinys. Moderatorius — dr. Anta-nas Razma. Povilas Žumbakis, žinomas Lietuvos gyvenimo komenta-torius spaudoje ir per radij , savo mintis prad jo klausimu: kas yra ta pilnutin demokratija? Jo atsakymu, tai yra laisv žmoni sugyvenimo val-styb je sistema. Žmogus yra laisvas, kai jis gali pasirinkti savo gyvenimo b d , kai turi visiems pilie iams vie-



Vytautas Petrulis, Antanas Sabalis, Juozas Ardys.

Nuotr. K. Ambrozai

nodais statymais taikomas teisės. Pažymėjus, kad pilnos demokratinės sistemos kėrimas paprastai užtrunka met metais, prelegentas klausė, ar Lietuvoje demokratija jau pastebima. Ir jo atsakymas buvo neigiamas: juk net pats prezidentas nesilaiko konstitucijos, kišasi prokuroro darbą, valdžia savo nuožiūra dalina privilegijas, turtą, ima kyšius. Teisinė sistema nepatikima, vyrauja kriminalinis elementas — mafija, dažnai dirbanti kartu su valdžia, gaunanti nurodymus iš Maskvos ir kitur. Atsirado spaudimas net iš Izraelio išimtinai atiduoti žydams jų buvusį turtą, kitaip pabloginti santykiai su JAV. Religija Lietuvoje tebėra varžoma, žiūrima kaip kultūra. Taip apibūdina vairius pado ties blogumus, prelegentas bandė iškelti ateities viltis ir galimybes. Apgailestaudamas, kad valstybės struktūra esanti iš vidaus supuvusi, o konstitucija — nereali ir

netobula, jis davė kai kuriuos siūlymus. Būtinai reikia atstatyti teisingumo sistemą, paruošti realų planą gyvendinti laisvą rinką, išgydyti socialines pensininkų ir beturių problemas. Darbas didelis. Prelegento nuomone, atstatyti nepriklausomybę buvo lengviau, negu jau nepriklausomoje valstybėje vesti pilnutinę demokratiją.

Gintė Damušytė, savo pranešimo žangoje sutikusi, kad pado ties Lietuvoje yra tikrai sunki, vis dėlto optimistiškai žvelgė ateitį ir nurodė kelius, kurie tautoje galėtų nugalėti apatiją ir išvesti ją pilnutinę demokratiją. G. Damušytės pranešimas spausdinamas šiame numeryje.

Antanas Sabalis teigė, kad Lietuvoje tebėra nepaprastai daug apgaulingo nihilizmo, iš kurio kylančios visos negerovės ekonominėje, socialinėje bei politinėje plotmėje. Demokratijai atstatyti reikalingas tik jimas ją ir

darbas. Reikia organizuoti ir remti tam tikras celes, kurios išaugint demokratinei veiklai pasiruošusius asmenis. Remtinios jaunimo organizacijos, priva ios mokyklos. Lietuvi katalik religin šalpa tok darb jau yra prad jusi, ta iau reik s daug laiko ir l š tokioms priva ioms katalikiškoms mokykloms pastatyti ant koj . Reikia pertvarkyti ir kariuomen , kad iš jos išeit patriotiškai nusiteik jauni žmon s.

Prof. Ignacas Uždaviny s pirmiausia pasidžiaug , kad užsienio lietuviai yra gerai informuoti. Visa, kas buvo kalb ta, yra teisinga. Pad tis Lietuvoje iš ties yra li dna, apatija didel . Net ir dešiniesiems dabar laim jus rinkimus, vis tiek valdži b t ži rima su nepasitik jimu. Vyksta skaldymas, kuriame dalyvauja net saugumo strukt ros. Ta iau reikia pripažinti, kad m s gyvenimui ir jo krypt iai dažnai diktuoja ir sunkios s lygos. Norint kaip nors pad t taisyti, b tinai reikia žinoti, kas iš tikr j yra bloga ir kaip tai pataisyti. Reikia nauj id j , o joms gyvendinti — ir l š . Prelegentas pasteb jo, jog yra pavojus, kad valdžia be brutali os kovos gali nepasiduoti net ir po pralaim jimo kituose rinkimuose. Juk ir kariuomen jos rnkose. Kas svarbiausia — reikia rimtai galvoti apie opozicini partij koalicij santarv s ir bendradarbiavimo pagrindu.

Kiek Povilas Žumbakis kalb jo dramatiškai, piešdamas pad t gal ir tamsiomis spalvomis, o Gint Damušyt ir Antanas Sabalis — labiau pozityviai ir vilties prošvaist mis, tiek prof. Ignacas Uždaviny s ramiai atskleid real ,

bauginant , bet kartu ir vilting Lietuv os vaizd .

Diskusijos buvo karštos. V. Volertas, lyg ir nusivyl s, klaus , nejaugi Lietuvoje n ra šviesuliuko, nejaugi reik s laukti, kol senieji komunistai išmirs. Jis taip pat abejojo, ar iš opozicijos manoma daug tik tis, jei ji tarp sav s negali susikalb ti net principiniais klausimais. Dr. R. šomkait pasidžiaug atvirais P. Žumbakio žodžiais ir si l tokius jo vertinimus dažniau skelbti Lietuvos spaudoje. Ji tik pasteb jo, kad kai kuri Lietuvos laikraš i redaktoriai nenor priimti net ir nuosaikios kritikos žodži . J. Kojelis atkreip d mes , kad konferencija nuklydo kitas temas nuo savo uždavinio ieškoti naujo kelio LFB veiklai. J. Kavali nas k l reikal remti Lietuvoje individualias pastangas ypa jaunimo aukl jimo bei švietimo srityje. J. Pabedinskas pasteb jo, kad prelegentai gal per mažai k l konkreias galimybes, kaip šiuo metu t pilnutin demokratij Lietuvoje pritaikyti ir k nyti.

Uždarydamas LFB konferencij , tarybos pirmininkas Vyta s Petrusis pakviet visus vakarienei ir praneš , kad konferencijos nutarimai bus v liau paskelbti spaudoje. Nutarim komisij sudar : Juozas Kojelis, Jonas Urbonas, dr. Vytautas Majauskas, Vyta s Krikš i nas ir Juozas Baužys. Vakariens metu kalb j prof. dr. Juozas Meškauskas ir dr. Adolfas Damušis pasidžiaug gražiomis ir teigiamomis konferencijos nuotaikomis.

Juozas Baužys

LIETUVI FRONTO BI IULI KONFERENCIJOS

vykusios 1995 gegužės 12-13 dienų

NUTARIMAI

A. Dėl tolimesnės veiklos gairių

1. Lietuvai atkurus nepriklausomybę, atsirado sąlygos užsienio lietuviams dalyvauti Lietuvos valstybės politiniame gyvenime. Lietuvių fronto biulienės šiuo metu, daugiau negu 50 metų vykdančios svetur savo prisiimtą rezistencinią misiją, dabar keičia politinę veiklą ir ieško būdų, kaip veiklą tęsti Lietuvoje.

2. 1996 metų Lietuvos seimo rinkimuose Lietuvos fronto biulienės (LFB) ryžtasi remti tvirtą demokratinį principą, krikščioniškos moralės kandidatus, nesusitepusius savo politinėms praeitimis arba jos atsisakiusius. Bendram darbui seimo rinkimuose LFB tariasi su idėjiškai artimomis Lietuvos partijomis.

3. šiai politinei veiklai gyvendinti LFB Taryba artimiausiu laiku sudarą pastovi 5-7 asmenų komisiją.

4. laisvą fondo veiklą užsienyje pamažu mažinama, didesnį darbą perkeliama Lietuvai ir atitinkamai didinant laisvą fondo Lietuvos filialų visokeriopą paramą.

5. Pastebėjus, kad šiuo metu tokie periodiniai leidiniai kaip „Dienovidis“ ir „Kauno laikas“ ypatingai pasitarnauja skleisti Lietuvoje pilnutinę demokratijos idėjas, LFB Taryba pareigojama organizuoti reikalingą darbą paramai. „Laisvą“ žurnalo leidimas tuo tarpu paliekamas laisvą fondo ir Lietuvišką studijų centro žinioje.

6. Yra būtina supažindinti plačią Lietuvos visuomenę su pilnutinė demokratija „leidinyje suformuluotais pagrindiniais pilnutinės demokratijos principais ir stengtis juos Lietuvoje gyvendinti. Didelį to uždavinio dalį galėtų pasiimti ir atlikti kultūrinis LFB sektorius per laisvą fondą.

7. „Nepasaulišką politikos“ terminas, prieš daugelį metų suformuluotas prof. Antano Maceinos, niekada neturėtų būti pašalinti iš viešojo gyvenimo asmens pasaulišką bei ideologiją. Priešingai, jis valstybėje akcentavo laisvą ir kultūrinę autonomijos reikalą. Panašiai, net dar stipriau, viliu pasisakė ir Katalikų Bažnyčia II-jo Vatikano suvažiavimo nutarimuose, o šiuos principus dabar ryškiai praktikuoja Vokietijos Krikščionys demokratai bei kitos Vakarų pasaulio krašte demokratinės partijos. Todėl manoma, kad tolimesnis „nepasaulišką politikos“ termino naudojimas yra nebeaktualus.

B. Dėl dabartinės padėties Lietuvoje

1. Lietuvos vyriausybės struktūroje situavusios ir vis stiprijančios su sovietinio laikotarpio praeitimis susijusios įgys yra Lietuvos seimo daugumos vienvaldystės rezultatas.

2. Lietuvos vyriausybė daro pakankamai rimtas pastangas integruotis Vakarų ekonomines, politines ir kultūrinės struktūras. Tačiau dabar-



LFB konferencijoje.

Nuotr. K. Ambrozai lo

tin Lietuvos politika Rusijos atžvilgiu, siekianti nepažeisti ger kaimynini santyki , jokiu b du netur t pažeisti ir savo nepriklausomos valstyb s teisi .

3. Esame susir pin , kad Lietuvoje pastebimas privatizacijos piktnaudžiavimas, bankrutuojan i žem s kio bendrovi bei nepelning didži j gamykl vairiomis formomis r mimas, neryžtingas energetikos problem sprendimas, beatodairiškas paskol iš užsienio mimas ar neracionalus j naudojimas stumia krašt ekonomin skurd ir ilgam laikui užkrauna valstybei paskol gr žinimo naš .

4. Demokratijos k rimas, kur valstyb s pilie iai žino savo teises ir vykdo pareigas, prasideda apatin se visuomen s grandyse. Tad demokratiškai veikian ios savivaldyb s sudaro tikruosius demokratin s valstyb s pagrindus. šiais metais vyk savivaldybi rinkimai parod , kad tokie pagrindai Lietuvoje jau dedami.

5. Lietuvos ekonominis, o tuo la-

biau dvasinis atgimimas ne manomas be pilno tautos dvasios išsivadavimo iš komunistinio palikimo. ia labai svarb vaidmen vaidina mokykla. Tod l vyriausyb tur t stengtis sudaryti kuo palankiausias s lygas kurtis priva ioms, ypa krikš ioniškosios pasaul ži ros mokykloms.

6. Jaunimo aukl jimo srityje didel talk t vams ir mokykloms gali suteikti jaunimo organizacijos. Konferencijos dalyviai daug vil i deda jau Lietuvoje atsik rusius ateitinius, skautus ir kt.

7. Konferencija ragina Lietuvi fronto bi iulius ir vis lietuvišk j visuomen remti Balt laisv s lygos pastangomis kongresmano Christopher Cox (R-CA) JAV atstov r mams pateikt rezoliucij , H. Con. Res. 51, kuria siekiama demilitarizuoti Karaliau iaus srit ir pavesti j tarptautinei kontrolei.

LFB konferencijos
nutarim komisija



LIETUVA: VALSTYB IR VISUOMEN 1990-1995

Ketvirtoji laisv fondo studij savait Lietuvoje

Kauno rotuš je liepos 5 d. prasi-
d jo laisv fondo lietuviškai kult rai
ugdyti ketvirtosios studij dienos,
kuri tema buvo „Lietuva: valstyb ir
visuomen 1990-1995“. Atidaromajam
pos džiui vadovavo adv. Jonas Kaire-
vi ius, laisv fondo Lietuvos filialo
tarybos pirmininkas, ir Vidmantas
Valiušaitis, tarybos sekretorius. In-
vokacijai buvo pakviestas J. E. vysk.
Sigitas Tamkevi ius. Po maldos, svei-
kinimo žodyje vyskupas link jo stu-
dij dalyviams Aukš iausiojo ma-
lon s, kuri kv pt vilties ir energijos
dirbti.

Pirm j pranešim „Vil i ir pra-

radim balansas" skait istorikas, fon-
do filialo valdybos pirmininkas dr.
Juozas Tumelis. Jis apžvelg penkeri
nepriklausomos Lietuvos met raid ,
analizavo sunkum priežastis, nurod
klaidas, išk l klausim diskusijoms.

Didžiausia Lietuvos problema, anot
Tumelio, yra sovietinis paveldas. An-
trasis šio pirmojo pos džio kalb tojas
buvo prof. Bronius Kuzmickas. Jis
pasteb jo, kad vykst s valdžios atsiri-
bojimas nuo tautos. Per 50 sovietin s

*Studij dienas Kaune. Atidaromojo pos džio
dalyviai Kauno rotuš je. Pirmieji iš k.: kun.
Ri ardas Repšys ir vysk. Sigitas Tamkevi ius.*

Nuotr. A. Kairio.

*Ona Gimnūvien ir s nus dr. Saulius po dr.
Juozo Girmāius min jimo. Nuotr. A. Kairio.*

okupacijos met nebuvo m stoma apie žmog kaip individ , ir tai tebevyksta ir dabar. Praneš jas pasidžiaug Lietuvos jungimosi Europ pastangomis, ypa faktu, kad Baltijos šalys eina kartu su Skandinavijos valstyb mis.

Po ši pranešim studij dien dalyviai praleido nuotaiking vakar susipažinimo vakaron je Kauno savi-valdyb s kavin s patalpose. Vakaronėi vadovavo Jonas Kairevi ius ir Algirdas Stepaitis.

Antr j studij dien pokalbiai ir diskusijos ta pa ia „penkeri valstyb s metai“ tema buvo t siami Kauno savi-valdyb s pos dži sal je. Pos džiui vadovavo Algirdas Stepaitis ir Juozas Tumelis. Tylos minute buvo pagerbti žuvusieji už T vyn , o studij dien atstovai pad jo g les prie Nežinomojo kareivio kapo.

Kovo 11-tosios akto signataras Gediminas Šerkšnys savo pranešime pasakojo, kaip sunku buvo ir teb ra pakeisti žmon i s mon je buvusi vertybi sistem . Žmon s buvo prat gauti iš valstyb s pragyvenimo minimum , dabar nepriklausomyb pareikalavo mokytis apsir pinti patiems. Literat rologas dr. Vytautas Kubilius pabr ž vis did jan i distancij tarp tautos ir vyriausy b s. Žmon s darosi apatiški viskam, kas vyksta. Valdani oi j parti ja dalyvauja kapitalizacijos procese, kontrastai tarp skurdo ir turto did ja, n ra socialin s apsaugos, vyksta džiungli gyvenimas. Seimo narys Arimantas Raškinis iš k LFB



parengtos studijos pilnutin demokratij " vert ir aktualum dabarties Lietuvai. Vidmantas Valiušaitis pabr ž , kad Lietuvoje dabar veikia tik politin demokratija, tuo tarpu kin s ir kult rin s demokratijos dar turime siekti. Valstyb taip pat netur t skverbtis asmens s žin ir pasaul ži r . Arimantas Drag nevi ius atkreip d mes išeivijoje esant Lietuvos intelekto potencial , kuris tur t b ti panaudotas kuriant demokratin valstyb . Kauno miesto tarybos narys Rytas Kup inskas iš k savivaldybi reikšm demokratin je valstyb je.

Tos pa ios liepos 6 d. vakaras buvo skirtas prisiminti pernai mirusiam filosofui dr. Juozui Girniui, kurio palaikai liepos 1 d. buvo palaidoti jo gimtuosiuose Sudeikiuose, Utenos raj. „Naujojo židinio“ redaktorius Petras Kimbrys savo paskaitoje, pavadintoje „Kelion ten ir atgal“, pla iai kalb jo apie dr. Girni kaip mokslinink ir filosof . V. Valiušaitis dr. Girni pavadino viena šviesiausi asmenybi



Juozas Tumelis (kairėje) ir Algis Raulinaitis, teikiantis laisvą fondo premiją redaktorei Daliai Kuodytėi. Nuotr. A. Katrio

moderni j laik lietuvi kult ros istorijoje. „Mums Lietuvoje šiaandien reikia dr. J. Girniaus min i , id j , vilties ir tik jimo žmogaus verte bei savo tautos ateitimi“ — kalb jo V. Vailiušaitis. Vytautas Ališauskas savo kalboje nagrin jo, koki viet Lietuvos gyvenime ir kult roje užima filosofas dr. Girnius. Dr. Vytautas Kubilius sak , kad visa poet -žeminink karta išaugo Juozo Girniaus min i pagrindu. Praneš jas pabr ž , kad J. Girnius iš k aukštus išėivijos kult ros kriterijus: ji turinti b ti brandaus meninio lygio, išliekamos vert s. Apie savo t v kalb jo ir dr. Saulius Girnius, pabr ž s, kad t vas ypatingai ugd s meil Lietuvai. Jis nuolat dom j sis,

kas vyksta pasaulyje, ta iau užvis labiau — kas Lietuvoje. Kalb j s Juozas Tumelis sak , kad nors dr. Girniaus palaikai jau sugr žo Lietuvon, ta iau filosofo gilios mintys dar turi sugr žti. Visi vakaro dalyviai taip pat tur jo prog susipažinti su velionies žmona Ona Girniuviene, jo vyriausiu s numi Ram nu ir jo šeima. Ten pat vyko ir Juozo Girniaus gyvenimo nuotrauk parod l . Nuotrauk autor — Ona Pajadait .

Liepos 7-toji buvo skirta teis s, teisingumo, ekonomikos bei socialin s politikos klausimams svarstyti. Pos -džiui pirimininkavo du teisininkai: Jonnas Kairevi ius ir Algis Raulinaitis. Ekonomin srit nagrin jo ekonomis-

Dr. Algis Norvilas studij dienose skaito paskaitę apie lietuvi kalbos likim . Nuotr. A. Kairio

tas Jonas Pabedinskas. Savo paskaitoje „Ekonomini apsisprendimo teis valstybėje“ jis kalbėjo apie kenksmingą biurokratiško valdymo poveikį piliečio pasirinkimui, pabrėžė, kad žmogus turi teisę pats pasirinkti, o ne paklusti jam primetamai valdininko valiai. Konstitucinio teismo teisėjas Stasys Šedbaras supažindino klausytojus su konstitucinio teismo sistema. Jo pranešimas davė medžiagos gausioms diskusijoms. Kriminalistikos specialistas Antanas Dabšys skaitė paskaitą apie nusikalstamumą Lietuvoje ir nuo jo apsisaugojimą. Suminėjė, kad šiuo metu nusikalstamumas yra padidėjęs beveik tris kartus, jis ypač pabrėžė kultūringo žmogaus formavimo svarbą. Jo nuomone, kalbėjimas gadina, o ne taisy. Seimo narys Vilija Aleknaitytė-Abramikiene nagrinėjo socialinę politikos klausimą. Šiandienos padėtį Lietuvoje ji pavadinė netiesioginio pažadų sindromu. Kalbėjo, kad lietuvių poreikiai sumenkė iki šlapios dešros ir pigios degtinės. Priminė Lietuvos premjero sveikinimo kalbą iš Graikijos sugrąžintiems krepšininkams, kada, anot jos, minios švilpimas aiškiai pasakė šios dienos situaciją Lietuvoje. Socializmas taip greitai nepanaikinamas, jis pasilieka ne tik ekonomikoje, bet ir žmoguje. Esame lietuviškai šalis, — kalbėjo V. Aleknaitytė: mažėjantis gimimų skaičius, grąsmingai auga savižudybės, aukštesniojo laipsnio žmonių uždriba be-



veik 13 kart daugiau, nei mažiausiai uždribantys, šeši dešimtadaliai Lietuvos gyventojų neprivalgo ir tt. Ji pastebėjo, kad valdžia yra kuria, nenori girdėti žmonių pasiūlymų. Juk buvo atmestas net visuomenės dalyvavimo kovoje su nusikaltimais pasiūlymas.

Tą patį penktadienio vakarą studij dalyviai klausė Vytauto Didžiojo bažnyčioje surengto religinio koncerto, kurio programą atliko mišrus jaunimo choras besirengdamas vyksti gastrolms Ispanijai.

Šeštadienio dienos svarstybių tema buvo „Visuomenė: kultūra, religija, pasauliui ra“. Po džiūmų vadovavo Vytautas Ališauskas ir Saulius Girnius. Po džiūmų pradžioje LF Lietuvos filialo valdybos pirm. Juozas Tumelis, kartu su centrinio fondo atstovu Algiu Raulinaičiu teikė 4 t. kst. lit. Laisvų fondo premiją „Laisvų kovų archyvo“ redaktorei Daliai Kuodytei. Pernai tokią pat premiją buvo gavusi Nijolė Gaškaitė.



Vakaronė Kauno savivaldybės kavinėje vadovaujama Algirdas Štepaitis.

Nuotr. A. Kairio.

Dr. Antanas Musteikis skaitė pirmą pranešimą „Pažeistą šaknų kartos“. Vėliau prof. Vytautas Landsbergis kalbėjo apie šį dieną Lietuvos kultūrą. Jis pastebėjo, kad sovietmečiu iš žmogaus buvo atimta gyvenimo prasmė. Ir šiandien dar nepajęgiame ginti tiesos, neapčiuopiame ribos tarp tiesos ir melo. Dr. Vytautas Kubilius skaitė pranešimą „Kultūra — l žio situacijoje“, o Darius Kuolys kalbėdamas apie švietimo kaitą Lietuvoje, priminė, kad dar vis užmiršta, tebet tikroji žmogaus ugdymo filosofija. Prof. dr. Algis Norvilas skaitė pasakaitą apie lietuvių kalbos likimą. Jis analizavo didžiąją pasaulio kalbų santykį su lietuvių kalba. Jis apgaile-

tavo, kad sigalintis anglų kalbos vyravimas lietuvių ir kitų mažesnių tautų kultūrai ir kitose srityse gali turėti neigiamą poveikį ir net keisti kalbos pobūdį. Todėl būtinas yra kalbininkų dalyvavimas kalbos ugdymo procese. Mantas Adomėnas kalbėjo apie krikščionybą ir kultūrą dabarties Lietuvoje. Po visų pranešimų buvo gausios diskusijos. Tą patį vakarą vykusioje atsisveikinimo vakarone menininkai atliko sesutį su Valiūšaitėmis, Kauno tarybos narys Juozas Bakutis ir Intos lagerio tremtinys Donatas Kvedaras.

(Pagal „Kauno laiką“ informaciją, šis reportažas paruošė Juozas Baužys)

JUOZO LUKŠOS-DAUMANTO FONDAS

Su Juozo Lukšos-Daumanto fondu susijusiai rpesiais bei sumanymais savo laiškuose dalinasi Garliavos Juozo Lukšos gimnazijos direktorius Vidmantas Vitkauskas ir tos gimnazijos mokytoja Val Urbelien. Abu laišškai š pavasar buvo rašyti Nijolei Bražnaitėi. Laiškuose rasite taip pat ir pluoštelį sp džiai apie Lietuvoje susukt Vytauto Landsbergio, Jr. film „Balad Daumantui“. (Tikim s, kad šio filmo tema ateity gal sime pla iau parašyti.)

Rašo Val Urbelien :

...Paruošiau š (Juozo Lukšos-Daumanto fondo) projekt , galvodama apie tai, kaip geriau išvengti nedoro pasipelnymo galimybi s, juk žinau, kad dažniausiai gyvenime laimi tas, kas garsiau r kias ir viešai prisiekin ja meil t vynei. Sumišusiomis širdimis gyvename — toks laikotarpis. Mokyklose dirba mokytojai, kurie prieš 10-15 met sek ir tard vaikus, lankan ius bažny i , aiškino, kad Dievo n ra, kad nebuvo jokios Vasario 16-tosios, etc. O dabar tie patys mokytojai šven ia su vaikais šv. K ias ir šv. Velykas, garsiau už kitus gieda himn , už kur dar prieš 7 metus mano akyse m t iš mokykl . Toks laikas — turime išsiaukl ti jaunim ne ant melo, nes jaunimas toli gražu ne visais patiki. Aš tai kalbu, sakydama apie savo mokinius, dar prieš metus kartais galvojusius labai priešiškaiai apie Juoz (Daumant) ir partizanus, o dabar mes kalbam s su jais

visai kitaip. Jie daug kur pakeit savo stereotipin nuomon , prad jo dom tis patys, kiekvienas ieško savo santyki su tuo laikotarpiu. Tik b tina s lyga — tavo graž s žodžiai turi atitikti tavo poelgiui...

Na, o filmas man nepasak daugiau, negu aš pati buvau sau išsiaiškinusi. Tame filme J s visi labai graž s, nuošird s, prasmingi patys savimi, o ne filmo k r joda. Aš tik jausi, kad jaunasis Landsbergis prakalb s giliau, — apie tai, k galvoja m s karta apie partizan auk , j žinojim , kad jie buvo pasmerkti ž iai, apie dr s ir baim apskritai, apie išdavyst s galimybi , galiausiai apie garb ir t jau pamiršt m s jausm — gražiai numirti už t vyn . To man filme tr ko, bet gal tik man. Taip pat, ar ne geriau b t buv , jeigu filme apie tai b t samprotav vyresni j klasi mokiniai, o ne maži vaikiukai, kaip atrod , ne savais, o išmoktais žodžiais...

Rašo Vidmantas Vitkauskas:

...Su dideliu susidomėjimu mokykloje buvo žiūrėtas filmas apie Mės Juozą (Daumantą). Nors ir pasirinkta savotiška filmo konstrukcija, mūsų mokiniams ji buvo suprantama ir priimtina. Visi filme užfiksuoti žmonės mums yra pažįstami ir žinomi. Visi jie, išskyrus tik Kukauską, ne vien kartą lankėsi mūsų mokykloje, susitiko su mokytojais, mokiniais. Žiūrėtas filmas mokykloje, mūsų svečiu buvo Jonas Pajaujis, kuris dar kartą betarpiškai dalinosi prisiminimais apie Juozą ...

Birželio pradžioje mūsų mokiniai vėl ruošiasi žygiuoti partizanų takais, šio žygio metu organizuosime keliadienį stovyklą. Krašto apsaugos savanoriai padės vykdyti mokomąsias karines pratybas.

Mūsų iniciatyva užsimezg draugiški ryšiai su Alytaus A. Ramanausko — Vanago vidurinės mokyklos mokiniais. Abi mokyklos keičiasi mokiniais grupėmis, organizuoja susitikimus, tarpusavio sportines varžybas...

Neseniai vėl sulaukėme paramos gimnazijai iš užsienyje gyvenančių tautiečių. Didelį siuntė žurnalą kaip „Laisvė“, „Aidai“, „Moteris“ mums vėl atsiuntė V. Kriškėnas iš Kanados. Jauną ateitininką J. Lukšos-Daumanto kuopa Lemonte, JAV, atsiuntė vairi mokyklinį priemonį — pieštuką, tušinuką, trintuką ir kt. Visas dovanas išdalinome aktyviausiems ir labiausiai pasižymėjusiems mokiniams.

Pagaliamus mus pasiekė ir nenusau-

komos vertės dovana iš Australijos. Vida Vaitiekienė gimnazijai atsiuntė Lietuvai Enciklopediją ir dar nemažą humanitarinį labdarą. Jai padėkojau, dėl ko jau ir Jums už tarpininkavimą surandant dar vieną gerą darą ir mūsų gimnazijos rėmėjus užsienyje. Pagaliau užbaigėme ir patvirtinome Juozo Lukšos-Daumanto fondo ir mūsų gimnazijos abiturientams stipendijų skyrimo statusą. Jiems pritarė ir kiti komisijos nariai: Jonas Kairevičius ir Antanas Lukša. Mano pavaduotoja Val Urbelienė Jums buvo išsiuntusi statų projektą. Jis pritarimas šiam projektui leido mums paruošti galutinį statų tekstą ...

Kadangi skyrimas abiturientams stipendijų yra tik vienas iš fondo tikslų, mes su Lukša ir Kairevičiumi aptarėme ir kitus galimus darbus bei projektus. Yra reali galimybė geriau tvarkyti ir prižiūrėti Juozo Lukšos žuvimo vietą. Mūsų mokykloje dirbantis skulptorius Adis Teresius paruošė šios vietovės tvarkymo projektą. Projektas susideda iš kelių atskirų dalių, todėl jį galima gyvendinti vis arba dalimis. Noriu priminti, kad A. Teresius yra pastatęs ir tų paminklų-koplytstulpų prie mūsų gimnazijos, todėl puikiai supranta Lukšos amžinimo svarbą.

Galvojame ir apie Juozo laiško skaitymą mokyklose. Profesionalus aktorius galėtų geriausiai perteikti Juozo laiško Jums ir Lietuvai subtilumą bei šilumą.

Jonas Kairevičius jau gavo iš Laisvės fondo pirmuosius šiam fondui skirtus pinigus (2,000 JAV dol.).

JUOZO LUKŠOS-DAUMANTO FONDO STATAI

I. Bendroji dalis

Juozo Lukšos-Daumanto fondas kurtas 1994 m. pabaigoje dr. Nijolės Bražnaitės iniciatyva Jungtinės Amerikos Valstijose. Jis veikia laisvo fondo lietuviškai kultūrai ugdyti ir muose. Pagrindiniai fondo tikslai — finansiškai remti bei skatinti:

—Juozo Lukšos žuvimo vietoje pastatyto paminklinio kryžiaus priežiūrą bei teritorijos tvarkymą;

—kitas vietas, susijusias su rezistentų kovomis, amžinimais bei partizanų kapais tvarkymą;

—Garliavos Juozo Lukšos vardo gimnazijos abiturientus, siekiančius studijuoti ir dirbti Lietuvos labui bei gerovei.

Ši bei kitas tikslas gyvendinimui Lietuvoje yra sudarytas Juozo Lukšos-Daumanto fondo administracinis komitetas (A. Lukša, J. Kairevičius, V. Vitkauskas). Komitetas ruošia varias fondo tiksluose numatytas darbas ir veiklos programas, organizuoja jų gyvendinimą, teikia pasiūlymus dėl lėšų panaudojimo, J. Lukšos gimnazijos abiturientams stipendijų skyrimo ir kt. Su visais administracinio komiteto sprendimais, parengtais projektais bei jų sąmatomis supažindinamas

laisvo fondas ir Juozo Lukšos-Daumanto fondo iniciatorė dr. Nijolė Bražnaitė.

Juozo Lukšos-Daumanto fondo lėšas sudaro individualios ar grupinės (surinktos vairiomis progomis) visuomeniniai organizacijos ir kitos fondaukos, palikimai ir kt.

II. Juozo Lukšos gimnazijos abiturientams stipendijų skyrimo tvarka.

1. Kandidatus Juozo Lukšos-Daumanto fondo stipendijai gauti iš lo gimnazijos administracija, gavusi klasės auklėtojų rekomendaciją bei pedagogų tarybos pritarimą.

2. Kandidatai stipendijoms gauti turi:

—būti jau susiformavusiomis asmenybėmis su aiškiais ir tvirtomis pažiūromis pasaulį, tautą ir jos istoriją praeitį;

—gerai orientuoti visuomeninį-politinį Lietuvos padarytį;

—turėti tvirtą ir teisingą dorovinių vertybių supratimą bei laikytis krikščioniškos (bendražmogiškos) moralės principų;

—turėti aiškią mokymosi motyvaciją ir savo perspektyvą veiklos vietoje;

—reikštis ir dalyvauti visuomeninėje (politinėje, kultūrinėje, sportinėje etc.) ir kitoje veikloje bei bendruomenės gyvenime.

3. Kandidatai stipendijoms gauti neturi būti iššeimai, kurių tėvai:

—dirbdami valstybinėje arba privačiose struktūrose gauna žymiai didesnį atlyginimą už vidutinį;

—kurie praeityje yra buvę KGB etatiniai arba neetatiniai darbuotojai;

—buvę aktyvūs TSKP pareigūnai ir veikėjai;

—asmenys savo veiksmais arba žodžiais sūmoningai veikę prieš Lietuvos nepriklausomybę, vykdę antivalstybinę ir antitautinę politiką arba ki-

taip nusikalt ar susikompromitav prieš kit asmen , visuomen bei valstyb .

4. Rekomendacija skirti stipendij duodama tiems gimnazijos abiturientams, kurie pradeda studijuoti vienoje iš Lietuvos aukšt j mokykl arba s kmingai baigia j ir siekia tolimesni studij Lietuvoje ar užsienyje.

Vienartin paskatinamoji premija gali b ti skiriama Lietuvos Policijos Akademijos kursantams ir Lietuvos Karo Akademijos kari nams.

5. Galutin sprendim apie stipendijos skyrim ir jos dyd bei mok jimo trukm (visam studij laikui, metams, ketvir iui, trimestriui ar vienkartin) priima Juozo Lukšos-Daumanto fondo administracinis komitetas Lietuvoje.

6. Numatyta stipendijos suma abiturientui gali b ti išmokama visa iš karto arba mokama pagal nustatytus terminus.

7. Stipendija abiturientui teikiama Garliavos Juozo Lukšos gimnazijoje, dalyvaujant bent vienam fondo administracinio komiteto nariui (gav s stipendij , abiturientas pasi-

rašo nustatytos formos kvit).

8. Visi abiturientai, kuriems buvo skirta ir mokama stipendija, registruojami gimnazijos Juozo Lukšos-Daumanto fondo stipendiant knygoje.

9. Abiturientas, gav s fondo stipendij , pasirašo Garb s pasižad jim , kad dorai ir s žiningai mokysis, o gytas žinias skirs valstybingumo tvirtinimui tokios Lietuvos, vardan kurios kovojo ir žuvo Juozas Lukša, kiti pokario partizanai ir v lesni laik disidentai.

Gaunantis stipendij abiturientas turi t laikyti garb s reikalu, užbaigus studijas (ir sigijus specialyb), intelektualiai bei materialiai paremti gimnazij . Jeigu stipendiantas išvykt gyventi užsien , jis tokio pa io dydžio stipendij turi skirti kito gimnazijos abituriento studijoms.

10. Gimnazijos vadovyb su fondo administraciniu komitetu domisi stipendianto studij eiga, pažangumu ir drausme. Studentui, nutraukusiam mokslus ar padariusiam drausmini nusižengim , stipendijos mok jimas sustabdomas.

AUKOS DAUMANTO FONDUI

Australijos Melbourne Lietuvi kataliki moter draugijos kult rin s po piet s metu, po filmo "Balad Daumantui" parodymo, surinkta Juozo Lukšos-Daumanto fondui auk iš viso 1032 Australijos arba 735 JAV doleri . Aukojo: LKM draugija, V. Vaitiek nien ir šeima, N.V. Šalk nai, J.P. Mi iuliai, V. Ma ys, D.G. Žemkalniai, J.J. Petrai iai, H. Statkuvien , E. Šurnien , J. O'Dwyer, A. Karazijien , J. Budrys, J. Grigaitien , V. Jablonskien , A. Stankevi ien .

Aukas, skiriamas Juozo Lukšos-Daumanto fondui galima si sti LF įždininkui Alfonsui Pargauskui, 8908 Butterfield Lane, Orland Park, IL 60462, USA, išrašant ek "Center for Lithuanian Studies"vardu ir nurodant, kad pinigai skiriami Juozo Lukšos-Daumanto fondui.

NEBESULAUKSIME SUGR ŽTANT

Su li desiu prisimename amžinyb n iškeliavusius bi iulius



VAIDOTAS DAUNYS, "Krant " ir "Naujosios Romuvos" žurnal redaktorius, poetas, publicistas, "Regnum" leidybos organizatorius ir knyg autorius, kult rini vakaroni reng jas tragiškai žuvo šeštadienio, 1995 liepos 29-tos ryt . Žuvo kildamas oro balionu Vilniuje, Vingio parke. Jo k rybin ugnis užgeso pa iame gyvenimo vidurdienyje, 37-tuosiuose metuose. Paliko žmon Raimond , s n ir keturias dukteris.

Vaidotas Daunys buvo vienas iš pirm j laisv fondo Lietuvos filialo iniciatori , kur laik buvo jo taryboje. Vaidoto Daunio netekus, liko žymi spraga Lietuvos kult riniame gyvenime, didelis nuostolis jaun j k r j gretoms. Jis buvo vienas iš pirm j , suprat s išeivijos

kult rini darb reikšm atsikurian iai Lietuvai ir steng sis juos perduoti Lietuvos spaudoje.

1994 rugs jo 17 savo pilname vil i laiške dr. K. Ambrozai iui jis taip raš : "... Siun iu Jums "Nauj j Romuv ", sen j m s svajon ... Neseniai skai iau paskait apie Macein (Austrijoje). Nor damas t sti Maceinos ir Pilnutin s demokratijos tradicijas, Lietuvoje rizikuoji b ti anachronistas. Vis d lto aš matau labai daug gyvybing dalyk toje tradicijoje. "Purensime dirv ..." "Naujoji Romuva" ir lieka Vaidotui Dauniui didžiausiu paminklu.

ONA KAVALI NIEN mir 1995 liepos 1 d. Beverly Shores, IN., sulaukusi 80 met amžiaus. Buvo veikli LFB s j džio nar , ne vien kart buvo ikagos samb rio valdyboje, laisv fondo vadovyb je, buvo ateitinink ir kit organizacij nar .

ALGIRDAS PETRULIS mir 1995 birželio 27 d. Floridoje, sulauk s 71 met amžiaus. Priklaus Lietuvi fronto bi iuliams ir Lietuvi Bendruomenei.

VIKTORAS PAL NAS, gim s 1920 m., po ilgos ligos mir 1995 geguž s 16 d. Akron, OH. Buvo labai veiklus Lietuvi fronto bi iuli , Lietuvi Bendruomen s, ateitinink , Balfo ir kt. organizacijose.

IGNAS KAZLAUSKAS, buv s Kauno III-sios gimnazijos ir v liau Muencheno lietuvi gimnazijos direktorius, mir 1995 geguž s 24 d. Great Neck, NY. Priklaus New Yorko LFB samb riu.

LEONARDAS ŽITKEVI IUS, poetas, redaktorius mir 1995 kovo 6 d. Brooklyn, NY., sulauk s 80 m. amžiaus. Veikliai reišk si New Yorko lietuvi tarpe, priklaus LFB samb riu, ateitininkams ir kt.

Giliausi užuojaut mirusi j , šeimoms bei artimiesiems reiškia
Lietuvi fronto bi iuliai ir laisv fondas.

ATSI STA PAMIN TI

Vytautas Antanas Dambra, TEISINGUMO PRINCIPAI. Šioje 46 psl. studijoje, išleistoje 1995 m. laisv fondo Lietuvos filialo, autorius išsamiai aiškina teisingumo principus, jį pritaikym valstybėje ir visuomenėje, liečia politinį laisvę ir tolerancijos ryšį su teisingumu ir daug kitą teisinį valstybės aspektą. Knygos pradžioje nemaža vietos skirta autoriaus biografinėms ir profesinėms žinioms. Knygą spausdino "Morkanas ir Ko." spaustuv. Kaune.

O. Matusėvičiūtė, AMŽINAS LIETUVOS VAINIKAS, istorinį apysaką iš Didžiosios Lietuvos kunigaikštystės laikų, aprašanti valdovą Vytautą ir kitus jos karius, išryškinanti to laiko paprastą lietuvių ir žemaičių gyvenimą. Knyga 428 psl., kietais viršeliais, išleista 1994 m. "Minties" leidyklos Vilniuje. Negerai, kad viršelyje dailininkas nedėjo pilno autorius vardo "Ona", o pasitenkino tik raid "O".

LIETUVI FONDAS II, Antroji Lietuvių fondo knyga, didelio formato, kietais viršeliais, 585 psl., apimanti laikotarpį nuo 1962 iki 1992 metų. Turinys: LF istorinė medžiaga, veikla, struktūra, steigėjai ir ugdytojai prisiminimai, suvažiavimų aprašymai ir svarbiausia,—daugybė nuotraukų ir vardų. Redagavo Antanas Juodvalkis ir redakcinė komisija. Išleido Lietuvių

fondas 1994 m.

IŠ NAUJAUSIOS LIETUVOS ISTORIJOS, Dokumentų rinkinys. Redaktorė Dalia Kuodytė. Čia pateikiami 34 autentiški KGB dokumentai, užrašai su jų vertimais, interpretacijomis ir aiškinimais, liečiantys Kliugerio, Klimaičio, Prunskienės ir daugelio kitų asmenų veiklą. Ši 122 psl. knygutė išleido Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga 1995 m.

JAHRESTAGUNG 1993, Lietuvių kultūros instituto suvažiavimo darbai, šiame 190 psl. 1994 m. Lampertheim, Vokietijoje, išleistame leidinyje skelbiamos 1993 metų instituto suvažiavime vokiškai skaitytos paskaitos Lietuvos klausimais. Jų autoriai: Liane Klein, Joachim Tauber, Zenonas Namavičius, Tomas Bartusevičius, Vincas Bartusevičius.

Pranas Zunde, KAZYS BIZAUSKAS, Antroji knyga. Autorius čia plačiai ir domiai aprašo diplomato Kazio Bizausko veiklą ir gyvenimą nuo 1922 iki maždaug 1931 metų. Atrodo, bus dar ir trečias tomas. Knyga 430 psl. Išleido Lietuviškos knygos klubas ikagoje 1994 m.

Ladas Tulaba, NUO DUSIOS IKI TIBERIO, atsiminimai, III tomas, aprašantis vykius ir žmones Romoje ir pasaulyje 1970-1979 m. Knyga 391 psl., išleista ikagoje.

LFB SOLIDARUMO IR VEIKLOS VAJUS. -1995

LFB Tarybos prezidiumas dkoja visiems jau atsiuntusiems savo auk 1995 m. vajaus proga. Tebelaukiame auk ir iš dar neatsiliepusi, nes m s veteranams Lietuvoje skiriamas fondas tuo tarpu tesiekia vos 50% reikalingos sumos 1996 m. pradžia. M s ilgametis id jinis paveldas pareigoja mus projektuoti savo veikl atei iai. Tod l ir norime paraginti visus bi iulius ir bi iules solidariai paremti LFB veikl tiek m s diasporoje, tiek ir Lietuvoje. Laukiame ir testamentini palikim . Aukas prašome si sti adresu: J. Ardys -LFB, 855 Greener Pl., Fairview, PA 16415.

ekiai gali b ti išrašomi "Center for Lithuanian Studies, Inc." vardu. Jei kas iš bi iuli neb t gav s paskutini j dviej LFB prezidiumo informacini laišk , prašome tuo pa iu adresu apie tai pranešti.

1995

m. vajúi aukojó

\$200-250: Z. Brinkis, Maželis, V. Sin-

kus, R. Šomkait , P. Žemaitis.

\$150-199: V. Krikš i nas, J. Žilionis.

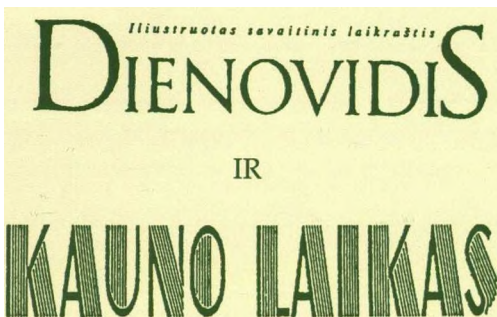
\$100-149: J. Ardys, A. Balsys, V. Majauskas, V. Montvilas, V. Petrulis, B. Polikaitis, A. ir B. Pociai, A. Raulinaitis, A. Razma, M. Sodonis, V. Šaulys, K. ir S. Šakys, V. Vidugiris, kun. V. Volertas.

\$50 -99: V. Akelaitis, V. Aušrotas, J. Baužys, A. Bumbulis, K. Bružas, A. epulis, V. Naudžius, Z. Pr sas, A. Pargauskas, P. Rasutis, K. Ralys, K. Skrupskelis, V. ir K. Volertai, V. Volertas.

Mažiau \$50: A. Bagdonas, B. Barisas, V. Barisas, L. Eitmanien , A. Ge ys, J. Gelumauskas, B. Jasaitien , J. Kaspūtis, J. Kojelis, J. Kazlauskas, S. Kungys, B. Krokys, A. Musteikis J. Paliulis, J. Prakapas, M. Raugien , R. Šliažas, J. Vasaris.

LFB Tarybos prezidiumas

Užsakykime laisv žurnal Lietuvos žmon ms, mokykloms, bibliotekoms. Prenumerata tik 5 US doleriai užsakant iš užsienio. ekius ir tikslus adresus si skite administratoriui antrame viršelio puslapyje nurodytu adresu.



tai laikraštis, kuris skleidžia pilnutinį demokratijos idėjų, puoselėja krikščioniškas ir žmoniškumo vertybes, atskleidžia Lietuvos gyvenimo, kultūros bei politikos panoramą. DIENOVIDIS yra savaitraštis, jį redaguoja Aldona Žemaitytė. KAUNO LAIKAS išėina dukart savaitėje, redaktorius—Vidmantas Valiušaitis.

Užsisakykite juos ir užsakykite savo artimiesiems
Lietuvoje pas šiuos abiejų laikraštų atstovus JAV:

Alfons Pargauskas
8908 Butterfield Lane,
Orland Park, IL 60462, USA.

DIENOVIDŽIO metinį prenumeratą:
užsienyje oro paštu - 50 JAV dol.,
Lietuvoje, užsakant iš užsienio - 12 JAV dol.

KAUNO LAIKO metinį prenumeratą:
užsienyje oro paštu - 45 JAV dol.,
Lietuvoje - 20 JAV dol.

AIp(LKA) 3082

1995

Nr. 121(158)

